

สิ่งที่ควร
ทำความเข้าใจกันใหม่
เพื่อความถูกต้อง

วดีน อินทสระ

สิ่งที่ควร
ทำความเข้าใจกันใหม่
เพื่อความถูกต้อง

วสิน อินทสระ

สิ่งที่ควร ทำความเข้าใจกันใหม่ เพื่อความถูกต้อง

วดีน อินทสระ

ชมรมกัลยาณธรรม

หนังสือดีลำดับที่ ๒๙๑

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๗ จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์โดย ชมรมกัลยาณธรรม ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓ และ ๐-๒๗๐๒-๙๖๒๔

ออกแบบ คนข้างหลัง รูปเล่ม ทิววรรณ สายรักษา พิสูจน์อักษร ทีมงานกัลยาณธรรม
เฟลต Canna Graphic โทรศัพท์ ๐๘-๖๓๑๔-๓๖๕๑
พิมพ์ บริษัทชุมชนทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์ จำกัด
โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๕-๗๘๗๑-๓

ลัฟฟทานัง รัมมทานัง ชินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.kanlayanatam.com

คำชี้แจง

เรื่อง *สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้อง* นี้ เป็นคำบรรยายทางวิทยุกระจายเสียง รัต. ๗๔๗ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ จนถึงวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ พุดสัปดาห์ละ ๕ วัน คือ จันทร์ ถึงศุกร์ ครั้งละ ๓๐ นาที เมื่อจบแล้วได้มีศิษย์ผู้หนึ่งมีศรัทธา วิริยะ ช่วยถอดเทปคาสเซ็ทมาเป็นตัวหนังสืออย่างที่ท่านเห็นอยู่นี้ สำนักพิมพ์บรรณกิจเคยพิมพ์มา ๒ ครั้ง และได้พิมพ์อีกครั้งหนึ่งในงานสมโภชน์สุพรรณบัฏและฉลองอายุ ๗๕ ปี ของเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ ก้นดาจารย์มหาเถระ) เจ้าอาวาสวัดมกุฏกษัตริยาราม เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔

หนังสือเรื่อง *สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้อง* นี้ จุดประสงค์หลักเพื่อทำความเข้าใจกันให้ถูกต้องในสิ่งที่คิดว่ายังไม่ถูกต้อง เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงตามหลักคำสอนของพระบรมศาสดา เมื่อความเห็นถูกต้องแล้ว การปฏิบัติธรรมก็ไม่เป็นของยาก เหมือนท่อนไม้ที่ถูกโยนลงน้ำแล้ว กระแสน้ำย่อมพัดพาไปเอง (นัย ทารุชั้นธสุตร ลังยุตตนิคาย สหายตนวรรค)

ข้อความในเนื้อเรื่องแต่ละเรื่องได้บอกไว้แล้วว่า เราควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้องอย่างไร ที่ไม่ถูกต้องเป็นอย่างไร สัมมาทิฏฐิหรือทิฏฐุชุกรมเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาและปฏิบัติพระพุทธานุสสา เป็นเหมือนหัวรถจักรของรถไฟ มุ่งไปทางใด ขบวนรถทั้งขบวนก็จะตามไปทางนั้น

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ความเห็นที่ถูกต้องของพุทธบริษัททำให้เขาดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“คนพวกหนึ่งเกิดมาเพื่อประโยชน์สุขแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์สุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” นั่นคือผู้เป็นลัทธิมาทิกฐิติ-มีความเห็นถูกต้อง ทำให้บุคคลเป็นอันมากออกจากอสังขารธรรม ให้ดำรงอยู่ในสังขารธรรม”

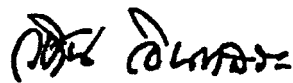
(อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ หน้า ๔๔ ข้อ ๑๙๒)

ส่วนผู้เป็นมิถิมาทิกฐิติมีนัยตรงกันข้าม คือ เขาเกิดมาเพื่อให้ทุกข์ให้โทษแก่โลก เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องชักนำให้พุทธบริษัทมีความเห็นที่ถูกต้องก่อน ลัทธิมาทิกฐิติอย่างอื่นก็จะตามมา แม้ในมรรคมืดองค์ ๘ อันเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธเพื่อความดับทุกข์ พระพุทธองค์ก็ทรงแสดงลัทธิมาทิกฐิติไว้เป็นข้อต้น แม้ในกุศลกรรมบท ๑๐ อันเป็นธรรมจริยาของชาวพุทธทั่วไปก็มีลัทธิมาทิกฐิติคุมอยู่เป็นข้อสุดท้าย

ข้าพเจ้าหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านด้วยวิจรรณ-ปัญญา และเป็นประโยชน์แก่ผู้คบหาสมาคมกับผู้นั้น ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขเหมือนเข้าใกล้ต้นไม้ใหญ่ใบบนหนา เหมือนอยู่ที่ร่มเงาของภูเขา

ข้าพเจ้าขอตั้งความปรารถนาว่า ขอผู้มีทุกข์จงพ้นทุกข์ ขอผู้มีภัยจงพ้นภัย ขอผู้มีโศกจงพ้นโศกตลอดกาลทุกเมื่อ

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

 อ.ชาโ

คำปรารภ

ชมรมกัลยาณธรรมโดยทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ผู้เป็น
ประธานชมรม ได้ขออนุญาตพิมพ์หนังสือเรื่อง *สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกันใหม่*
เพื่อความถูกต้อง เพื่อแจกเป็นธรรมทาน ข้าพเจ้าอนุญาตด้วยความยินดียิ่ง

ความเป็นมาของหนังสือเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แล้วในคำชี้แจง ขอ
ท่านผู้ปรารถนาทราบพึงเปิดไปอ่านในหน้าคำชี้แจงนั้น ข้าพเจ้าขออนุโมทนา
ต่อกุศลจริยาและกุศลจิตของชมรมกัลยาณธรรม และขออำนาจคุณพระ
ศรีรัตนตรัยพึงคุ้มครองให้ชาวกัลยาณธรรม ปราศจากทุกข์ภัย มีความสุขกาย
สบายใจโดยทั่วกัน

บุญกุศลใดที่จะพึงบังเกิดมีแก่ข้าพเจ้าบ้างเพราะหนังสือเรื่องนี้ ขอ
บุญกุศลนั้นพึงอำนวยผลให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง มีความ
เป็นอยู่ผาสุกในปัจจุบัน มีกัลยาณมิตรเป็นบุคคลล้นปายะ สามารถพึ่งตนเอง
ได้ตลอดชีวิต

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

๑๗ มกราคม ๒๕๕๗

คำนำ

ของชมรมกัลยาณธรรม

ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ เคยกล่าวไว้ในหนังสือเล่มหนึ่งว่า การมีความเห็นที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐินั้น เป็นเหตุสำคัญเบื้องต้นในการดำเนินตามอริยมรรคมีองค์ ๘ เหมือนเราถือกุญแจที่ถูกดอกไว้ในมือ สามารถไขไขสู่ห้องมหาสมบัติได้ในโอกาสต่อไป ในคำชี้แจงของท่านอาจารย์ที่เขียนไว้ในเล่มนี้ ท่านก็เน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำความเห็นให้ถูกต้อง หรือมีทิฐุชุกรม อันเปรียบเหมือนหัวกระบวนรถจักรในการศึกษาและปฏิบัติพระพุทธศาสนา อันจะก่อผลที่เป็นประโยชน์ ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติตามลำดับ

ด้วยคุณูปการที่ท่านอาจารย์เป็นพหูสูต ที่สำคัญคือเป็น “ครูทางธรรม” มาเกือบตลอดชีวิต จึงได้ยินได้ฟังและได้ศึกษามาก ได้พบเห็นปัญหาข้อข้องใจและการมีความเห็นความเชื่อผิดๆ ของชาวพุทธจำนวนมากที่ยังหลงประเด็นในการทำความเข้าใจในพระพุทธศาสนาแง่มุมต่างๆ ท่านอาจารย์จึงเมตตารวบรวมประเด็นธรรมและวิธีคิด วิธีปฏิบัติต่างๆ ที่คนส่วนหนึ่งมักเข้าใจผิด นำมาอธิบาย ให้ทำความเข้าใจกันใหม่ให้ถูกต้อง โดยท่านได้บรรยายไว้ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง รต. ๗๔๗ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๒ ตามรายละเอียดในคำชี้แจงของท่าน เมื่องานอันทรงคุณค่าจากภูมิปัญญาของปราชญ์ผู้รู้จริงได้หลั่งไหลออกมาแล้ว ศิษย์ผู้กตัญญูจึงช่วยกันถอดความ เรียบเรียงเป็นรูปเล่ม ขยายผลคุณค่าอันบริสุทธิ์เสียบบ่มแห่ง

ภูมิปัญญาให้ผลคุณประโยชน์กว้างไกลยิ่งขึ้น จนมีการจัดพิมพ์ต่อกันมาหลายครั้ง ชมรมกัลยาณธรรมขอกราบขอบพระคุณที่ได้รับความเมตตาให้จัดพิมพ์เพื่อเผยแผ่เป็นธรรมทานได้ในโอกาสนี้

พระเถระรูปหนึ่ง ซึ่งมีความศรัทธาในท่านอาจารย์วศิน อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ท่านขอค้นคว้าหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก และจากตำราต่างๆ บ้าง ท่านเป็นนักเขียนนามปากกา “ธรรมรักษา” เมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้จบลง ท่านได้กล่าวไว้ว่า อยากให้สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดพิมพ์เผยแผ่ให้พระสงฆ์ทั่วประเทศได้อ่าน เพื่อธรรมทายาททั้งหลายจะได้เข้าใจหลายๆ เรื่องในหลักพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง ตัวข้าพเจ้าเองก็คิดเห็นเช่นเดียวกับท่าน “ธรรมรักษา” คือเมื่ออ่านหนังสือนี้จบลงแล้ว ก็อึ้งใจ อึ้งในธรรม อนุโมทนากับท่านอาจารย์วศิน อย่างยิ่ง เกิดความกรุณาอยาก จะจัดพิมพ์เผยแผ่ให้ชาวพุทธ รวมถึงชาวโลก ได้อ่าน ได้ศึกษาให้กว้างขวาง จะได้รู้จักพระพุทธศาสนา และปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง เหมือนมีหัวหน้าบรรณจักรที่พุ่งไปถูกทิศทาง นำชีวิตไปสู่ความสุขความเจริญที่ถูกต้องและไม่มั่งงาย

ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ เป็นปูชนียบุคคลทางพระพุทธศาสนาที่หาได้โดยยาก ข้าพเจ้าขอกราบบูชาพระคุณในภูมิปัญญาและเมตตาอันไม่มีประมาณของท่าน ที่มีคุณูปการต่อพุทธศาสนิกชนและเพื่อนร่วมทุกข์ บุญกุศลใดอันจะพึงมีจากการเผยแผ่ธรรมที่ถูกต้องนี้ ขอบุญกุศลนั้น จงกลับมาอภิบาลคุ้มครองรักษาอาจารย์ในบั้นปลายชีวิต ให้มีธรรมเป็นธงชัย มีใจที่สงบเย็นเป็นสุข สุขภาพแข็งแรง พึ่งตนเองได้และมีกัลยาณมิตรที่ดี ขอให้ท่านจงสมปรารถนาในสิ่งที่ท่านหวังไว้ทุกประการ

กราบขอบพระคุณและอนุโมทนาบุญยิ่ง

ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ

ประธานชมรมกัลยาณธรรม

สารบัญ

๑ • การบูชาพระรัตนตรัย.....	๑๑
๒ • มรรคมงคล ๘.....	๑๖
๓ • ดอกบัว ๓ เหล่า หรือ ๔ เหล่า.....	๑๙
๔ • พระบูชาปางต่างๆ.....	๒๕
๕ • ขมาราสผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์.....	๓๓
๖ • สัมภเวสี.....	๓๗
๗ • การตัดกรรม.....	๓๙
๘ • เราเลือกเกิดได้หรือไม่.....	๔๙
๙ • ผ้าอาบน้ำฝนกับผ้าจํานำพรราชา.....	๕๓
๑๐ • การอาราธนาศีล.....	๕๕
๑๑ • การให้ทานของผู้ทุศีล และผู้มีศีล.....	๖๑
๑๒ • คันถุระกับวิปัสสนาธุระ.....	๖๙
๑๓ • ธรรมสังฆะกับสังฆธรรม.....	๗๓
๑๔ • พระธรรม ๘๔,๐๐๐ ธรรมขันธ์.....	๗๙
๑๕ • พุทธกาลนา ๕,๐๐๐ ปี.....	๘๑

๑๖ • พุทธกิจ ๕.....	๘๕
๑๗ • การปฏิบัติธรรม.....	๘๙
๑๘ • พระสูตรต้นตปิฎกคืออะไร พระอภิธรรมคืออะไร.....	๙๗
๑๙ • ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก.....	๑๑๗
๒๐ • การสวดมนต์.....	๑๒๓
๒๑ • คาถาชินบัญชร.....	๑๒๗
๒๒ • พระนางมหาปชาบดีโคตมี.....	๑๓๓
๒๓ • ลักษณะตัดสินธรรมวินัย.....	๑๔๓
๒๔ • ลังฆทาน.....	๑๔๕

ภาคผนวก.....๑๔๙

- ความมั่งมีย์สถ์และประหยัด.....๑๕๑
- ทำบุญให้ทาน ปัญหาที่ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้อง.....๑๗๑

การบูชาพระรัตนตรัย

ผมจะเริ่มด้วยเรื่องที่มีผู้ประกาศสั่งสอนให้ทั้งพระ เณร อุบาสก อุบาสิกา ฟังอยู่เสมอ ทางวิทยุก็เคยได้ยิน คือ **เรื่องการบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอกไม้รูปเทียน** ท่านอธิบายว่า การที่เราบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอกไม้รูปเทียนนั้น เราเอาอะไรบูชาพระพุทธ เอาอะไรบูชาพระธรรมและเอาอะไรบูชาพระสงฆ์ ในบรรดาวัตถุเป็นเครื่องบูชาทั้ง ๓ นั้นท่านอธิบายว่า บูชาพระพุทธรูปด้วยรูป ๓ ดอก ในความหมายที่ว่า **พระพุทธเจ้ามีพระคุณโดยย่อ ๓ อย่าง คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณและพระมหากรุณาคุณ**

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

สำหรับเทียนนั้นบูชาพระธรรม โดยอธิบายว่าพระธรรมแม้จะมีมากก็จริง มีถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แต่เมื่อกกล่าวโดยย่อก็มี ๒ คือ **พระธรรมกับพระวินัย** อย่างที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “อานนท์...ธรรมใดวินัยใด ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจะเป็นคาสตาของเธอทั้งหลายเมื่อเราล่วงลับไป” เพราะว่**สิ่งแทนพระพุทธเจ้าจริงๆ คือพระธรรมและพระวินัย** ไม่ใช่พระพุทธรูปด้วยซ้ำไป แต่เอาเถอะ...เราถือว่าพระพุทธรูปเป็นรูปเปรียบหรือรูปแทนองค์พระพุทธเจ้า ตามความเชื่อในสังคมไทยของเราและทำกันเป็นการใหญ่

สำหรับพระสงฆ์นั้นก็บูชาด้วยดอกไม้ ในความหมายที่ว่าพระสงฆ์มาจากที่ต่างๆ กัน มาจากตระกูลที่ต่างๆ กัน เมื่อมาบวชแล้วก็เป็นสมณคากยบุตรด้วยกัน ได้ร้อยด้วยพระธรรมวินัยเหมือนกับดอกไม้ที่เขาจัดให้เรียบริ้อยแล้วดูงาม นี่คือคำอธิบายที่อธิบายกันอยู่ สอนกันอยู่...ผมได้ยินมานานแล้ว ตั้งแต่อายุน้อยๆ อยู่ก็ได้ยินเรื่องเหล่านี้แล้วก็ไม่ได้ว่าอะไร แต่ถ้ามีโอกาสก็จะพูดกับลูกศิษย์ลูกหา พูดกับพระภิกษุสามเณรที่ผมไปบรรยายถวายความรู้ด้วย กับพุทธศาสนิกชนที่ไปเรียนหนังสืออยู่ว่า คำอธิบายอย่างนี้ก็เรียกว่าผู้เป็นต้นคิดก็ช่างคิด แต่ตรงกับความจริงหรือเปล่า? คือความเป็นไปได้ เป็นไปได้เพียงใด

ที่นี้สมมุติว่า เราไม่มีรูป เรามีแต่ดอกไม้กับเทียน แปลว่าในครานั้นไม่ได้บูชาพระพุทธรูปใหม่ครับ ก็เราต้องการจะบูชาพระพุทธรูปนั้นแหละ เพราะเวลาจะบูชาก็ต้องไปบูชาต่อหน้าพระพุทธรูป ถ้าเกิดวันไหนเราไม่มีรูป มีแต่เทียนกับดอกไม้ แปลว่าครานั้นไม่ได้บูชาพระพุทธรูป ถ้าคราวไหนขาด

เทียนมีแต่รูปกับดอกไม้ก็ไม่ได้บูชาพระธรรม ถ้าคราวใดที่ขาดดอกไม้ไป คราวนั้นก็ไม่ได้บูชาพระสงฆ์ **ที่จริงแล้วเราบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งรวมเป็นพระรัตนตรัยนั้นเราบูชาารวมกันไปทั้งหมด คือรูปเราก็คือบูชาทั้งพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ดอกไม้ก็บูชาทั้งพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ รวมกันไปทั้งหมด** คิดอย่างนี้จะไม่ดีกว่าหรือ? ไม่ดีกว่าคิดแยกบูชาหรือครับ? แม้เราจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแม้จะมีอย่างเดียว เราก็คือบูชาพระรัตนตรัยได้ทั้งหมด โดยที่สุดไม่มีลัทธิอย่างเดียว ดอกไม้รูปเทียน ไม่มีเลย เราก็คงยกมือไหว้ มือ ๑๐ นิ้วนั่นเอง ยกขึ้นนมัสการบูชาทั้งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

เวลาเรากราบพระ เรากราบ ๓ ครั้งนั้นมีความหมายว่าอะไร... มีความหมายว่าเรากราบพระพุทธครั้งหนึ่ง กราบพระธรรมครั้งหนึ่ง กราบพระสงฆ์ครั้งหนึ่งหรือเปล่า เวลาเรากราบพระสงฆ์ก็กราบ ๓ ครั้งเหมือนกัน เราหมายความว่าอย่างไร? หมายความว่าเรากราบพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รวมกันไปหรือเปล่า? คือกราบพระธรรมที่มีอยู่ในตัวท่าน ในตัวพระสงฆ์ ถ้าพระสงฆ์ไม่มีพระธรรมใครเขาจะกราบ ก็เพราะคิดว่าท่านมีพระธรรมอยู่จึงกราบพระสงฆ์ มีบาลีที่กล่าวถึง แม้เป็นบาลีที่แต่งภายหลัง แต่ก็แต่งอย่างเข้าใจเรื่องนี้ อย่างที่ว่า *พุทธโธ ธมโม สงฺฆโม จาติ นานาโชน ตมปิ วตฺโต*

คำว่า **พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์** แม้จะต่างกันโดยวัตถุ ก็จริง *อภฺยณฺมณฺหาวิโยคาว เอกิภูตมฺปนตฺถโต* แต่โดยใจความแล้วเป็นอย่างเดียวกัน เพราะไม่อาจจะแยกจากกันได้ ที่นี้ทำไมจึงบอกว่าไม่อาจจะแยกจากกันได้

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ท่านนึกดูอย่างนั้นะครับ คือพระรัตนตรัย แก้วเป็นรัตนะ แก้วในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ประเสริฐ สิ่งที่ดี พระพุทธเจ้านั้นท่านบวช การบวชของท่านเป็น พระสงฆ์ ต่อมาท่านได้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้บรรลุธรรม ท่าน ก็มีพระธรรมอยู่ในพระองค์ โดยนัยหนึ่ง โดยปริยายหนึ่ง พระพุทธเจ้าท่าน ก็เป็นพระรูปหนึ่ง แต่เราเรียกว่าเป็นพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นต้นแบบ พระธรรมก็มีอยู่ในพระองค์ รวมกันอยู่ในบุคคลผู้เดียวนั้นคือพุทธะ ยิ่งใน ความหมายส่วนลึกขึ้นไปอีก พุทธะคือความเป็นผู้รู้ มีธาตุรู้อยู่ มีภาวะแห่ง การรู้อยู่ ความรู้เป็นพุทธะ ผู้รู้นั้นเป็นพุทธะ สิ่งที่รู้นั้นคือธรรมะ รูปร่างนั้นคือ สัจจะ อยู่ในบุคคลเดียวกัน คือพุทธะ, ธรรมะ, สัจจะ อยู่ในบุคคลเดียวกันได้

แต่ที่นี้เราแยกออกมาให้เห็นชัดขึ้นว่านี่คือพระพุทธ นี่คือพระธรรม นี่คือพระสงฆ์ เวลาที่พระพุทธเจ้านิพพานไปนานแล้ว ถ้าถือตามพระพุทธเจ้า โดยรูปร่างก็ไม่มีแล้ว แต่พระพุทธเจ้าโดยนามธรรมก็ยังมีอยู่ คือพระธรรม พระวินัย พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์...ธรรมอันใด วินัยอันใด ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว อันนั้นแหละจะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย หลังจากที่เรานิพพานไปแล้ว” เป็นอันว่าพระธรรมวินัยยังอยู่ ก็คือพระพุทธเจ้า ยังอยู่ พระธรรมวินัยนั้นก็รวมทั้งพระพุทธเจ้าและเป็นพระธรรม พระสงฆ์ ก็คือผู้ทรงธรรมวินัยเอาไว้ เพราะฉะนั้นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แยกกันไม่ได้ พระรัตนตรัยก็เหมือนกับเพชร สามเหลี่ยมหรือแก้วสามเหลี่ยม ไม่ใช่แก้ว ๓ ดวง เป็นแก้วดวงเดียวแต่มี ๓ เหลี่ยม

พระรัตนตรัยเป็นแก้ว ๓ เหลี่ยม อยู่ในแห่งเดียวกันหรือก่อนเดียวกัน อยู่ในดวงเดียวกัน แต่มีสามเหลี่ยม จับเข้าเหลี่ยมนี้ก็เป็นพระพุทธ จับเข้าเหลี่ยมนั้นก็เป็นพระธรรม จับเข้าเหลี่ยมนี้ก็เป็นพระสงฆ์

ผมขอเรียนท่านผู้ฟังอีกครั้งหนึ่งว่า **พระสงฆ์ที่อยู่ในพระรัตนตรัยนั้น เป็นพระอริยสงฆ์** ดุสังฆคุณก็ทราบ

- **สุปฏิปันโน** เป็นผู้ปฏิบัติดี **อุชุปฏิปันโน** ปฏิบัติตรง **ฌายปฏิปันโน** ปฏิบัติเพื่อนิพพาน **สามจีปฏิปันโน** ปฏิบัติสมควร
- **ยทิท** **จตตาริ** **ปฺริสยฺคานิ** **อฏฺฐ** **ปฺริสฺสคฺคฺคา** นี้คือใครเล่า คือบุคคล ๔ คู่ ๔ จำพวก พระโสธบັນ พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์
- **เอล ภควโต** **สวากสงฺโฆ** นี้คือพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค

สำหรับภิกษุที่เป็นสมมติสงฆ์นั้นท่านใช้คำว่า **ภิกขุสงฺโฆ** เวลาถวายสังฆทานท่านใช้คำว่า **ภิกขุสงฺฆสฺส** **โอโณชยาม** ขอน้อมถวายแก่ภิกษุสงฆ์ ไม่ใช่คำว่า **สวากสงฺฆสฺส** **สวากสงฺโฆ** ใช้กับพระอริยสงฆ์ในสังฆคุณ ผมขอย้ำอีกทีหนึ่งว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แม้จะต่างกันโดยวัตถุหรือโดยชื่อก็จริง แต่โดยใจความแล้วเป็นอันเดียวกัน เพราะไม่แยกจากกัน **อญฺญมญฺญา วิโยคาว** **เอภิกฺกมฺปนตฺถโต** แต่ต้องหมายถึงพระอริยสงฆ์

๒

มรรคมืองค์ ๘

เมื่อวานนี้ไปบรรยายถวายเป็นความรู้ความเข้าใจแก่พระที่มาประชุมกัน เป็นพระผู้ที่สอนหรืออาจารย์ทั้งหลายที่สอนพุทธปรัชญาในวิทยาเขตต่างๆ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พูดถึงเรื่องแนวการสอนพุทธปรัชญา ยกตัวอย่างให้ดู เช่นจะสอนเรื่องมรรคมืองค์ ๘ ก็ต้องพูดว่า มรรคมืองค์ ๘ เสมอ ไม่ใช่มรรค ๘ ถ้ามรรค ๘ พยัญชนะต้องเป็นอริยา อฏฺฐ มคฺคา อริยมรรค ๘ แต่โดยพยัญชนะที่ท่านใช้ประจำ คือ *อริโย อฏฺฐจฺงคิโก มคฺโค* มรรคอันประเสริฐ ประกอบด้วยองค์ ๘ อริยมรรคมี ๑ ประกอบ ด้วยคุณสมบัติ ๘ ประการ มีสัมมาทิฐิ เป็นต้น มีสัมมาสมาธิ เป็นปรีโยสถาน นั่นเป็นองค์ประกอบของอริยมรรค

ถ้าอย่างนั้นถามว่า ตัวอริยมรรคคืออะไร ตัวอริยมรรค คือ สัมมาญาณ ความรู้ชอบหลังจากที่มรรคมีองค์ทั้ง ๘ นั้นรวมกันแล้วเป็นมัคคสมังคี รวมกันแล้วเป็นตัวอริยมรรค และท่านใช้คำเป็นเอกพจน์ด้วย คือ อริยอฏฺฐังคิกโก มคฺโค มรรคอันประเสริฐประกอบด้วยองค์ ๘ แสดงว่ามรรคมีหนึ่ง แต่ชาวบ้านส่วนมากชอบพูดว่า มรรค ๘ มรรค ๘ อย่างนี้ ชาวบ้านเขาไม่ได้เรียน พูดได้ แต่สำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษาโดยตรงแล้ว...พูดอย่างนั้นไม่ได้ ต้องพูดว่ามรรคมีองค์ ๘ เสมอ เป็นความถูกต้อง

เรื่องเกี่ยวกับพระรัตนตรัยที่ว่า โดยใจความสำคัญแล้วเป็นหนึ่งเดียว เพราะฉะนั้นเวลาที่เราจะบูชาพระรัตนตรัยจะมีดอกไม้สักกำหนึ่ง มีรูปดอกหนึ่ง มีเทียนเล่มหนึ่ง เราก็บูชาทั้งพระพุทธ ทั้งพระธรรม ทั้งพระสงฆ์ ไม่ต้องคิดแยกว่าอันนี้บูชาพระพุทธ อันนั้นบูชาพระธรรม อันนั้นบูชาพระสงฆ์ ไม่ต้องคิดแยก แต่ความเห็นอันนี้แพร่หลายมาก ไปที่ไหนก็มักจะได้ยินพระเทศน์คู่บ้าง เทศน์เดี่ยวบ้าง ในวิทญฺ์ก็มีลูกศิษย์ลูกหาฟังกันแล้วก็นำไปเผยแพร่ต่อๆ กันไป ขอบพระทานโทษนะครับ คือได้ยินได้ฟังกันแล้วก็ไม่ได้คิดให้ละเอียดลงไป ไม่ได้คิดให้ลึกซึ้งลงไปกว่านั้น แล้วก็จับฉวยเอาไปใช้เลย อย่างนี้บางทีก็เป็นอันตรายเหมือนกัน ทำให้ความหมายที่แท้จริงไม่ถูกต้อง บิดเบือนไปจากความเป็นจริง ผมขอพูดว่าเรื่องการบูชาพระรัตนตรัยด้วยดอกไม้เทียน เป็นเรื่องที่เราควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้อง เพราะเป็นสิ่งที่ยังเข้าใจผิดกันอยู่

ที่นี้ผมต้องขอเปิดโอกาสและขอประทานอภัยไว้ในที่นี้ก่อนนะครับว่า ถ้าผมเป็นผู้เข้าใจผิดเสียเอง คือสิ่งที่ผมพูดนั้นเป็นสิ่งที่ผมเข้าใจผิดเสียเอง ที่

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ท่านสอนกัน พูดกันนั้นถูกแล้ว ท่านโปรดทักท้วงมาได้ บางเรื่องถ้าผมเข้าใจ ผิดเสียเอง ก็โปรดได้อาศัยความเมตตากรุณาทักท้วงด้วย ผมจะได้ทำความเข้าใจให้ถูกต้องในโอกาสต่อไป แต่ที่กล่าวนี้ คือความเข้าใจของผมโดยอาศัยหลักมาเทียบเคียง อาศัยหลักเกณฑ์หลักฐานต่างๆ มาเทียบเคียง

๓

ดอกบัว ๓ เหล่า หรือ ๔ เหล่า

เรามักได้ยินได้ฟังเสมอที่มีผู้พูดว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่าบุคคลเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า ขอเน้นตรงที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า บุคคลเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า อันนี้ที่พระพุทธเจ้าตรัสจริงๆ เป็นดอกบัว ๓ เหล่าเท่านั้นครับ ๔ เหล่าไม่มี ที่ ๔ เหล่านั้นเป็นเนื้อความในอรรถกถาหลายแห่งเหมือนกันที่ท่านอธิบายบุคคล ๔ จำพวก บุคคล ๔ จำพวกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ ข้อ ๑๓๓

ประเภทที่ ๑ อุกคติตัณณ คนที่รู้อะไรได้เร็ว เพียงแต่ยกหัวข้อขึ้นแสดงก็รู้ได้ อย่างที่พระอัสสชิแสดงธรรมแก่พระสารีบุตรหรือท่านอุปติสสะ ตอนนั้นยังเป็นปริพาชกอยู่ พระอัสสชิยกหัวข้อขึ้นแสดงเพียงแต่ว่า “ธรรม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

เหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตเจ้าตรัสเหตุของธรรมนั้น และความดับของธรรมเหล่านั้นเพราะเหตุดับไป พระมหาสมณะคือพระพุทธเจ้ามีปกติตรัสอย่างนี้” เพียงเท่านี้ท่านอุปติสสะหรือพระสารีบุตรในกาลต่อมาก็ได้สำเร็จโสดาปัตติผล

ประเภทที่ ๒ วิปริตัญญู ต้องจำแนกแจกแจงหัวข้อให้ละเอียดแล้ว จึงจะเข้าใจ เพียงแต่ยกหัวข้อขึ้นแสดงไม่สามารถเข้าใจได้ ไม่สามารถจะรู้ธรรมได้ ต้องแจงหัวข้อออกไปให้ละเอียด

ประเภทที่ ๓ เนยยะ เป็นพวกที่พอแนะนำได้ เป็นเวไนโย เป็นบุคคลที่พอแนะนำได้ ต้องคอยพรั่สอนกันไปเรื่อยๆ บ่อยๆ

ประเภทที่ ๔ ปทปรมะ ตามตัวแปลว่ามีบทย่างยิ่ง คือสอนให้รู้อะไรมากไม่ได้ พอรู้ได้บ้างเล็กน้อย

นี่แหละครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงบุคคล ๔ จำพวกเอาไว้ ที่นี้พระอรรถกถาจารย์ไปอธิบาย ๔ จำพวกนี้เปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า

บุคคลประเภทที่ ๑ อุกคติตัญญูเปรียบเหมือนดอกบัวที่โผล่ขึ้นมาพ้นน้ำแล้ว รอรับแสงอาทิตย์พร้อมที่จะบาน เมื่อรับแสงอาทิตย์ก็บาน

บุคคลประเภทที่ ๒ เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ซึ่งจะโผล่ขึ้นมาพ้นน้ำในวันต่อไป

บุคคลประเภทที่ ๓ เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ จะโผล่ขึ้นมา
พ้นน้ำในวันต่อไป

บุคคลประเภทที่ ๔ เปรียบเหมือนดอกบัวที่ติดตม หรือดอกบัวใต้ตม
ซึ่งจะตกเป็นเหยื่อของปลาและเต่า

อันนี้เป็นคำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์มีในอรรถกถาหลายแห่ง เช่น
อรรถกถาทีฆนิกาย อรรถกถามัชฌิมนิกาย อรรถกถาลังขุตตนิกายก็ปรากฏ
พระอรรถกถาจารย์อธิบายเอาไว้

แต่ที่พระพุทธเจ้าทรงปรารภจริงๆ นั้น ท่านปรารภถึงดอกบัว ๓ เหล่า
เท่านั้น ไม่มีเหล่าที่ ๔ ในวินัยปิฎกเล่ม ๔ ข้อ ๙ พระคันถรจนาจารย์ได้เล่า
ถึงพุทธประวัติสั้นๆ ย่อๆ มาถึงตรงที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาที่จะไปโปรด
หมู่สัตว์ ซึ่งหมู่สัตว์ทั้งหลายมีอินทรีย์แก่บ้างอ่อนบ้าง มีปัญญาที่พอจะ
แนะนำได้เร็วบ้าง แนะนำได้ช้าบ้าง มีอาการดีบ้าง มีอาการทรามบ้าง
พอสอนให้รู้ได้ง่ายบ้าง สอนให้รู้ได้ยากบ้าง เปรียบเหมือนดอกบัวซึ่งมี
๓ เหล่า คือเหล่าที่ ๑ ก็โผล่ขึ้นมาพ้นน้ำ เหล่าที่ ๒ ก็อยู่ปริ่มน้ำ เหล่าที่ ๓
ก็อยู่ใต้น้ำ มีเท่านั้นครบ ดอกบัวที่อยู่ติดตมไม่มี พระพุทธเจ้าไม่เคยปรารภ
ไม่เคยตรัสถึง ไม่เคยพูดถึง

ทีนี้ในพระไตรปิฎกเล่ม ๑๒ มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ ข้อ ๓๒๓
ชื่อปาสราลิสสูตร พระพุทธเจ้าทรงเล่าเอง ทรงเล่าความเป็นมาของพระองค์
ตั้งแต่ปรารภที่จะเสด็จออกบรรพชาเรื่อยมาจนถึงตรงนี้ คือทรงปรารภจะ

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

โปรดสัตว์ พระพรหมมาอาราธนาให้แสดงธรรม ในมัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณฑาสกั พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ ข้อ ๑๑๕ ก็มีข้อความเหมือนกัน และปรากฏในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ ข้อ ๕๕๗ อันนี้พระคันถรจนาคารยเป็นผู้เล่า ตกลงว่าที่พระพุทเจ้าทรงเล่ามี ๒ แห่ง คือในปาสราลิสสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๑๒ กับโพธิราชกุมารสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ นอกนั้นเป็นคำที่พระคันถรจนาคารยผู้รจนาคัมภีร์ได้เล่าเอาไว้ แต่เนื้อหาเหมือนกันทั้ง ๔ แห่ง ที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้เพียงแต่ปรากฏอยู่ในที่ต่างกัน พระพุทเจ้าทรงเล่าเองบ้าง พระคันถรจนาคารยเป็นผู้เล่าบ้าง

คราวนี้ลองมาพิเคราะห์ดูที่เราพูดกันทั่วไปเกือบจะทั้งบ้านทั้งเมือง พระพุทเจ้าตรัสว่า บุคคลเปรียบเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า นี้ก็คงเอามาจากอรรถกถาที่พระพุทเจ้าตรัสจริงๆ หรือแม้แต่พระคันถรจนาคารยเล่า แต่ปรารถนาว่าพระพุทเจ้าทรงปรารถนาก็จะเป็นดอกบัว ๓ เหล่าตลอด ไม่เป็นดอกบัว ๔ เหล่า

ผมมาวินิจฉัยตรงปทปรมะ ที่เปรียบเหมือนดอกบัวที่ติดตม มีแต่จะเป็นเหยื่อของปลาและเต่าตามที่ว่าไว้ในอรรถกถา สำหรับดอกบัวนั้นจะเป็นไปได้ที่มันอยู่ติดตม ก็จะเป็นเหยื่อของปลาและเต่า แต่พอเรามาพิจารณาถึงบุคคล บุคคลที่เกิดมาแล้วพัฒนาได้ มันจะไม่สูญไปเลยเหมือนดอกบัวเหล่าที่ ๔ ดอกบัวเหล่าที่ ๔ พอปลาหรือเต่ากินแล้วมันก็จะสูญไปเลย แต่บุคคลประเภทปทปรมะนี้ไม่ได้หมายความว่าให้เราทิ้ง บุคคลประเภทนี้สอนได้ยาก รู้อะไรได้ยาก แต่สอนได้ คนทุกจำพวกสอนได้ จะสอนได้เร็ว สอนได้ปานกลาง หรือสอนได้ช้าก็ตาม สมมุติว่าในชาตินี้เขาเกิดมา

เป็นปทปรมะ รู้อะไรได้ช้า สอนให้รู้ได้ช้า แต่ในโอกาสต่อไปเขาค่อยๆ พัฒนาขึ้นทีละน้อยๆ เขากลายเป็นคนฉลาดได้ คือมนุษย์เรานี้บางชาติก็ฉลาด บางชาติก็โง่ ดูตัวอย่างพระจุลบันถก บางชาติก็ฉลาด บางชาติก็โง่แสนโง่ ในชาติที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็โง่เหลือเกินจะเป็นปทปรมะทีเดียว แต่เสร็จแล้วพระพุทธเจ้าก็ทรงโปรดให้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้

เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงบุคคลประเภทที่ ๔ คือ ปทปรมะก็จริง แต่ไม่น่าจะเปรียบด้วยดอกบัวเหล่าที่ ๔ ซึ่งจะต้องเป็นเหยื่อของปลาและเต่า เพราะว่าดอกบัวเกิดมาแล้วอยู่ติดตม และถ้าเป็นอาหารของปลาและเต่าแล้วก็หายไปเลย ปรากฏอีกไม่ได้ แต่คนเราพัฒนาได้อย่างที่ผมเรียนแล้วว่า บางชาติจะเป็นคนโง่ บางชาติจะเป็นคนฉลาดหรือคนที่โง่มาก่อน ถ้าพัฒนาให้ถูกต้องก็จะค่อยๆ ฉลาดขึ้นได้ ทำนองนี้ ทางพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เราทอดทิ้งบุคคลประเภทนี้ แต่ให้ค่อยๆ สอนไป แล้วเขาก็จะดีได้เหมือนกัน อันนี้เป็นวินิจฉัยของผมครับสำหรับเรื่องดอกบัว ๓ เหล่า หรือดอกบัว ๔ เหล่า ขอได้โปรดจำไว้เพียงว่า อย่าพูดว่าพระพุทธเจ้าตรัสว่าบุคคลเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า ถ้าเปรียบด้วยดอกบัวก็เปรียบด้วยดอกบัว ๓ เหล่า พระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสว่าบุคคลเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า แต่ถ้าจะพูดว่าเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า ก็ไม่พูดว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัส เป็นแต่เพียงว่าเป็นข้อความที่ปรากฏในอรรถกถา ทั้งนี้ขอเสนอให้เป็นแง่คิดเอาไว้ นะครับ เรื่องดอกบัว ๓ เหล่า หรือ ๔ เหล่า ที่ถูกต้อง

พระบูชาปางต่างๆ

ในเมืองไทยนี้มีพระบูชาปางต่างๆ เยอะ ไม่ทราบก็ปางต่อกี่ปาง และที่อาจารย์ต่างๆ แนะนำให้บูชา เช่นคนเกิดวันจันทร์บูชาพระปางนั้น วันอังคารบูชาปางนี้ วันพุธบูชาปางโน้น เรื่อยไป ๗ วัน ๗ ปาง หรืออาจมีปางมากกว่านั้นอีก

การสร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ท่านเอามาจากพุทธจริยาหรือพุทธประวัติ อย่างปางห้ามญาติ ก็คือปรารภถึงตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปห้ามพระญาติที่ทะเลาะกันเรื่องการแย่งน้ำในแม่น้ำโรหิณีกันและห้าม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ได้สำเร็จ ก็สร้างพระพุทธรูปปางนี้ขึ้นมาเป็นที่ระลึก แล้วก็มาสมมติให้เป็นพระบูชาของคนวันจันทร์ และมีปางต่างๆ อีกเยอะเยอะ แล้วแต่จะคิดประดิษฐ์ประดอยขึ้นมา เวลานี้ทราบว่ามีผู้คิดรวมปางพระ คือคิดว่าคนบูชาหลายปางนัก ก็เอาหลายๆ ปางมารวมกันในปางเดียว ผมจำชื่อปางไม่ได้แล้ว รวมความว่าเอาปางต่างๆ มารวมกันอยู่ในองค์เดียวเป็นปางสามัคคีทำนองนั้น แล้วก็ให้บูชาเสียองค์เดียว แจกไปเยอะเยอะแล้ว

ผมคิดว่า การบูชาพระพุทธรูป ถ้าเราคิดว่าเป็นสื่อให้ระลึกถึง **พระพุทธเจ้า** บูชาปางไหนก็ได้ครับ จะเกิดวันอะไร วันจันทร์บูชาพระปางไหนก็ได้ มีปางไหนก็บูชาปางนั้นไป เช่นมีปางสมาธิ ก็บูชาปางสมาธิไป มีปางสะดุ้งมาร ปางมารวิชัย ก็บูชาปางนั้นไป ถ้าเราบูชาพระประจำวันกันแล้ว เราอยู่ที่บ้าน เกิดกันคนละวัน เราจะไม่ต้องบูชาพระ ๗ องค์หรือครับ จะต้องสะสมพระปางต่างๆ มาไว้ ๗ องค์ เพื่อจะได้ครบวันเกิดของแต่ละคนในบ้าน ดูเหมือนจะชอบกลอยู่ ถ้าเราคิดว่าเป็นสื่อระลึกถึง **พระพุทธเจ้า** เพียงแต่ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ก็บูชาปางไหนก็ได้ ปางอะไรก็ได้เหมือนกัน พระพุทธรูปจะทำด้วยทองเหลือง ทองแดง หรือทองคำ ด้วยเงิน ด้วยตะกั่ว ทำด้วยไม้ไผ่ ไม้แก่นจันทร์ ทำด้วยไม้อะไรก็เหมือนกันทุกองค์ เพราะว่าเป็นสิ่งแทนหรือสื่อให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า

อย่างเมื่อคืนที่แล้วพูดถึงสิ่งแทนพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธเจ้าท่านทรงมอบไว้ให้จริงๆ ตรัสไว้ว่าสิ่งแทนพระองค์ไม่ใช่พระพุทธรูป แต่เป็นพระธรรมวินัย “ดูก่อน...อานนท์ ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว จะเป็นศาสดาแทนเรา เป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เป็นครูของเธอทั้งหลาย เมื่อ

เราล่องลับไปแล้ว” นั่นแหละคือสิ่งแทนแท้จริง สิ่งแทนพระพุทธรเจ้าแท้จริง ที่เหนือกว่าพระพุทธรูป ก็คือพระธรรมวินัย ถ้าปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ถูกต้อง ดึงาม ครบถ้วน เดินตามพระธรรมวินัยแล้ว ก็มีพระพุทธรเจ้า ประจำตัวอยู่ตลอดเวลา พระธรรมวินัยนั่นแหละเป็นพระศาสดาแทน พระพุทธรเจ้า มีพระพุทธรเจ้าประจำตัวอยู่ตลอดเวลา สำหรับพระพุทธรูป ที่สร้างขึ้นขึ้นมาแล้วจะบูชาพระพุทธรูปให้เป็นที่ระลึกถึงพระพุทธรเจ้า ก็เอาเถอะ แต่ว่าบูชาปางไหนก็ได้ มีความหมายเท่าๆ กัน และทำด้วยอะไรก็ได้ถ้าเราคิดว่าบูชาพระพุทธรูปเพื่อให้ระลึกถึงพระพุทธรเจ้า ไม่ใช่เพื่อความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่เพื่อขอผลประโยชน์ ขอให้ท่าน อำนวยประโยชน์ให้ ขอหวย ขอเบอร์ ขอพระอะไรต่างๆ ขอผลดลบันดาล จากพระพุทธรูป เพราะถ้าเราไม่มีความตั้งใจ ไม่ได้คิดที่จะขอผลประโยชน์ จากพระพุทธรูปแล้ว บูชาพระพุทธรูปองค์ไหนก็เหมือนกัน จะปางไหนก็ เหมือนกัน พระพุทธรูปจะทำด้วยอะไรก็มีค่าเท่ากัน ราคาเท่านั้นที่ต่างกัน พระพุทธรูปที่ทำด้วยทองคำก็ราคาแพง ถ้าทำด้วยเพชรราคาก็จะแพง ขึ้นไปอีกไม่รู้เท่าไร แต่ว่าค่าเท่ากัน เพราะค่ากับราคาไม่เหมือนกัน ราคา ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบนำมาทำ ค่าไม่ใช่ ค่านั้นคือคุณค่าของสิ่งนั้น

มีพระพุทธรูปปางใหม่ที่คนทำขึ้นเพื่อรวมปางต่างๆ ไว้ที่องค์เดียวหรือ ปางเดียว เขาให้ชื่อว่า พระพุทธรเจ้าโคดมมพเคราะห์ห้ามคคิ มี ๒ เศียร ๑๔ กร แลดูแปลกดี อันนี้ก็มี ความขัดแย้งกันอยู่ระหว่างหลายท่านด้วยกัน บางท่านก็ไม่เห็นด้วย มีพระเถระที่มหาวิทยาลัยสงฆ์หลายรูปออกความเห็น กับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐว่า ไม่เห็นด้วยกับการสร้างพระพุทธรูปแบบนี้ ทำให้ เสียพุทธลักษณะ เรื่องจะเป็นอย่างไรต่อไปไม่ทราบเหมือนกัน

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

แต่เป้าหมายของผมที่พูดเรื่องพระพุทธรูปปางต่างๆ ก็คือบูชาพระปางไหนก็ได้ ไม่ต้องเลือก เพราะต้องการให้เป็นสื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า ไม่ได้บูชาในฐานะที่เป็นพระที่ขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ แต่บูชาเพื่อเป็นเครื่องระลึก เราระลึกถึงพระพุทธเจ้าเหมือนกับเราบูชารูปพ่อแม่ รูปครูบาอาจารย์ที่เราเคารพนับถือ ไม่ได้หวังจะให้ท่านมาช่วยอะไร แต่เราระลึกถึงท่าน เคารพนับถือท่าน อันนั้นคือการบูชาที่ถูกต้องและไม่ต้องเสียเงินมากด้วย ผมขอเน้นไว้สักหน่อยหนึ่งว่า พระพุทธรูปต่างๆ นั้น ต่างกันแต่เพียงราคาแต่คุณค่าไม่ต่างกัน จะทำด้วยอะไร ทำด้วยทองเหลือง ทองแดง ทองคำ ทำด้วยโลหะ ทำด้วยไม้ ทำด้วยก้อนดิน ทำด้วยปูนปลาสเตอร์ ทำด้วยอะไร ก็ค่าเท่ากัน คือเป็นสื่อให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นไม่ต้องไปเลือกอะไรหรอกครับ ได้พระปางไหนมาบูชาก็บูชาไปอย่างนั้น ไม่ต้องไปเสียเงินมาก

พระพุทธรูปท่านจัดเป็น**อุทเทสิกเจดีย์** เจดีย์แปลว่าที่ระลึก ที่ตั้งแห่งความระลึกถึง อุทเทสิกเจดีย์ก็คือที่ตั้งแห่งความระลึกถึงที่สร้างอุทิศพระพุทธเจ้า เมื่อก่อนสมัยโบราณแท้ๆ เขาไม่กล้าสร้างพระพุทธรูป เขาสร้างเป็นบัลลังก์ที่ประทับเฉยๆ ไม่กล้าสร้างรูปพระพุทธรูป ก็ได้จากธรรมเนียมที่ว่า เมื่อพระสงฆ์นั่งประชุมกันที่ไหน ท่านจะปูลาดอาสนะเอาไว้สำหรับพระพุทธเจ้า ถ้าเผลอว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมาจะได้ประทับนั่ง ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ถ้าจะสร้างเพื่อให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า แล้วก็สร้างเพียงบัลลังก์ที่ประทับของพระพุทธเจ้า แต่ไม่สร้างองค์ของพระพุทธเจ้า

ต่อมาก็ได้ทำเป็นพระพุทธรูปขึ้นสมัยกรีกเข้าครองอินเดียประมาณ ๖๐๐ ถึง ๗๐๐ ปีประมาณนั้น ตามประวัติการสร้างพระพุทธรูปแล้วก็สร้างกันมากมาย มาวิจิตรพิสดารเอามากเหลือเกินในเมืองไทย มีองค์ใหญ่ องค์กลาง องค์เล็ก องค์น้อย องค์ขนาดสารพัดแล้วแต่จะสร้างกันไป บางคนก็คิดว่าจะสร้างองค์ใหญ่ที่สุดด้วยวัสดุที่ดีที่สุด บางคนก็สร้างเป็นองค์เล็กๆ เพื่อจะได้พกติดตัว อย่างนั้นก็จะมี จะสร้างอะไรก็ได้ให้เป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธเจ้า

เมื่อก่อนนี้มี**พระธาตุเจดีย์** คือเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ก็แบ่งพระบรมสารีริกธาตุกันไปแล้วก็ไปสร้างเป็นสถูปเป็นเจดีย์สำหรับบรรจุพระธาตุไว้บูชา เรียกว่าพระธาตุเจดีย์ เวลานี้ในเมืองไทยมีพระธาตุเยอะ บางคนก็มีเป็นทะนานๆ ไม่ทราบเอามาจากไหน เอาพระธาตุมาแจกชาวบ้านที่ไปทำบุญ แล้วยังบอกว่าถ้าใครบูชาดีๆ พระธาตุจะเพิ่มด้วย บูชาไม่ดีก็จะลดคือท่านหนีไปเลย บูชาดีก็จะเพิ่มไม่ทราบมาจากไหนเพิ่มมากมาย

มีคนถามผมเหมือนกันเรื่องพระธาตุนี้ว่าเป็นอย่างไร จะเพิ่มจะลดอย่างไร ได้ไหม? ผมบอกว่าผมไม่มีความรู้เรื่องนี้ ไม่ได้สนใจเรื่องพระธาตุสนใจแต่เรื่องพระธรรม ท่านจะลดจะเพิ่มอะไร ใครมีอย่างไรไม่ทราบไม่ได้สนใจที่จะรู้ ก็เลยไม่มีความรู้เรื่องนี้ ต้องไปถามคนที่เขาสนใจทางนี้ ก็สนใจแต่เรื่องพระธรรม ถ้าถามเรื่องพระธรรมก็พอได้ แต่ถ้าถามเรื่องพระธาตุก็ไม่รู้

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ต่อมาก็มี**ธรรมเจดีย์** ธรรมเจดีย์คือที่ท่านจาริกพระธรรม อย่างเสาศิลาของพระเจ้าอโศกจาริกพระธรรมเอาไว้มากมาย อันนั้นเป็นพระธรรมเจดีย์ ต่อมาถ้าเราจะเขียนพระธรรมที่พระพุทธเจ้าท่านสอนเอาไว้ลงในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นฝาผนัง นั่นก็เป็นธรรมเจดีย์ เป็นเจดีย์เหมือนกัน ถ้าเราจะสร้างเสาชั้นมาสำหรับเขียนพระธรรมลงไป นั่นก็เป็นธรรมเจดีย์ พระเจ้าอโศกได้ทรงสร้างเสาศิลาจาริก พระเจ้าอโศกสร้างอะไรขึ้นมาของเยอะเยอะเป็นธรรมเจดีย์

ต่อมาเมื่อมาจาริกหรือเขียนพระพุทธรูปลงในใบลาน ต่อมาก็เป็น**พระไตรปิฎก** อันนั้นก็เป็นธรรมเจดีย์ มีสมณศักดิ์ของพระเถระบางรูป “พระธรรมเจดีย์” ต้องเป็นผู้มีธรรมเยอะนะครับ เป็นที่บรรจุพระธรรมมีพระธรรมอยู่ในบุคคลผู้นั้นมากมาย เป็นธรรมเจดีย์

อีกอันหนึ่งคือ **บริโศกเจดีย์** เดิมที่ท่านหมายถึงสังฆเวฬุสถาน ๔ คือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าได้ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน ท่านเรียกว่า บริโศกเจดีย์ จากคำถามของพระอานนท์ที่ทูลถามว่า **เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว พุทธบริษัทระลึกถึงพระองค์จะทำอย่างไร ตรัสว่าขอให้ไปที่สถานที่เหล่านี้เพื่อระลึกถึงพระองค์ก็ได้ เรียกว่าสังฆเวฬุสถาน** เป็นที่ตั้งแห่งความสังเวช สังเวชในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าให้ไปร้องไห้ แต่หมายความว่าให้เป็นเครื่องกระตุ้นความเพียรพยายาม คือเป็นสถานที่ที่ไปกระตุ้นความเพียรพยายาม เช่นเดียวกับที่พระองค์เคยทรงกระทำมา นี่คือสังฆเวฬุสถาน ไม่ใช่ไปร้องไห้ เป็นสถานที่ที่เป็นที่ระลึกถึงพระพุทธเจ้า และกระตุ้นความเพียรพยายามว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นมนุษย์ อยู่อย่าง

มนุษย์ สามารถที่จะเอาชนะอะไรต่ออะไรได้มากมาย เราก็เป็นมนุษย์ควร
จะทำได้ ถ้าเรามีความพากเพียรมากพอ อันนี้เป็นบริโศคเจดีย์

ต่อมาก็เพิ่มเครื่องใช้ไม้สอยของพระพุทธเจ้า เช่นจีวร บาตร เป็นต้น
ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ นี่ก็เป็นบริโศคเจดีย์ รวมทะนานที่ตักพระธาตุ
พระอังคาร (ขี้เถ้า) ที่เหลืออยู่ แล้วมีผู้นำไปประดิษฐานเป็นเจดีย์ไว้ก็เป็น
บริโศคเจดีย์ ให้พอรู้ผ่านๆ ไปนะครั้น เพื่อมาเชื่อมกับพระพุทธรูปที่เป็น
อุทเทสิกเจดีย์ ที่เรามีอยู่มากมายเวลานี้

ขราวาสผู้สำเร็จ เป็นพระอรหันต์

ท่านทั้งหลายคงเคยได้ยินว่า ผู้ที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว ถ้าเป็น
ขราวาสที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์จะต้องบวชภายใน ๗ วัน หรือปรีณิพพาน
ภายใน ๗ วัน ก็พูดกันมานานแล้ว ท่านทั้งหลายคงเคยได้ยิน ตามหลักฐาน
ในบาลีชั้นอรรถกถาจะเป็นในวันนั้นทั้งนั้น คือผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว
นิพพานหรือบวชอย่างใดอย่างหนึ่งในวันนั้น ถ้าเป็นพระโสดาบัน พระ
สกทาคามี พระอนาคามี ก็อยู่ได้ในเพศคฤหัสถ์ได้ตลอดชีวิตของตน เท่าชีวิต
ของตน แต่ถ้าเป็นพระชีณาสพ เป็นพระอรหันต์แล้ว บรรลุอรหัตตผลแล้ว
จะต้องนิพพานหรือบวชในวันนั้น ท่านใช้คำว่า *ตํ ทิวสเมว ปพฺพชิตฺวา*

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ปรินิพพาติวา บางแห่งก็ใช้คำว่า ปรินิพพา ยิตัพพ วา ปพพชิตัพพ วา โหติ คือฟังปรินิพพานหรือบวชในวันนั้น ต่ ทิวสเมว **ไม่ใช่ ๗ วัน** แต่ได้ยินได้ฟังมานานแล้วว่าจะต้องบวชหรือนิพพานภายใน ๗ วัน พุดกันมาแต่ไม่มีหลักฐานที่อ้างอิง **ไม่เคยพบหลักฐานที่ว่า ๗ วัน** แต่ได้พบหลักฐานที่ว่า ต้องบวชหรือปรินิพพานในวันนั้น เพราะฉะนั้นนี่ก็เป็นสิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจกับใหม่เพื่อความถูกต้อง

เรื่องแปลกอยู่อันหนึ่ง **พระพาหิยะ** สำเร็จเป็นพระอรหันต์ตั้งแต่ยังเป็นคฤหัสถ์ เมื่อได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าเพียงเล็กน้อย ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ขอบวช ไปหาบริวารที่จะมาบวช ปรากฏว่าถูกโคขวิดเสียชีวิต ก็ปรินิพพาน พระพุทธเจ้าท่านตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า **สพฺรหมจารี โว ภิกขเว กาลกโต** ภิกษุทั้งหลายเพื่อนพรหมจรรย์ของเธอทำกาละแล้ว ใช้คำว่า เพื่อนประพฤติพรหมจรรย์ของเธอ **สพฺรหมจารี** ซึ่งโดยปกติใช้กับพระด้วยกัน แต่สำหรับท่านพาหิยะเมื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์ แม้ยังไม่ได้บวชเป็นฆราวาสอยู่ พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า **สพฺรหมจารี โว ภิกขเว กาลกโต** เพื่อนประพฤติพรหมจรรย์ของเธอสิ้นชีวิตแล้วและรับสั่งให้นำกระดูกไปบรรจุไว้ เป็นที่สักการบูชา แล้วยังมาเป็นพระอสีติมหาสาวกที่เป็นเอตทัคคะ เป็นผู้ตรัสรู้เร็ว อยู่ในกลุ่มพระ ไม่อยู่ในกลุ่มของฆราวาส ทั้งที่ยังไม่ได้บวช เพราะสิ้นชีวิตเสียก่อนที่จะบวช เรื่องนี้เป็นเรื่องแปลกที่ยกขึ้นมา เพื่อให้ท่านได้พิจารณาดูว่าเป็นอย่างไร ถ้าพิจารณาตามนี้ พระพุทธเจ้าท่านเล็งเอาคุณสมบัตินี้ของบุคคล

มีอีกท่านหนึ่งคือท่าน**สันตติมหาอำมาตย์** ท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ตั้งแต่เป็นฆราวาส ภิกษุทั้งหลายก็ทูลถามถึงเรื่องเหล่านี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า จะเรียกว่าบรรพชิตก็ได้ จะเรียกว่าสมณะก็ได้ จะเรียกว่าภิกษุก็ได้ หมายถึง สันตติมหาอำมาตย์ก็ได้บวชเหมือนกัน ขอยกขึ้นมาเพื่อเป็นการพิจารณา และต้องการให้ทำความเข้าใจให้ถูกต้องเรื่องปรินิพพาน คือบวชภายใน วันนั้น ไม่ใช่ภายใน ๗ วันสำหรับผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว

มีหลายคนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ตั้งแต่ยังเป็นฆราวาส พระเจ้าสุทโธทนะพระพุทธบิดาก็เป็นผู้หนึ่งเหมือนกันที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์ตอนเป็นฆราวาส

๖

สัมภเวสี

สัมภเวสีคือใคร เราได้ยืนอยู่เสมอ คนมักจะเข้าใจผิดว่าหมายถึง
วิญญาณตามความเชื่อ ความเข้าใจของคนส่วนมาก คิดว่าเป็นวิญญาณ
ที่เที่ยวหาที่เกิด ที่จริงไม่ใช่อย่างนั้น ไม่มีใครเที่ยวหาที่เกิด ตามหลักพุทธ
ศาสนาไม่มีใครเที่ยวหาที่เกิด ทุกคนพอตายลงก็ไปเกิดทันทีทันใด ไม่ติดค้าง
ไม่ติดขัดอะไรอยู่เลย ทุกคนพอตายแล้วก็ไปเกิดทันที

สมมติท่านเป็นผี แล้วบอกว่านี้ยังไม่ไปเกิด ยังเป็นผีอยู่ นั่นแหละ
เขาไปเกิดแล้วครับ ไปเกิดเป็นผีนั่นแหละ หรือไม่รู้จะเรียกอะไร เราเรียก
เป็นผีหมด อาจจะเป็นเทวดา เป็นเปรต หรือโอปปาติกะชนิดใดชนิดหนึ่ง

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

แต่สำนวนไทยเรียกเป็นผีหมด เขาเกิดแล้ว ที่ตายแล้วยังแสวงหาที่เกิด ไม่มีหอรอก และตามอรรถกถาเมตตาสูตฺร ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ท่านอธิบายสัมภเวสีนั้น ยกเว้นพระอรหันต์ นอกนั้นเป็นสัมภเวสีทั้งหมด **พวกเราๆ นี้แหละคือสัมภเวสี** คนทั้งหลาย ลัทธิทั้งหลาย แม้พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี ก็ยังเป็นสัมภเวสีอยู่ ยังมีภพอยู่ ยังไม่สิ้นภพ **พระอรหันต์ ท่านสิ้นภพแล้ว เพราะฉะนั้นท่านไม่เป็นสัมภเวสี ท่านเป็นภูตา**

ถ้าพระคุณเจ้าฟังอยู่ ที่ท่านสวดในกรณียเมตตาสูตฺรว่า **ภูตา วา สมภเวสี วา สัพเพ สัตตา ภวนตุ สุขิตตดา** ขอสัตว์ทั้งหลายที่เป็นสัมภเวสี ก็ดี เป็นภูตาก็ดี ภูตาคือพระอรหันต์ สัมภเวสีก็ต่ำกว่าพระอรหันต์ลงมา ขอทั้งหมดจงมีความสุข ขอทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้นจงมีความสุข

๗

การตัดกรรม

คนส่วนมากเวลานี้มีความทุกข์ ความเดือดร้อน จะไปเข้าพิธีกรรมตามวัดวาอารามต่างๆ ที่เขาโฆษณาว่าจะมีพิธีตัดกรรม เคยไปดูเขาเหมือนกันว่าพิธีตัดกรรมเขาทำอย่างไร ไปยืนดูอยู่ห่างๆ ไม่ได้เข้าไปในวงที่เขาทำพิธี พิธีที่ทำก็เห็นเอาผ้าขาวผืนใหญ่โยนคลุมลงไปทีกลุ่มคนที่ไปทำพิธีตัดกรรม พระผู้ทำพิธีจะสวดคำหรือจะเรียกคาถาก็แล้วแต่ว่า *กมุสสุโกมติ กุมมทายาโท กุมมโยนิ กุมมพนรุ กุมมปฏิสรโณ ยัม กุมมกริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตัต* ที่จริงมีคำว่า *ตสฺส* (อ่านว่า ตัด - สะ) *ทายาโท ภวิสฺสามิ* แต่ท่านผู้ทำพิธีจะไม่เลยไปถึง *ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามิ* จะหยุดอยู่แค่คำว่า *ตัด* มาจาก *ตสฺส* นั้นแหละครับ เพื่อเอาเคล็ดว่า เป็นการตัดกรรม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

คำสวดแปลเอาใจความว่า *กมฺมสฺสโกมฺหิ* เรามีกรรมเป็นของตน *กมฺมทายาทิ* เราเป็นผู้รับมรดกกรรม *กมฺมโยนิ* เรามีกรรมเป็นกำเนิด *กมฺมพฺนฺธุ* เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ *กมฺมปฏฺิสฺสโร* เรามีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย *ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ* เราทำกรรมอันใดไว้ *กฺลฺยาณํ วา* ดีก็ตาม *ปาปํ วา* ชั่วก็ตาม *ตฺสฺส ทายาทิ ภวิสฺสามิ* เราจักต้องเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น นี่คือใจความของคำสวดที่สวด อันนี้เป็นพระพุทธรูปที่อยู่ใน **อภิณหปัจจเวกขณ์ ๕ ข้อ** ที่พระพุทธเจ้าตรัสให้พุทธสาวกพิจารณาเนืองๆ อภิณหะแปลว่าเนืองๆ ปัจจเวกขณ์แปลว่าพิจารณา อภิณหปัจจเวกขณ์ ให้พิจารณาเนืองๆ ว่า

๑. เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
๒. เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้
๓. เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
๔. เรามีความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักที่พอใจเป็นธรรมดา ไม่อาจล่วงพ้นไปได้
๕. เรามีกรรมเป็นของของตน

นี่ครับ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้พิจารณาเนืองๆ ป่อยๆ ทุกวันๆ ไม่ว่าจะ เป็นบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย

เมื่อทำพิธีตัดกรรมโดยการเอาของไปถวายพระ จะเป็นสังฆทาน หรือไม่เป็น หรือจะเป็นสังฆทานเวียน ก็แล้วแต่ คือไปซื้อของเอาที่นั่นแล้ว ของยังคงอยู่ ก็จ่ายเงินไป คนใหม่มาซื้อของต่อไป จะถูกตัดให้ขาดไปได้ใหม่

ลองคิดดู แม้ในคำที่สวดนั่นเอง ก็บอกชัดเจนแล้วว่าเรามีกรรมเป็นของตน ผู้ทำกรรมอันใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม จักต้องเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น ที่นี้ ใครจะตัดได้นอกจากเราจะตัดเอง ถ้าจะตัด เราผู้ทำกรรมจะต้องตัดเอง

วิธีตัดกรรมที่ถูกต้องและมีผลจริง

ประการที่ ๑ เราต้องเป็นผู้หยุดทำกรรมนั้น กรรมใดที่จะทำให้เกิดผลร้าย ผลไม่ดี เราต้องหยุดทำกรรมนั้น เราต้องการผลดี ก็ทำกรรมดี *กัลยาณํ วา ปาปํ กํ วา ตสฺส ทายาทิ ภวิสฺสามิ* เราทำกรรมอันใดไว้ดีหรือชั่วก็ตาม จักเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น พอเราหยุดทำกรรมที่ชั่วร้ายหรือที่จะมีผลไม่ดี แล้วมาทำกรรมใหม่ที่ดี เพียงแต่หยุดทำกรรมชั่วเท่านั้น พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าเป็นการลบล้างหรือหยุดกรรมไปได้ช่วงหนึ่งแล้ว ถ้าเราไปทำกรรมดีเพิ่มขึ้นๆ เหมือนเราเพิ่มน้ำลงไป เติมน้ำลงไป น้ำน้อยแห้ง ถ้าน้ำมาก เราเพิ่มน้ำ ลูไฟได้ วิธีตัดกรรมต้องทำอย่างนี้

ประการที่ ๒ การตัดกรรมที่ถูกต้องและตัดได้จริง โดยตัดเหตุของกรรม อะไรเป็นเหตุของการทำกรรม คือกิเลสเป็นเหตุให้ทำกรรม เราลองนึกดูนะครับว่า กรรมแรงๆ ร้ายๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคม มันมาจากการผลักดันของกิเลสทั้งนั้น ไปฆ่าเขา ไปทำร้ายเขา ไปปล้นเขา ไปคอร์รัปชั่นเขา ไปทำอะไรต่ออะไรต่างๆ ที่เป็นความร้ายต่างๆ มันไปจากความผลักดันของกิเลสทั้งนั้น วิธีที่จะตัดกรรมก็ต้องไปตัดตรงเหตุที่จะให้เกิดกรรม คือลดกิเลสลง ยิ่งลดกิเลสลงเบาบางเท่าไร เหตุที่จะให้ทำชั่วก็น้อยลง เบาบางลง แต่เหตุที่จะให้ทำกรรมดีหรือความดีก็จะเพิ่มมากขึ้น

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ท่านดวงจร ๓ อย่างก็ได้ คือ วงจรของกิเลส กรรม และวิบาก ... กิเลส นำไปสู่การกระทำดีบ้างชั่วบ้าง ถ้าทำกรรมดีมีผลดี ทำให้เกิดความรู้สึก ดีกว่าทำชั่ว ถึงจะมีผลดีและทำให้คนเพ็ดเพลินหลงใหลในความดีหรือผลดี อันนั้น เกิดรติ ความพอใจยินดี ก็ยังดีกว่าที่จะไปมีกิเลสรุนแรง แล้วไปทำ กรรมชั่วอันเป็นเหตุให้มีวิบากรุนแรง ถ้าจะตัดกรรมทั้งดีทั้งชั่ว โดยเฉพาะ อย่างยิ่งกรรมชั่ว ต้องลดกิเลสลง ถ้าตัดกิเลสลง ถ้าตัดกิเลสได้ถึงที่สุด ก็จะเป็นการล้มเลิกบัญญัติกรรม แปลว่าเรื่องของกรรมเป็นอันล้มไปเลย ไม่ต้องพูดเลย สามารถอยู่เหนือกรรม

ขอให้ท่านผู้ฟังพิจารณาข้อความต่อไปนี้ นะครับ **เรื่องกรรม ๔ อย่างคือ**

๑. กรรมดำให้ผลดำ หมายถึงกรรมชั่วหรือทุจริต ให้ผลเป็นทุกข์
๒. กรรมขาว คือสุจริตหรือกรรมดี ให้ผลเป็นสุข
๓. กรรมทั้งดำทั้งขาว ให้ผลทั้งดำทั้งขาว หมายความว่า ทั้งกรรมดี กรรมชั่วละกัน ปนกัน คือให้ผลเป็นสุขบ้างทุกข์บ้าง
๔. กรรมไม่ดำไม่ขาว ให้ผลไม่ดำไม่ขาว กรรมไม่ดำไม่ขาว คือเจตนา ในการที่จะล้มเลิก เจตนาในการที่จะตัดทั้งกรรมดำและกรรมขาว เจตนาที่จะงดเว้นจากกรรมดำและกรรมขาว กรรมทั้งดำทั้งขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม กรรมไม่ดำไม่ขาวนี้แหละเป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม

ค่อนข้างจะเข้าใจยาก ค่อนข้างจะสูงนิดหนึ่ง ท่านลองนึกดูอย่างนี้ นะครับ คนชั่วทำชั่ว มีผลออกมาเป็นความทุกข์ คนชั่วทุกข์อย่างคนชั่ว คนดีทุกข์อย่างคนดี มันมีเรื่องให้ทุกข์ตามประสาคนดี ทั้งดีทั้งชั่วปนกัน ทั้งดำทั้งขาวปนกัน ก็มีสุขบ้าง มีทุกข์บ้าง ปนกันไป

พระพุทธเจ้าท่านยกตัวอย่างอย่างนี้ **กรรมดำให้ผลดำ มีวิบากดำ** บุคคลผู้ทำกรรมนั้นก็เกิดในโลกที่มีการเบียดเบียน เมื่อเกิดในโลกที่มีการเบียดเบียนเช่นนั้น ก็ได้กระทบกับผัสสะที่มีการเบียดเบียน ได้เสวยเวทนาที่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน มีความทุกข์โดยส่วนเดียว เช่นผู้ที่เป็นไปในนรก มีแต่ความทุกข์ นี่แหละคือกรรมดำมีผลดำ

ที่นี้**กรรมขาวมีผลขาว** พระพุทธเจ้าท่านตรัสอธิบายว่า กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม ของบุคคลใดไม่มีการเบียดเบียน ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียน บุคคลนั้นเกิดในโลกที่ไม่มีการเบียดเบียน เมื่อเกิดในโลกที่ไม่มีการเบียดเบียน ก็กระทบกับผัสสะที่ไม่มีการเบียดเบียน คือไม่มีเรื่องแห่งการเบียดเบียน ได้รับเวทนาที่ไม่มีการเบียดเบียน คือได้สุขเวทนาโดยส่วนเดียว ดังเช่นเทพเจ้าเหล่าสุภกนิหะ นี้ท่านยกตัวอย่างไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก นี่แหละคือกรรมขาวมีผลขาว

ต่อไป**กรรมทั้งดำทั้งขาว มีผลทั้งดำทั้งขาว** คือกายกรรม วชิกรรม มโนกรรม ของบุคคลใด เป็นไปด้วยการเบียดเบียนบ้าง เกิดในโลกที่ไม่มีการเบียดเบียน ที่มีการเบียดเบียนบ้าง ที่ไม่มีการเบียดเบียนเลย ไปกระทบกับผัสสะที่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียนบ้าง หมายความว่าต้องเกี่ยวกับเรื่องที่มีการเบียดเบียนกันบ้าง ไม่มีการเบียดเบียนบ้าง เขาย่อมจะได้เสวยเวทนาอันเป็นไปเพื่อการเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนบ้าง เคลื่อนกล่นไปด้วยสุขและทุกข์ดังเช่นมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาบางพวก วินิบาตบางพวก นี่แหละคือ กรรมทั้งดำทั้งขาว มีผลทั้งดำทั้งขาว

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

กรรมไม่ดำไม่ขาว มีผลไม่ดำไม่ขาว คือเจตนาที่จะละกรรมทั้งปวง ทั้งกรรมดำ กรรมขาว กรรมทั้งดำทั้งขาว กรรมอย่างนี้แหละเป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม คือดำเนินอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ เพื่อให้หมดทั้งกรรมดำ กรรมขาว เป็นผู้ที่ได้ละทั้งบาปทั้งบุญ *บุญญาปาปปทีโน* ดังนั้นจะไม่ต้องสุขไม่ต้องทุกข์ อย่างที่คนทั้งหลายต้องสุขต้องทุกข์แต่อยู่ด้วยความสงบ มีความสงบอย่างเช่นพระอรหันต์เป็นต้น และพระอริยเจ้าในระดับต่างๆ นี่คือกรรมดำกรรมขาว กรรมไม่ดำกรรมไม่ขาว

คนมีทั้งบุญทั้งบาปมาเกิดเป็นมนุษย์เกื่อนกล่นด้วยสุขและทุกข์ สัตว์เดรัจฉานบางพวกมีความสุขตามฐานะของตน ก็เพราะมีกุศลวิบากอยู่ด้วย มนุษย์ชั้นสูงแม้จะมั่งมี แต่ก็มีทุกข์เจือปนอยู่ด้วย เพราะอกุศลวิบากติดตามมาด้วยเหมือนกัน

สำหรับพระอรหันต์เป็นผู้ละบุญละบาปได้ การกระทำของท่านทั้งหมดเป็นเพียงกิริยา ไม่ก่อให้เกิดวิบากที่จะเป็นผลต่อไป ท่านอยู่เหนือความดีความชั่ว คล้ายๆ ครูซึ่งอยู่ในโรงเรียน อยู่เหนือการสอบได้สอบตก ไม่ต้องดีใจเสียใจเพราะการสอบได้สอบตกของนักเรียน นอกจากจะอนุโมทนากับการสอบได้ของคนอื่นที่ยังเป็นนักเรียนอยู่

เจตนาในการดับกรรมเป็นเจตนาที่สูงที่สุด และเป็นการทำกรรมที่ดีที่สุด เป็นไปเพื่อการสิ้นกรรม ตัดกรรมเราต้องตัดเอง คนอื่นตัดให้ไม่ได้ พระพุทธเจ้ายังตัดให้ไม่ได้ ตนเองต้องตัดเอง สำหรับองค์พระพุทธเจ้าเองนั้น เรียกว่า *สัพพกมมกฺขยํ ปตฺโต* ได้เป็นผู้ถึงความสิ้นไปแห่งกรรมทั้งปวง

วิมุตโต อุปธิกุขเย ได้หลุดพ้นแล้วเพราะความสิ้นไปของกิเลส หลุดพ้นแล้ว เพราะความสิ้นไปของกิเลส จึงได้ความสิ้นกรรมทั้งปวง พุทฺโธ โส ภควา โพธาย ธมฺมํ เทเสติ จกฺขฺมา พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นเป็นผู้ตื่นแล้ว เป็นผู้มีจักขุ ทรงแสดงธรรมในโลก อันนี้เป็นตอนที่พราหมณ์ภาวรีส่งลูกน้อง หรือลูกศิษย์ ๑๖ คนไปถามปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า แต่งปัญหาไป และบอก ลูกศิษย์ว่าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้ พระพุทธเจ้านั้นเป็นผู้มีจักขุ แสดงธรรมอยู่ในโลก เป็นผู้ถึงความสิ้นกรรมทั้งปวงและหลุดพ้น เพราะความสิ้นไปของกิเลส ท่านที่ชอบค้นคว้าก็ดูในพระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ ข้อ ๔๒๔ เรื่องโสฬสปัญหา

มีบทสวดบทหนึ่งที่พระนิยมนสวดในงานมงคลต่างๆ ไปทำน้ามนต์ ในบ้านในวัด คือ **รัตนสูตร** ที่ว่า *ชิณฺว ปุราณํ นวํ นตฺถิ สมภวํ* ท่านก็สวดอันนี้ว่า กรรมเก่าหมดไปแล้ว กรรมเก่าสิ้นไปแล้ว กรรมที่จะทำให้เกิดใหม่ก็ไม่มี วิรตฺตจิตฺตา ท่านเป็นผู้มีจิตใจที่คลายออกหมดแล้ว *ยตฺถิเก ภวสฺสมี* ไม่ยินดีที่จะเกิดในภพต่อไป กรรมเก่าก็สิ้นไป กรรมใหม่ก็ไม่ได้ทำ *เต ชิณฺวพิชชา อวิรุทฺหิฉนฺทา* ท่านเป็นผู้มีพิชสิ้นแล้ว การเกิดใหม่สิ้นแล้ว พิชที่จะทำให้เกิดใหม่หมดแล้ว ฉันทะในการที่จะเกิดใหม่ก็ไม่มี *นิพฺพนฺติ ธีรธา ยถายมปทีโป* นักปราชญ์เหล่านั้นดับสนิทแล้ว เหมือนกับดวงประทีปที่หมดน้ำมันแล้ว ก็ดับ นี่แหละครับ ถึงจะเรียกว่าตัดกรรมหรือสิ้นกรรม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

รัตนสูตร พระท่านจะสวดมนต์ทำน้มนต์ที่ว่า
ชีณํ ปุราณํ นวํ นตฺถิ สมภวํ
วิรตฺตจิตฺตา ยติเก ภวสมํ
เต ชีณพีชา อวิรุพฺพหิณฺนทา
นิพฺพนฺติ ธีรา ยถายมฺปทีโป

พอขึ้นต้น *ชีณํ ปุราณํ* ท่านก็จะเอาเทียนที่ปักอยู่บนบาตรมา
 หยดเทียนลงไปบนน้มนต์ในบาตร ก็เวียนไป พอ *ยถายมฺปทีโป* เหมือน
 กับประทีปดวงนี้ดับ ท่านก็จะจุ่มเทียนลงไปในบาตร แปลเป็นใจความว่า
 กรรมเก่าของท่านได้สิ้นไปแล้ว ของท่านหมายถึงพระอรหันต์ กรรมใหม่
 ที่จะต้องเกิดใหม่ก็ไม่มี ท่านเป็นผู้มีจิตที่คลายออกแล้วในภพต่อไป คือไม่
 หวังการเกิดอีก ไม่อยากเกิดอีก คนธรรมดาบางคนก็พูดบ่อย ขอพร ขอ
 ไม่ให้เกิดอีก ไม่อยากเกิด เกิดมาเหนื่อยเหลือเกิน ทำนองนั้น ไม่อยาก
 จะเกิดอีก นั่นก็เป็นแต่เพียงความตั้งใจ ความปรารถนาที่จะไม่เกิดอีก แต่
 ถ้ายังมีเหตุปัจจัยให้เกิด มันก็ต้องเกิด ถ้าไม่มีเหตุปัจจัยให้เกิดก็ไม่เกิด

ตามทรรศนะของพุทธศาสนาเห็นว่า ตายแล้วเกิดก็ผิด ตายแล้วสูญ
 ก็ผิด ถ้าอย่างนั้นเห็นอย่างไรจึงจะถูก ตอบว่าเห็นว่าแล้วแต่เหตุปัจจัย ถ้า
มีเหตุปัจจัยให้ต้องเกิด ก็ต้องเกิด ถ้าไม่มีเหตุปัจจัยให้เกิด ก็ไม่เกิด เหตุปัจจัย
 ที่ว่านั่นคือกิเลส ถ้ายังมีกิเลสอยู่ นั่นก็เป็นเหตุปัจจัยที่จะต้องให้เวียนเกิด
 ในภพต่างๆ ถ้าไม่มีกิเลสแล้ว ถึงเราไม่ปรารถนาที่จะไม่เกิด มันก็ไม่เกิด
 มันไม่มีอะไรไปเกิด

เมื่อจิตของท่านคลายออกแล้วในภพต่อไป *เต ชินพีชา* พืชของท่านสิ้นแล้ว **พีช** หมายความว่า *วิญญาณํ พีชํ* วิญญาณนั้นเหมือนพืช *กมมํ เขตตํ* ในการเกิดใหม่นั้นกรรมเหมือนเนื้อนา กรรมเหมือนเนื้อดิน *ตณฺหาลิเนโท* ตัณหาเหมือนยางในพีช พืชยังมียาง ยังมีตัวที่ทำให้ต้องเกิด ทำให้เพาะขึ้นได้ ท่านเรียกว่ายางในพีช ถ้าเอาเมล็ดพืชไปคว่ำเสียแล้ว ถ้าเป็นเมล็ดใหญ่ ก็เอาเหล็กเจาะเข้าไปให้เมล็ดมันหมดคุณภาพที่จะต้องงอกอีก

เต ชินพีชา พืชของท่านสิ้นแล้ว *อวิรุพฺพหิณฺนทา* ไม่มีควมพอใจที่จะเกิดขึ้น *นิพฺพนฺติ ธีรา* นักปราชญ์เหล่านั้นก็ดับสนิท *ยถายมฺปทีโป* เหมือนกับประทีปดวงนี้ ประทีปดวงนี้ดวงไหน ท่านเล่าว่าตอนที่พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องนี้ ก็ยืนดูดวงประทีปหลายดวงที่เขาจุดบูชาเทวดาประจำเมือง แล้วมีดวงประทีปดวงหนึ่งดับไปเพราะหมดเชื้อ หมดน้ำมัน พระพุทธเจ้าทรงชี้ว่า มันดับไปเหมือนดวงประทีปดวงนี้ พระก็เอาใจความตรงนี้มาจุ่มเทียนลงไปใบบาตรน้ำมันต์เวลาทำน้ำมันต์ นี่เป็นเรื่องของพระอรหันต์นะครับ พระอรหันต์ท่านสิ้นกรรม หมดกรรม อยู่เหนือกรรม เพราะฉะนั้นวิญญาณก็ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป เป็นอิสระจากกรรมและวิญญาณ วิญญาณที่เดินทางมาเป็นเวลานาน เกิดๆ ดับๆ มาโดยอาศัยสันตติ สืบภพชาติต่อมาเป็นเวลานาน วิญญาณหมดเชื้อก็ดับในที่สุด ไม่เกิดอีก เป็นอันจบกระบวนการของชีวิตเสียที

ถ้ายังมีตัณหาขลุ่ยอยู่ ก็ต้องเกิดบ่อยๆ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เหมือนกับเมื่อรากของต้นไม้ยังมั่นคงอยู่ ยังไม่มีอุปัทวะ ยังไม่เป็นอันตราย ต้นไม้แม้จะถูกตัดแล้ว ก็งอกขึ้นได้อีกฉันใด *เอวมฺปิ ตณฺหาหฺนุสฺเส อนุหเต*

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

เมื่อต้นห่านล้วยยังไม่ถูกถอนขึ้น *อุปฺปชฺชติ ทุกฺขมิตฺถํ ปุณฺนปุณฺนํ* ทุกข์นี้เกิดขึ้นบ่อยๆ เพราะตัวสำคัญในการที่จะตัดกรรมได้ ต้องตัดกิเลส ตัณหาเป็นชื่อหนึ่งของกิเลส เป็นอย่างหนึ่งของกิเลส

ใน **ภวสูตร** พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนทฺ์ พระอานนทฺ์เข้าไปทูลถาม พระพุทธเจ้าว่า “ภพมิได้เพราะเหตุใด” พระพุทธเจ้าตรัสถามย้อนพระอานนทฺ์ว่า “ถ้ากรรมที่เกี่ยวกับกามจักไม่มีแล้ว กามภพจักมีได้หรือไม่ ถ้ากรรมที่เกี่ยวกับรูปธาตุ หรือรูปฌาน หรือที่เกี่ยวกับอรูปธาตุ อรูปฌาน จักไม่มีแล้ว รูปภพ อรูปภพจักมีหรือไม่” พระอานนทฺ์ทูลตอบว่า “มิไม่ได้เลยพระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า “เพราะเหตุนี้แหละอานนทฺ์ ในการเกิดใหม่นั้น กรรมจึงเป็นเหมือนเนือนา วิญญาณเหมือนพีช ตัณหาเป็นเสมือนยางเหนียวในพีช ดูก่อน...อานนทฺ์ ความตั้งใจ ความจงใจ เจตนา ความปรารถนาของสัตว์ผู้มีวิชาเป็นเครื่องห่อหุ้ม มีตัณหาเป็นเครื่องรัด ได้ตั้งลงแล้วในธาตุอันเลว คือ กามธาตุ ธาตุปานกลาง คือ รูปธาตุ และ ธาตุประณีต คือ อรูปธาตุ เมื่อเป็นดังนี้ การเกิดใหม่ก็มิขึ้นได้อีก” พระพุทธสุภาชิตนี้บอกชัดทีเดียวว่า การเกิดใหม่ของสัตว์โลกต้องอาศัยกรรม อาศัยกิเลส ตัณหา และวิญญาณมีความสัมพันธ์กัน เหมือนกับที่ดินหรือเนือนา พีชและยางเหนียวในพีช ทำให้พีชมีคุณสมบัติในการเกิดขึ้นใหม่ได้อีก เมื่อสภาวะแวดล้อมเหมาะสม

๘

เราเลือกเกิดได้หรือไม่

เราเลือกเกิดได้หรือไม่ เราได้ยินบ่อยๆกันว่า “ก็เลือกเกิดไม่ได้นี่ ถ้าเลือกเกิดได้ก็จะเลือกเกิดให้ดีที่สุด ร่ำรวยที่สุด สวยที่สุด ดีที่สุด...แต่เลือกเกิดไม่ได้”

ถ้าจะถามว่า เราเลือกทำกรรมใช่หรือไม่ การทำกรรมนี้ใครเป็นคนเลือก เราเป็นคนเลือกทำกรรม กรรมเป็นตัวกำหนดการเกิดของเรา คนเราเป็นไปตามกรรม จะเป็นดี เป็นชั่ว เป็นทุกข์ อย่างไรนั่นเป็นไป

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ตามกรรม *กมฺมฺนา วตฺตตี โลโก* ลัทธิโลกเป็นไปตามกรรม **เมื่อเราเป็นคนเลือกทำกรรม และกรรมเป็นตัวกำหนดการเกิดของเรา เพราะฉะนั้น ไข่เราหรือเปล่าที่เป็นคนเลือกเกิด เพราะเลือกทำกรรมนั่นเอง** เหมือนกับคนไปติดคุก เขาก็ทำกรรมที่เป็นเหตุให้ติดคุก เสร็จแล้วพอติดคุกแล้ว เขายกเว้นคนที่ไม่ได้เลือก ที่จริงเขาเลือกเพราะเขาไปทำกรรมที่เป็นเหตุให้ติดคุก ยกเว้นคนที่ถูกไล่ความ คนที่ไม่ได้ทำแต่ว่ามันอาจจะเป็นกรรมเก่า หรือกรรมใหม่ก็แล้วแต่ ยกเว้นไว้บ้าง เพราะกฎทุกอย่างมีข้อยกเว้น แต่ในที่สุดเขาก็เป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ดี ถ้าเขาไม่ได้ทำ แต่ส่วนมากได้ทำ เพราะฉะนั้น **เมื่อเราเป็นผู้เลือกทำกรรม และกรรมเป็นตัวกำหนดในการเกิด เราถือว่า เราเป็นผู้เลือกการเกิด คนที่มีบารมีดีๆ เขาเลือกเกิดได้ มีพระสูตรอ้างอิงคือ **สังฆารูปปัตติสูตร** พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ ข้อ ๑๓๗ พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า **ผู้ที่ประกอบพร้อมสมบรูณ์ด้วยศรัทธา ศีล สุตระ (สดับรับฟังมาก) จาคะ และปัญญา ปรารถนาเกิดเป็นอะไร ก็สามารถเกิดในภพนั้นได้โดยที่สุดแม้ปรารถนาสิ้นอาสวะก็จะสิ้นอาสวะได้ ถ้ามีกรรม ๕ อย่างนี้พร้อม****

มีเรื่องเล่า เรื่องพระเจ้าพิมพิสารท่านเป็นโสดาบัน ท่านมีสิทธิ์จะไปเกิดชั้นดุสิตซึ่งเป็นที่เกิดของนักปราชญ์ เป็นที่เกิดของผู้มีธรรมทั้งหลาย แต่พระเจ้าพิมพิสารไปเลือกเกิดในชั้นจาคุมหาราช เป็นชั้นเทพชั้นต่ำที่สุด ท่านเลือกไปเกิดที่นั่น ถามว่าทำไมท่านจึงเลือกไปเกิดที่นั่น ท่านบอกว่า เป็นภพเก่าของท่าน ท่านเคยเกิดอยู่ที่นั่นนาน ท่านคุ้นเคยกับที่นั่น ท่านอยากเกิดที่นั่น ก็ไปเกิดได้ นี่ท่านเลือกเกิดได้

พระพุทธเจ้าตามตำนานว่า ก่อนจะมาเกิดในโลกมนุษย์ ตอนที่มาจากเทวดามาเกิดในโลกมนุษย์ ท่านก็เลือกว่าจะเกิดที่ไหนดี ก็เลือกมาเกิดเหมือนกัน พวกเทวดานี้เขาเลือกเกิดได้นะครับ คนที่รวยมีเงินเยอะๆ เลือกที่อยู่ได้ เขาอยู่ที่นี้บ้าง ที่โน่นบ้าง หรือเขาจะไปอยู่ที่ไหนก็อยู่ได้ ไปปลูกบ้านที่ไหนสักหลังไม่ใช่เรื่องยากสำหรับคนที่มีเงินเยอะ เลือกที่อยู่ได้ เบื่อที่นี้ก็ไปอยู่ที่นั่น เบื่อที่โน่นก็ไปที่นั่น เลือกที่อยู่ได้ แต่คนที่ไม่มีเงินมันเลือกไม่ได้ อยู่กระท่อมก็ต้องอยู่ไป ไม่มีทางเลือกเพราะมีทุนน้อย มีทางเลือกน้อย คนที่มีความรู้เยอะ มีความรู้หลายแขนง เลือกงานทำได้อยากจะลองตรงไหนก็ไปลองได้ คนแย่งตัวกันด้วยซ้ำไป คนที่มีความรู้น้อยขาดความรู้ เทียวสมัครงานเป็นเดือนเป็นปีสองปีไม่มีใครรับ หาเงินหางานทำไม่ได้ นี่แหละครับความแตกต่างมันมีอยู่ เพราะฉะนั้นเราเลือกเกิดได้ ถ้าเรามีบุญบารมี มีคุณงามความดี ถึงเราจะไม่มีคุณงามความดีอะไร สภาพที่เราทำกรรมเอาไว้แล้วไปเกิด กรรมเป็นตัวกำหนดการเกิด ก็เหมือนกับเราเลือกเหมือนกัน

คราวนี้มีปัญหาว่า ถ้าคนมีกรรม ๕ ประการตามที่กล่าวมาแต่ไม่มีความปรารถนา หรือมีความปรารถนาแต่ไม่มีกรรม ๕ ประการ คดีของท่านผู้นั้นจะเป็นอย่างไร? จะเลือกได้ไหม? ท่านบอกว่าไม่ได้ เพราะคดีของท่านผู้นั้นไม่ต่อเนื่อง อันนี้เป็นนัย**อรรถกถาสังขารูปปัตติสูตร** ไม่ใช่ความเห็นของผม เป็นความเห็นของพระอรรถกถาจารย์ที่ท่านอธิบายสังขารูปปัตติสูตร ท่านบอกว่า “ถ้ามีกรรม ๕ ประการ แต่ไม่มีความปรารถนาว่า ขอให้เราไปเกิดที่นั่นเถิด ขอให้เราเป็นอย่างนั้นเถิด อย่างนี้ก็ต้องไปตามกรรมที่ได้กระทำไว้”

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

อีกพวกหนึ่ง มีความปรารถนา แต่ไม่มีธรรม ๕ ประการนั้นก็ไม่ได้ มันต้องมีธรรม ๕ ประการนี้พร้อมบริบูรณ์ มีความปรารถนา มีความตั้งใจ มีความจริงใจจึงจะไปได้ตามที่ต้องการ เหมือนกับเรามีเงิน ๕๐๐ ให้เด็กไปซื้ออะไรมาก็ได้ เด็กก็จะซื้อสะเปะสะปะไปเรื่อยตามที่แกอยากซื้อ มันก็ตรงกับความต้องการของเราบ้าง ไม่ตรงบ้าง แต่ถ้าเราระบุไปเลยว่า ๕๐๐ นี้ซื้อสิ่งนั้นสิ่งนี้ ระบุสิ่งของไปเลย เด็กก็ต้องซื้อสิ่งที่เราต้องการมาได้ เพราะเราปรารถนาจิตใจในสิ่งนั้น

เราเลือกเกิดได้ เพราะฉะนั้นให้บำเพ็ญคุณงามความดีไว้มากๆ เพื่อจะได้เลือกเกิดได้ตามที่ต้องการ ถ้าต้องการจะเกิดที่ดีกว่านั้นคือเลือกไม่เกิด เลือกสิ้นอาสวะไปเลย

๙

ผ้าอาบน้ำฝน กับผ้าจํานำพรรษา

เรื่องผ้าอาบน้ำฝนกับผ้าจํานำพรรษา เพราะมักพูดผิดกันเสมอ พูดผ้าอาบน้ำฝนเป็นผ้าจํานำพรรษา เพราะไม่เข้าใจว่าคำว่า ผ้าจํานำพรรษา หมายถึงอะไร ชวนกันไปถวายผ้าจํานำพรรษาก่อนเข้าพรรษา แม้แต่เทียนก็ประกาศกันว่าทำเทียนเพื่อจะไปถวายวัด ก็ยังพูดไม่ถูกต้อง พูดว่าเทียนจํานำพรรษา ในวัดใหญ่ๆ บางแห่งก็มีเทียนประกาศเอาไว้ เชิญหล่อเทียนจํานำพรรษา อันนี้ไม่ถูกต้องนะครั้น เราทำความเข้าใจกันเสียใหม่

คำว่า **ผ้าจํานำพรรษา** คือผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์ผู้ที่อยู่จําพรรษาครบแล้วในวัดนั้น แปลว่าออกพรรษาแล้ว เรียกเป็นศัพท์ว่า **วัสสาวาสิกสาฎก** หรือ **วัสสาวาสิกสาฎิกา**

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ผ้าอาบน้ำฝนนั้น เป็นผ้าที่สำหรับถวายพระให้นุ่งอาบน้ำฝนตลอด ๔ เดือนฤดูฝนหรือฤดูจำพรรษานั้นเอง ที่ทายกทายิกานำไปถวายก่อนเข้าพรรษา เรียกเป็นศัพท์ว่า **วัสสิกสาฎก** อนุญาตให้พระภิกษุแสวงหาผ้านี้ได้ ในระยะเวลา ๑ เดือนก่อนเข้าพรรษา ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๗ เป็นต้นไป ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ให้ทำนุ่งได้ตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ ถึง ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปัจจุบันมีประเพณีที่ทายกทายิกาทำบุญถวายผ้าอาบน้ำฝนตามวัดต่างๆ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หรือก่อนเข้าพรรษาก็ได้

เทียนก็เหมือนกัน **เทียนพรรษา** คือ เทียนที่ถวายพระก่อนเข้าพรรษา ไม่ใช่เทียนจํานำพรรษา ถ้าเทียนจํานำพรรษาก็ต้องนำไปถวายตอนออกพรรษาแล้ว ในวัดใหญ่ๆ ก็มีเขียนติดเอาไว้ ขอให้ทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ก็จะไม่ผิดพลาดด้วยเรื่องพวกนี้ ชาวพุทธควรจะสนใจและทำความเข้าใจกันบ้าง ไม่ใช่ปล่อยให้ตามสบายว่า ฉันจะใช้ของฉันอย่างนี้ แต่ก็รู้ว่าคนที่ทำไปก็เพราะไม่เข้าใจหรือไม่รู้ ถ้ารู้ว่าผิดเขาไม่ทำหรอก ถ้ารู้ว่าพูดอย่างนี้ไม่ถูกต้อง เขาก็ไม่ทำ เรื่องนี้เป็นอันว่าพูดแค่นี้สำหรับผ้าอาบน้ำฝน

๑๐

การอาราธนาศีล

เรื่องต่อไปที่จะพบกับท่านผู้ฟังที่เราควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้อง คือการอาราธนาศีล การอาราธนาศีล มีอยู่ ๒ แบบ คือแบบมีวิสุง กับแบบไม่มีวิสุง *มย ภนฺเต วิสฺสุ วิสฺสุ รกฺขณฺตถาย ติสฺรเณน สห ปญฺจ สีลาณี ยาจาม* อีกแบบหนึ่งคือ *มย ภนฺเต ติสฺรเณน สห ปญฺจ สีลาณี ยาจาม* ไม่มี *วิสฺสุ วิสฺสุ รกฺขณฺตถาย* คำอธิบายที่อธิบายกันมาและยึดถือกันอยู่ คือ ถ้าอาราธนาแบบมี *วิสฺสุ วิสฺสุ รกฺขณฺตถาย* หมายความว่า รับศีล ๕ แล้ว ถ้าขาดข้อใดก็ขาดเฉพาะข้อนั้น ข้ออื่นไม่พลอยขาดไปด้วย แต่ถ้าไม่มี *วิสฺสุ วิสฺสุ รกฺขณฺตถาย* ถ้าขาดข้อเดียวก็ขาดหมดทั้ง ๕ ข้อ

สิ่งทีควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ท่านเปรียบว่าเหมือนกับเรามีเหรียญ ๕ ถ้ามันหล่นหายไป มันก็หายไปหมดทั้ง ๕ บาท ถ้าเรามีเหรียญบาท ๕ เหรียญ หล่นหายไป ๑ เหรียญ ก็เหลืออีก ๔ เหรียญ ไม่เป็นไร ถือว่ายังเหลืออีก ๔ เหรียญ เพราะฉะนั้น อารธนาศีลแบบมีวิสุ่ง ก็เหมือนกับมีเหรียญบาท ๕ เหรียญ อารธนาแบบไม่มีวิสุ่ง ก็เหมือนกัน มีเหรียญ ๕ หนึ่งเหรียญ ราคามันเท่ากัน แต่เวลามันหาย มันหายไม่เหมือนกัน ถ้ามีใครสักคนหนึ่งมาได้แย้งว่าเอาเหรียญมามัดใส่ถุงเดียวกัน เวลาหล่นหาย มันก็หายทั้งถุงเหมือนกัน หายทั้ง ๕ บาท ได้เหมือนกัน นี่ถ้าจะเถียงในอุปมา ก็เถียงได้

แต่ทีนี้เรามาพิจารณากันโดยเหตุผลว่า ทำไมจึงมาขึ้นอยู่กับอารธนา วิสุ่ วิสุ่ แปลว่า เป็นส่วนๆ คือข้าพเจ้าขอรับศีล ๕ เพื่อจะรักษาเป็นส่วนๆ ไม่ใช่เพื่อขาดเป็นส่วนๆ อันนี้เรียกว่า **ปัจเจกสมาทาน** อีกแบบหนึ่งเรียก **เอกัฒสมาทาน** สมาทานรวม ไม่มีวิสุ่ง สมาทานรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ทีนี้ลองมาพิจารณาโดยเหตุผลว่า **ศีลนั้นจะขาดแต่ละข้อต้องขาดพร้อมด้วยองค์** อย่างศีล ๕ ข้อที่ ๑ ปาณาติบาต มืองค์ ๕ ปาโณ... สัตว์มีชีวิต ปาณสยยิตา...รู้ว่าสัตว์มีชีวิต วมกจิตต์...จิตคิดจะฆ่า วายาโม... มีความพยายาม เปนมรณ...สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น ครบด้วยองค์ ๕ นี้...ศีลขาด

เมื่อขาดข้อ ๑ แล้ว ข้อ ๒ ทำไมต้องขาดด้วย ในเมื่อไม่ได้ทำ ข้อ ๒ ก็มืองค์ประกอบของเขา ข้ออทินนาทาน ข้อกาเมสุมิจฉาจาร มุสาวาท สุราเมรัย แต่ละข้อมืองค์ประกอบว่าต้องประกอบด้วยองค์เท่านี้ๆ ถึงจะขาด

ที่นี่เขาไม่ได้ทำเลย อทินนาทานไม่ได้ทำเลย สุมิจฉาจารกัไม่ได้ทำเลย มุสาวาทกัไม่ได้พูด สุราเมรัยก็ไม่ได้ดื่ม ทำไมจะต้องขาดด้วย ลองคิดด้วยเหตุผลดู ทีนี้ถือกันมาแต่ไหนแต่ไร อธิบายกันมาว่า ถ้าอาราธนาแบบไม่มีวิสุ่ง ศิลขาดข้อเดียวก็ขาดหมด

สมมุติว่าคนไปงานแล้วไปกินเหล้า กลับมาบ้านก็นอน แปลว่าศีลข้อสุราขาดแน่นอน แต่ทำไมข้อมุสาวาทจะต้องขาดด้วย ทำไมข้อกาเมสุมิจฉาจารจะต้องขาดด้วย ทำไมอทินนาทานจะต้องขาดด้วย ทำไมปาณาติบาตจึงต้องขาดด้วย ทำไมไปปรับเขาให้เขาผิดมากมาย ในเมื่อเขาทำผิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น หรือว่าใครสักคนหนึ่งพูดเท็จ ศิลขาดพร้อมด้วยองค์ คือเจตนา จะพูดให้คลาดเคลื่อน แล้วก็พูดออกไป ผู้ฟังจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามใจ แต่ก็พูดไปด้วยเจตนาที่จะพูดให้คลาดเคลื่อน ข้อมุสาวาทก็ขาดด้วย แต่ทำไมต้องไปให้ศีลข้อกาเมขาดด้วย สุราก็ขาดด้วย อทินนาทานก็ขาดด้วย ปาณาก็ขาดด้วย มันไม่ยุติธรรม

เพราะฉะนั้นตามความเห็นของผมนะครับ ผมว่าคำอาราธนาที่มีวิสุ่ง กับไม่มีวิสุ่ง ไม่มีผลต่อเรื่องขาดหรือไม่ขาดของศีล ศิลจะต้องขาดพร้อมด้วยองค์ประกอบทุกๆ ข้อ แต่ที่คำอาราธนามีวิสุ่งอยู่ ก็บอกอยู่แล้วว่า วิสุ์ วิสุ์ รกขณตถาย จะรักษาเป็นข้อๆ ข้อไหนที่รักษาไม่ได้ก็ขอไม่รักษา อย่างอาราธนาศีล ๕ บางคนพอถึงข้อสุรา เขาก็หยุด เขาไม่รับเพราะเขากำลังจะไปงานเลี้ยง ตอนเย็นไปเจอเขาทำบุญเลี้ยงพระอยู่ ก็อาราธนาศีลและรับศีล ก็รับศีลแค่ ๔ ข้อ ข้อ ๕ ไม่รับ ที่จริงรับไปด้วยก็ได้ ช่วงที่ยังไม่ไปดื่มสุราก็ยังมีศีลอยู่ พอไปดื่มสุราเข้า ศิลข้อสุราก็ขาดไป ชั่วโมงสองชั่วโมง

สิ่งไม่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ที่ศิลปินขาดไป จะอาราธนาใหม่ ตั้งใจใหม่ ศิลก์มีอย่างเดิม ตั้งใจไว้ว่าเราจะรักษาศิลปะใหม่ เพราะฉะนั้นเวลาที่มีศิลปะมากกว่าช่วงเวลาที่ไม่

มีลูกศิษย์คนหนึ่งโทร.มาถามว่า มดเยอะเหลือเกิน ไม่รู้จะทำอะไร ในพรรษานี้จะรักษาศิลปะข้อ ๑ ได้หรือเปล่า? ก็ตอบไปว่าทำเท่าที่จะทำได้ ช่วงเวลาที่ไม่ได้ทำมันมากกว่าช่วงเวลาที่ทำ ช่วงเวลาที่เราไม่ได้ทำเราก็มีศิลปะข้อ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาบทที่ สมายทิยามิ ช่วงเวลาที่ไม่ได้ทำมีเยอะ ช่วงเวลาที่ทำนิดหน่อย มีศิลปะขาดบ้าง ทะลุบ้าง ต่างบ้าง พร้อยบ้าง ดีกว่า คนไม่มีศิลปะ เหมือนกับมีเส้นใส่ มีผ้าถุง ถึงมันจะขาดบ้าง ทะลุบ้าง ต่างบ้าง พร้อยบ้าง ก็ดีกว่าคนที่ไม่มีผ้าถุง ไม่มีเส้นใส่ ลองนึกดูนะครับ...

บางคนกำลังจะไปหาปลา กิน เดินผ่านไปเจอเขากำลังทำบุญอยู่ที่ศาลา พระท่านก็บอกให้รับศีลก่อน เขาก็รับ แต่เขาบอกว่า ข้อปาณาติปาตา เขาไม่รับ เพราะกำลังจะไปหาปลา กิน พระท่านฉลาดบอกว่า **“ก่อนที่จะไปถึงที่หาปลา บางทีจะกัดเอ็งตายเสียก่อน รับศีลไปก่อนเถอะ กว่าจะไปถึงที่หาปลา เอ็งก็ยังเป็นคนมีศีล ๕”** แกก็รับไป ตอนหาปลาอยู่ ศิลก์ขาดไป ตอนที่ยังไม่ไปถึงที่หาปลา ก็เป็นคนมีศีลข้อ ๑ อยู่

เพราะฉะนั้นเรื่องอาราธนาศิลปะมีวิสูงนี้ เข้าใจว่าจะเป็นเพราะว่าใครที่รักษาได้ข้อไหนก็รับไปข้อนั้น ใครรักษาข้อไหนไม่ได้ก็ไม่รับ รักษาเป็นส่วนๆ รักษาเป็นข้อๆ ก็ได้ ไม่ได้บอกว่าเพื่อจะขาดเป็นส่วน หรือขาดไม่เป็นส่วน ไม่ได้บอกอย่างนั้นสักหน่อย ทำไมจึงมาอธิบายกัน มาสอนกัน ตลอดเวลาว่าถ้ามีวิสูงแล้ว ขาดศิลปะข้อไหนก็จะขาดเฉพาะข้อนั้น ถ้าไม่มี

วิสูงแล้วละก็ขาดหมดทั้ง ๕ ข้อ ดูไม่มีเหตุผล ผมก็เสนออย่างนี้ ถ้าหากว่า
ไม่ถูกหรือท่านผู้อื่นมีความเห็นเป็นอย่างอื่น ก็ช่วยอธิบายกันมา ถ้า
พระคุณเจ้ารูปใดที่ฟังอยู่ เทศน์ออกอากาศทางวิทยุบ่อยๆ เห็นด้วยไม่เห็นด้วย
ก็ลองพูดออกมาทางวิทยุว่าเรื่องนี้เป็นอย่างไร ควรจะยุติเป็นอย่างไรระจะได้
พูดกับญาติโยมให้ถูกต้อง ไม่เข้าใจผิดกันต่อไป

๑๑

การให้ทาน ของผู้ทุกข์ และผู้มีศีล

มีคำถามขึ้นมาว่า **ผู้มีศีลให้ทานในผู้ทุกข์ และผู้ทุกข์ให้ทานในผู้มีศีล** อย่างไหนได้บุญมากกว่า ผู้มีศีลให้ทานในผู้ทุกข์ หมายความว่า พระเป็น ผู้ทุกข์ คือไม่มีศีล ผู้ให้คือฆราวาส เป็นผู้มีศีล นี่ชุดหนึ่ง

อีกชุดหนึ่ง คือผู้ให้เป็นผู้ทุกข์ เป็นคนไม่มีศีล ผู้รับเป็นคนมีศีล ให้ทานในผู้มีศีล ใน ๒ คนนี้ คนไหนได้ผลมากกว่าหรือได้บุญมากกว่า

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

โดยทั่วไปเราสอนกันว่า การให้ทานในผู้มีศีลได้บุญกุศลมาก ทานที่ให้แก่อุ่มีศีลย่อมมีผลมาก ทานที่ให้แก่อุ่ทุศีล งามีผลมากเช่นนั้นไม่ พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ แต่ในกรณีนี้เราพูดถึงผู้ให้ก็มีศีลด้วย เราไม่เคย พูดกันถึงผู้ให้เลย เราพูดถึงแต่ผู้รับ ส่วนมากผู้รับคือพระสงฆ์หรือใครก็ตาม ที่เป็นคนมีศีลมีธรรม แต่เราไม่เคยพูดกันถึงผู้ให้เป็นคนมีศีลหรือไม่

ถ้าสมมติว่า ผู้ให้เป็นคนมีศีลแต่ให้ทานในคนไม่มีศีล นี้คู่หนึ่ง อีกคู่หนึ่ง คือผู้ให้เป็นคนทุศีลให้ทานในผู้มีศีล ผู้รับเป็นคนมีศีล ท่านคิดว่าใครไหนผู้ให้ จะเป็นผู้ได้บุญมาก คำตอบที่มีอยู่คือ **ผู้มีศีลให้ทานในผู้ทุศีลได้ผลมากกว่า ผู้ทุศีลให้ทานในผู้มีศีล** อันนี้มีคำตอบปรากฏอยู่ในท้ายๆ ของ**ทักษิณาวีรังกสูตร** ทั้งนี้ก็**เพราะพระพุทธเจ้าต้องการให้ผู้ให้พัฒนาตนขึ้นมาเป็นผู้มีศีล** ธรรมดาศีลมีอานิสงส์มากกว่าทานอยู่แล้ว ถ้าเอา ๒ ตัวมาเทียบกัน ศีล กับทานอันไหนมีอานิสงส์มากกว่า ก็ตอบว่า ศีลมีอานิสงส์สูงกว่า เพราะฉะนั้น ผู้มีศีลด้วยตัวเองก็เรียกว่าเป็นผู้มีบุญอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว

ผู้มีศีลให้ทานในผู้ทุศีล กับผู้ทุศีลให้ทานในผู้มีศีล อย่างไหนจะมีผล มากกว่า ได้พูดเปรยไปบ้างว่าผู้มีศีลให้ทานในผู้ทุศีล ผู้ให้เป็นคนมีศีล แม้ จะให้ทานในผู้ทุศีลก็มีผลมาก สำหรับผู้ทุศีลแม้ให้ทานในผู้มีศีล ก็ไม่มีผลมาก ถ้ามีศีลทั้ง ๒ ฝ่าย คือทั้งผู้ให้และผู้รับเป็นผู้มีศีลก็ไม่มีปัญหา มีผลมาก และดีที่สุด ทีนี้ถ้าผู้ทุศีลเป็นผู้ให้และผู้ทุศีลเป็นผู้รับก็ไม่มีปัญหา มีผลน้อย ทั้ง ๒ ฝ่าย

ขอให้ท่านทบทวนดูทักษิณาวิสุทธิ ๔ อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ใน**ทักษิณาวีรังกสูตร** สูตรที่ว่าด้วยการจำแนกทักษิณา **ทักษิณา** แปลว่า ทาน, ของที่จะให้, การให้

พวกที่ ๑ ในที่นั้นได้พูดถึงบริสุทธิทางฝ่ายทายก (ผู้ให้) และไม่บริสุทธิทางฝ่ายปฏิคาหก (ผู้รับ) นั้นอย่างหนึ่ง แปลว่า บริสุทธิทางผู้ให้ แต่ไม่บริสุทธิทางผู้รับ ผู้ให้เป็นคนดีมีศีลธรรม แต่ผู้รับเป็นคนทุศีล นี่พวกหนึ่ง

พวกที่ ๒ ผู้ให้เป็นผู้ไม่บริสุทธิ เป็นผู้ทุศีล ไร้ธรรม ผู้รับเป็นผู้มีศีลมีธรรม

พวกที่ ๓ เป็นผู้ทุศีลทั้ง ๒ ฝ่าย

พวกที่ ๔ เป็นผู้ดีมีศีลทั้ง ๒ ฝ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ ทักษิณาวิสุทธิทั้ง ๒ ฝ่าย อันนี้ในหัวข้อธรรมท่านเรียกว่า **ทักษิณาวิสุทธิ** ความบริสุทธิแห่งทักษิณา

ผู้มีศีลให้ทานในผู้ทุศีล มีผลมากกว่า ก็เพราะเหตุที่ว่า

ประการที่ ๑ ถ้าเราเอามาจับคู่กันเข้า ทานกับศีลนี้ **ศีลมีอานิสงส์มีผลมากกว่าทาน** อยู่แล้ว เพราะเป็นการพัฒนาตนให้เป็นคนมีคุณภาพ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมอยู่ในตน สังคมก็จะสงบเรียบร้อย ดีกว่าสังคมที่มีการให้ทานแต่ไม่มีผู้รักษาศีล และสังคมจะเดือดร้อนมีแต่การเบียดเบียนกัน

อีกประการหนึ่ง พระพุทธเจ้าท่านต้องการให้พุทธบริษัทพัฒนาตนขึ้นมาเป็นผู้มีศีลมีธรรมเสียเอง คือให้ได้รับผลแห่งการเป็นผู้มีศีลมีธรรม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

เสียเอง แทนที่จะคอยแต่นั่งรับผลจากผู้ประพาศติศีลธรรม มีศีลดีมีธรรมงาม แล้วเราก็ไปทำบุญกับท่าน แล้วก็ได้รับผลบุญจากการทำบุญ **พระพุทธเจ้าต้องการให้พัฒนาสู่ขั้นที่เรียกว่า ให้เป็นผู้มีบุญเสียเอง ให้เป็นผู้มีศีลธรรมเสียเอง** ท่านอธิบายไว้ในอรรถกถาทักขิณาวีรังคสูตรว่า เหมือนกับชาวนาที่ฉลาดแม้จะได้นาที่ไม่ค่อยดีนัก แต่เป็นคนฉลาด ชยัน รู้จักพืช รู้จักพันธุ์ข้าวและรู้จักบำรุงนา ก็สามารถที่จะทำนาข้าวให้ได้ดี ช้อนี่ฉันใด แม้ว่าจะได้เนื่อนาไม่ค่อยดี ผู้รับทานของเราเป็นผู้ไม่ค่อยมีคุณธรรมนัก แต่บุคคลผู้ให้เป็นผู้มีศีลมีธรรม ก็จะได้ผลมากหรือได้บุญมากเพราะมีบุญอยู่ในตัว

อีกประการหนึ่ง ในสังคมพุทธเรามีวัฒนธรรมอยู่อย่างหนึ่ง คือท่านให้เราได้รับศีลก่อนแล้วจึงให้ทาน ท่านสังเกตไหมครับ เวลานิมนต์พระมาสวดมนต์ ฉันเพลที่บ้าน หรือเวลาไปทำบุญที่วัด แม้แต่งงานสวดศพที่วัดก่อนที่ท่านจะสวดศพ และต่อไปเราก็จะบำเพ็ญบุญโดยการถวายข้าวของแก่พระ ท่านก็จะให้เจ้าภาพรับศีลเสียก่อน เพราะตามหลักที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก ว่า **ทานของผู้มีศีลเป็นทานที่มีผลมาก** แปลว่าต้องการให้มีศีลเสียก่อนแล้วจึงให้ทาน ทานของผู้เช่นนั้นเป็นทานที่มีผลมาก

ได้คุยเรื่องนี้กับหลายท่านเหมือนกัน บอกว่าผู้มีคุณธรรมสูงมากเท่าไร การให้ของบุคคลเช่นนั้นก็มีผลมากเท่านั้น แม้จะให้แก่คนที่ไม่ค่อยจะมีศีลธรรม แต่ถ้าผู้ให้เป็นผู้มีคุณธรรมสูงมาก การให้จะมีผลมาก ในอรรถกถาทักขิณาวีรังคสูตร ท่านยกตัวอย่างเปรียบเทียบไว้อย่างนี้นะครับ

ทานที่พระพุทธเจ้าให้แก่พระสารีบุตร ผมขอสมมติของขึ้นมาเอง นะครับ สมมติว่าพระพุทธเจ้าประทานจีวรแก่พระสารีบุตรชุดหนึ่ง กับการที่พระสารีบุตรถวายจีวรแก่พระพุทธเจ้าชุดหนึ่ง ท่านตั้งปัญหาว่าใครจะได้ อานิสงส์มากกว่าในการทำครั้งนั้น พระสารีบุตรได้มาก หรือพระพุทธเจ้า ได้มาก ท่านตอบว่า พระพุทธเจ้าได้มากกว่า ที่จริงโดยธรรมดา โดยจิตสำนึก ของเรา พระสารีบุตรต้องได้มากกว่า เพราะพระสารีบุตรได้ถวายของ ได้ถวายทานแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นบุรุษสูงสุด ในอรรถกถาต้องการ ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า **ผู้มีคุณธรรมสูงเท่าไร ทำบุญทำทานก็จะมี ผลมากเท่านั้น** ในที่นี้พระพุทธเจ้ามีคุณสมบัติพิเศษมากมายกว่าพระสารีบุตร เพราะฉะนั้นทานที่พระพุทธเจ้าประทานแก่พระสารีบุตรจึงมีผลมากกว่า ผมคิดว่าตัวอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้น ถ้าเราพัฒนาตัวของเราให้มี คุณธรรมสูง ให้มีคุณงามความดีมาก ทานของเราการทำความดีของเราก็คจะมีผลมาก ถ้าได้ผู้รับที่เป็นผู้บริสุทธิ์ มีศีล มีธรรมเข้าด้วย ก็จะมีผล มากเหลือหลาย แม้ว่าจะได้ผู้รับที่มีคุณธรรมน้อย มีศีลน้อย ก็ยังมีผลมาก อยู่แล้ว

เมื่อวานนี้พอพูดถึงเรื่องนี้จบรายการทางสถานีลงแล้ว มีท่านผู้ฟัง ท่านหนึ่งโทรศัพท์เข้ามาทันที ขอคุยด้วยเกี่ยวกับเรื่องนี้ บอกว่าขอให้เน้น เรื่องปัญญาด้วย ผมก็เห็นด้วยว่าการที่เราจะพัฒนาบุคคลหรือพุทธบริษัท ให้เป็นผู้มีปัญญา เมื่อพุทธบริษัทเป็นผู้มีปัญญาแล้ว การที่จะรักษาศีลก็ตาม การที่จะให้ทานก็ตาม การที่จะประพฤติวัตรต่างๆ ก็ตาม มันจะดีไปหมด จะไม่เป็นลึลพตปรามาส คือเข้าใจเหตุผลในการทำ ในสิ่งที่ทำ ในการ ประพฤติศีลธรรมต่างๆ ถ้าพูดทางภาษาปรัชญาเขาเรียกว่า ไม่เป็น Slave

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

Morality คือไม่เป็นศีลธรรมแบบทาส แต่จะเป็น Master Morality เป็นศีลธรรมแบบนาย ศีลธรรมแบบทาส คือทำตามๆ กันไป ไม่ต้องคิดเหตุผล ทำตามๆ กันไป เคยทำกันมาอย่างไรก็ทำกันไปอย่างนั้น เชื่อตามกันไป

อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสเปรียบเทียบเอาไว้ว่า **เหมือนคนตาบอด** **จูงคนตาบอด** เดินตามกันไปเป็นแถวๆ เป็นคนตาบอดทั้งนั้น ไม่มีคนตาดีสักคนหนึ่ง ถ้ามีคนตาดีขึ้นสักคนสองคน แล้วทำคนตาบอดให้เป็นคนตาดี พอเขาตาดี เขาก็เดินของเขาไปเองได้ ไม่ต้องไปจูงเขาก็ได้ เขาเดินของเขาเอง เขารู้ว่าตรงไหนเป็นหลุมเป็นบ่อ ตรงไหนเป็นโคลนเป็นเลน ตรงไหนมีน้ำ ตรงไหนมีหนาม ตรงไหนมีอันตราย ตรงไหนไม่มีอันตราย เขารู้เขาเอง เพราะว่าเขามีดวงตา ถ้าเขาไม่มีดวงตา เขาเป็นคนตาบอด พอจะประพาศศีล ก็เป็นลิลลัปปตปรามาส ไม่รู้เพราะสอนกันมาอย่างนี้ก็ทำกันไป พอเขาจะปฏิบัติธรรมก็ปฏิบัติกันไปตามที่เคยทำกันมา ทำกันมาอย่างไรก็ทำกันไปอย่างนั้น ก็แล้วกัน อย่าออกความคิดเห็น อย่าไปหัวหมอ อย่าแสดงความความคิดเห็นอะไร นอกคอก นอกกลุ่มนอกทาง เป็นอย่างนั้นไป

คล้ายๆ กับที่เราไปขังความคิดของคนเอาไว้ไม่ให้เขามีเสรีภาพในความคิด ในขณะที่เดียวกันเราก็พยายามสั่งสอนให้คนมีเหตุผล พยายามให้เขาเรียนหนังสือ พยายามสอนให้เขามีเหตุผล **แต่คนที่มิเหตุผล ถ้าเขาไม่มีเสรีภาพในทางความคิดเห็น เขาจะไม่ใช้เหตุผลกับอะไร เขาจะไม่ใช้เหตุผลกับใคร เขาจะใช้เหตุผลได้อย่างไร ในเมื่อเขาไม่มีเสรีภาพที่จะใช้เหตุผล เพราะฉะนั้นในทางศาสนายังจำเป็นจะต้องเปิดกว้างให้คนใช้เหตุผลได้ ให้เขามีเสรีภาพที่จะใช้เหตุผลได้แล้วเขาจึงจะใช้ปัญญาเฉลียวฉลาดขึ้น**

เป็นพุทธบริษัทที่เฉลียวฉลาดขึ้นและมีความสุขขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความฉลาดขึ้น ก็เป็นความประสงค์ของพระพุทธเจ้าที่ต้องการให้เป็นอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นผู้ที่โทรศัพท์เข้ามาบอกว่าให้เน้นเรื่องปัญญา อันนี้ผมเน้นอยู่เสมอเรื่องปัญญา เรื่องศีล สมาธิ และปัญญา เราก็ต้องมีไปพร้อมๆ กันด้วย ไม่ใช่เราต้องทำเรื่องศีลก่อน แล้วค่อยทำเรื่องสมาธิ สมาธิเสร็จแล้วก็ค่อยทำปัญญา ไม่ใช่อย่างนั้นนะครับ ต้องทำพร้อมๆ กันไป ทั้งศีล ทั้งสมาธิ ทั้งปัญญา เป็นสหพันธ์ซึ่งกันและกัน ต้องทำพร้อมกันไป

๑๒

คันถุระกับวิปัสสนาธุระ

เรื่องที่จะเสนอเข้าสู่การพิจารณาวินิจฉัย คือคันถุระกับวิปัสสนาธุระ ว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้หรือไม่ เรามักได้ยินกันบ่อยๆ ว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ธุระในศาสนานี้มี ๒ คือคันถุระกับวิปัสสนาธุระ” ได้เอาข้อความมาจาก อรรถกถาธรรมบทเป็นเบื้องต้นแรกๆ ผู้ที่เรียนบาลีแรกๆ ตั้งแต่ประโยค ๒ ประโยค ๓ ขึ้นไป จะแปลอรรถกถาธรรมบทเป็นหนังสือชุดแรก มี ๘ เล่มด้วยกัน ท่านเรียกว่า ๘ ภาค ในภาคแรกหรือภาคหนึ่งจะเริ่มด้วยพระจักขุบาล พระเถระตาบอดที่ท่านรักษาตา หรือทำความเพียรจนตาบอด

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ในเรื่องนั้นได้เล่าว่า ตอนเป็นฆราวาสไปฟังธรรมของพระพุทธเจ้า แล้วเลื่อมใส ออกบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า เมื่อได้ ๕ พรรษาแล้ว อยู่ในสำนักของอุปัชฌายะอาจารย์ได้ ๕ พรรษาแล้วก็ต้องการจะปลีกตนไปบำเพ็ญเพียรในป่า ก็เข้าไปถามพระพุทธเจ้าว่า ชุระในศาสนานี้มีเท่าไร พระพุทธเจ้าตรัสตอบไปว่า ชุระในศาสนานี้มี ๒ คือ คันถุระและวิปัสสนาธุระ คันถุระนั้นคืออย่างไร คือการเรียนพระพุทธพจน์ คือพระไตรปิฎกนิกายหนึ่ง บ้าง สองนิกายบ้าง สามนิกายบ้าง หรือว่าทั้งหมดบ้าง แล้วจำไว้บอกกล่าวสั่งสอน อย่างนี้เรียกว่าคันถุระ วิปัสสนาคือการเจริญวิปัสสนา พิจารณาชั้นดีโดยความเป็นของเสื่อมไป ลึกลง เป็นธรรมดา นี้เรียกว่าวิปัสสนาธุระ พระเจ้าข้าบาลคิดว่าบวชเมื่ออายุมากแล้ว จะเรียนคันถุระก็คงลำบาก เลยสมัครใจที่จะเรียนวิปัสสนาธุระ คือออกป่าเพื่อไปทำวิปัสสนา

ขอเรียนท่านทั้งหลายทั้งเป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ว่า นี้เราก็ได้มาจากอรรถกถาธรรมบทภาคหนึ่ง หน้า ๗ เป็นหนแรก ในที่อื่นก็อาจจะมีบ้าง แต่ที่ประสบการณ์ครั้งแรกของผู้เรียนปริยัติธรรมก็คือจากคัมภีร์อันนี้ เพราะทุกคนที่เรียนเปรียญบาลีประโยค ๒ ประโยค ๓ จะต้องผ่าน ที่นี้ น่าสังเกตอยู่ที่คำตอบที่ว่า คันถุระคือการเรียนพระไตรปิฎก การเรียนพระพุทธวจนะ นิกายหนึ่งบ้าง สองนิกายบ้าง สามนิกายบ้าง หรือทั้งหมดบ้าง เป็นที่น่าสังเกตว่าในสมัยพระพุทธเจ้านั้นพระไตรปิฎกยังไม่มีในที่นั้น ท่านกล่าวถึงพระไตรปิฎก ท่านกล่าวถึงนิกายทั้ง ๕ คือ นิกายของพระ-สฤตตันตปิฎก คือ ที. มะ. ลัง. อัง. ขุ. ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย ลังขุตตตนิกาย อังคุตตรนิกาย ขุททกนิกาย

ตามความเป็นจริงแล้วสมัยพระพุทธเจ้าพระไตรปิฎกยังไม่มี พระพุทธเจ้าจะตรัสได้อย่างไรว่า คันถธุระคือการเรียนพระไตรปิฎก ย่อมจะเป็นไปไม่ได้อยู่ดี เพราะพระไตรปิฎกยังไม่มี แล้วก็ในตำราชั้นพระพุทธพจน์ในพระไตรปิฎกไม่มีคำว่าธุระ ๒ คือ คันถธุระและวิปัสสนาธุระ มามีในอรรถกถาธรรมบท ซึ่งแต่งเมื่อ ประมาณ พ.ศ. ๑๐๐๐ โดยประมาณ คือพุทธศตวรรษที่ ๑๐ แล้ว โดยพระพุทธโฆสาจารย์ เพราะฉะนั้นข้อสังเกตในที่นี้ คือที่เราพูดกันอยู่เสมอว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าธุระในศาสนานี้มี ๒ นั้นไม่เคยปรากฏในพระพุทธพจน์ แต่มาปรากฏในอรรถกถาธรรมบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งอรรถกถาธรรมบทที่อ้างถึงสักครู่นี้ เราก็อ้างตามอรรถกถา มันเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นขอให้สังเกตไว้ในที่นี้ว่า คำว่าคันถธุระและวิปัสสนาธุระ นั้น มีในชั้นอรรถกถา ไม่มีในชั้นพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นตามนัยอรรถกถามีธุระอยู่ ๒ อย่างคือ คันถธุระ การเรียนปริยัติธรรม และวิปัสสนาธุระ คือ การเจริญสมถวิปัสสนา อย่างนี้ก็น่าจะได้ แต่ถ้าจะบอกว่าพระพุทธเจ้าตรัสว่า ธุระมีอยู่ ๒ อย่างคือ คันถธุระกับวิปัสสนาธุระ ก็เห็นจะควรทำความเข้าใจกันใหม่ เพราะคำอธิบายในอรรถกถานั้นไม่สมจริง ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เราควรทำความเข้าใจกันใหม่ว่า ธุระทั้ง ๒ นั้น ไม่ได้เป็นพระพุทธพจน์ แต่เป็นคำของพระอรรถกถาจารย์

๑๓

ธรรมสัจจะกับศีลธรรม

ธรรมสัจจะ เป็นคำที่บัญญัติกันใช้ใหม่ ซึ่งหมายถึง**สิ่งที่เป็นความจริงเฉพาะเรื่อง** เฉพาะเหตุการณ์ เฉพาะเรื่องนั้นๆ เป็น Particular ไม่สากล ไม่เป็น Universal

ศีลธรรม โดยธรรมดาเรานำคำมาต่อกันคือ สัจจะกับธรรม ในบาลีส่วนมากจะมีคำเดียวคือสัจจะ หรือมีเช่นนั้นก็มีธรรมะ เช่น ยมฺหิ สจฺจญฺจ ธรรมโม จ อทิสฺสา สยฺญมฺโม ทโม สเว วนฺตมโล ธโร โส เถโรติ ปวฺจจติ สัจจะ และธรรมะมีอยู่ในท่านผู้ใด ผู้นั้นจัดว่าเป็นลัตบุรุษหรือผู้ประเสริฐ อะไรก็แล้วแต่ว่าจะไปในวรรคต่อไป แต่จะไม่มีคำต่อกันว่า สจฺจจฺจมฺโม หรือสจฺจจฺจมฺ เพราะเรานำมาผูกศัพท์ใช้ นำมาเชื่อมโยงกันใช้ หมายถึง**สิ่งที่เป็นความจริงสากล**

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

แต่คำหนึ่งที่จะให้หมายถึงความจริงเฉพาะเรื่องเฉพาะเหตุการณ์ที่ พระพุทธเจ้าท่านตรัสเฉพาะเหตุการณ์ก็บัญญัติคำว่า “ธรรมลัจจะ” มาใช้ ตัวอย่างเช่น พระพุทธพจน์ที่ว่า **ไม่ควรพรับประโยชน์ตน เพราะประโยชน์ ของผู้อื่นแม้มาก เห็นประโยชน์ตนแล้วก็ควรชวนชวาย ชวนชวายในประโยชน์ ของตน** อย่างนี้ดูเหมือนว่าจะเป็นการสอนให้คนเห็นแก่ตัว คือว่าไม่ควรพรับ ประโยชน์ของตัวเองเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นแม้จะเห็นว่ามากมายสักเท่าไร ก็ตาม รู้ประโยชน์ของตนแล้วก็ควรจะชวนชวายในประโยชน์ของตน พระพุทธ ดำรัสแบบนี้ ท่านตรัสเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี

มีเรื่องนิทานวนะเล่ามาก่อน คือเมื่อพระพุทธเจ้าจวนจะปรินิพพาน พระทั้งหลายอื่นจับกลุ่มกันคอยแวดล้อมพระพุทธเจ้า จับกลุ่มกันวิพากษ์ วิจารณ์ ร้องห่มร้องให้ แสดงความเศร้าโศกเสียใจ ในการที่พระพุทธเจ้า จะต้องนิพพานไป มีพระรูปหนึ่งท่านคิดว่าตลอดเวลาที่พระพุทธเจ้ายังทรง พระชนม์อยู่ ท่านยังไม่มีนิพพาน เราควรจะชวนชวายในประโยชน์ของตน บรรลุอรหัตผลเพื่อบูชาพระพุทธเจ้าก่อนที่ท่านจะนิพพาน ท่านก็ปลิกตัว ออกมา ไม่สูงลิ้งกับใคร พระรูปนั้นสมมติชื่อว่า พระอิตตทัตตะ **อิตตทัตตะ แปลว่า ประโยชน์ของตน** ท่านอื่นเห็นพระอิตตทัตตะแล้วก็รู้สึกว่ไม่มี ความรักในพระพุทธเจ้า ก็ได้นำความนั้นไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าพระรูปนี้ ไม่มีความอาลัยรักในพระองค์ พระพุทธเจ้าท่านตรัสเรียกมาถาม ได้ความตามที่ เล่ามา มีความคิดอย่างไร มีความรู้สึกอย่างไรจึงทำอย่างนั้น พระพุทธเจ้า ท่านทรงอนุโมทนาว่าดีแล้วภิกษุ ดีแล้ว ทำอย่างนี้แหละถูกต้องแล้ว ผู้ที่เคารพ บูชาเรา ต้องการจะบูชาเราก็ควรจะทำอย่างภิกษุรูปนี้แล พระพุทธเจ้าก็ ตรัสพระพุทธพจน์ที่ว่า *อิตตตตถลั ปรัตถณ พหุนาปี นหาปเย อิตตตตถลม*

ภิกษุภาย สทตถปสุโต ลียา ไม่พึงพร่าประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่น
 แม้มาก รู้ประโยชน์ของตนแล้วพึงชวนชวายเป็นประโยชน์ของตนอย่างนี้

ที่นี้ประโยชน์ของท่านหมายถึงในที่นี้ก็คือนิพพาน ท่านต้องการ
 จะให้ถึงนิพพานโดยเร็วที่สุดเพื่อจะบูชาพระพุทธเจ้าเมื่อยังทรงพระชนม์อยู่
 เหลือเวลาอีกไม่กี่เดือนพระพุทธเจ้าจะนิพพาน เพราะฉะนั้นเรารีบทำความ
 เพียรเพื่อเอาอรหัตตผลให้ได้ เพื่อเป็นเครื่องบูชาสักการะพระพุทธเจ้า ซึ่ง
 เป็นการบูชาที่แท้จริง เป็นการเคารพที่แท้จริง พระพุทธเจ้าท่านต้องการ
 อย่างนี้ ท่านไม่ต้องการให้ใครมาแวดล้อมพระองค์ ไม่ต้องการให้ใครมา
 บูชาสักการะพระองค์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน

ผมคิดว่าแม้พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานไปนานแล้ว แต่เวลานี้เราทำ
 สิ่งแทนพระองค์คือพระพุทธรูปขึ้นมากมายกายก่องใหญ่โตมโหฬาร วิจิตร
 พิสดารหลายแบบหลายชนิด ต้องการให้คนบูชา ถ้าพระพุทธเจ้ายังทรง
 พระชนม์อยู่และไปทูลถามพระองค์ว่า พระองค์ต้องการอย่างนี้ไหม ผมคิดว่า
 ท่านจะตอบปฏิเสธ ถ้าโดยปฏิบัติ โดยแนวทางของพระองค์ พระองค์
 จะตอบปฏิเสธ พระองค์จะตอบว่า อย่ามามัวนั่งบูชาฉันอยู่เลย อย่ามาสวด
 อ้อนวอนฉันอยู่เลย หน้าที่อะไรที่เป็นหน้าที่ของตัวก็ทำหน้าที่ไปเถิด ทำหน้าที่
 ของตัวไปเถิด อย่ามามัวสวดอ้อนวอนฉันอยู่เลย ถ้าพระพุทธเจ้าสามารถ
 จะกลับมาได้และมาได้เห็นอะไรต่ออะไรที่เราทำกันอยู่เวลานี้ ใหญ่โต
 มโหฬาร วิจิตรพิสดาร แปลกๆ ใหม่ๆ ต่างๆ ทำไมเราไม่สืบเจตนารมณ์
 ของพระศาสดาที่ต้องการให้ทุกคนทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องดีงาม แทน
 การที่จะมาเคารพกราบไหว้บูชาสักการะพระองค์อยู่ ตัวอย่างก็มีก่อนที่จะ

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

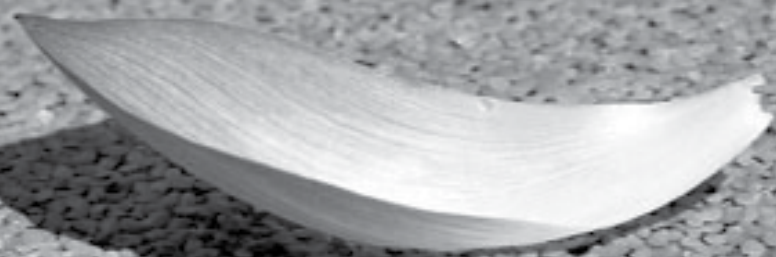
ปรินิพพาน ประชาชนทั้งหลายมาลัทธิการบูชาพระองค์ด้วยดอกไม้ของหอม มากมาย ครีดีไปหมดเลย พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่า “อานนท์เอ๋ย อย่างนี้ๆ ไม่ชื่อว่าบูชาตถาคตหรอก ไม่ชื่อว่าเป็นการบูชาอย่างยิ่ง แต่ผู้ใด ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ธมฺมานุสุมฺมปฏิปนฺโน โหติ สามี จิปฏิปนฺโน อนุสุมฺมจารี ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นแหละชื่อว่าบูชาตถาคต ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง”

พระพุทธเจ้าท่านเป็นผู้ไม่เห็นแก่พระองค์ พุดกันอย่างสามัญว่าความ เห็นแก่ตัวท่านไม่มีแล้ว ท่านเห็นแก่ผู้อื่น ต้องการประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น อะไรที่เป็นประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ท่านก็ทำอย่างนั้น แต่สาวกรุ่นหลังเข้าใจเจตนาธรรม อันนี้ของพระพุทธเจ้าหรือเปล่า หรือเข้าใจแต่ทำเป็นไม่เข้าใจ เพื่ออะไร บางอย่างที่แฝงอยู่ อันนี้คือธรรมลัทธิจะกับลัทธิธรรม ธรรมลัทธิจะเป็นเฉพาะ เรื่องเฉพาะกรณี พระพุทธเจ้าท่านตรัสเฉพาะภิกษุรูปนั้น พรารภิกษุรูปนั้น แล้วก็ตรัสอย่างนี้ เฉพาะภิกษุรูปนั้น เฉพาะเรื่องนั้น หรือว่าข้อความใน กาลามสูตรที่เราชอบอ้างอิงถึงกันอยู่อันนั้น พระพุทธเจ้าตรัสกับชาว กาลามะ ดูเหมือนจะไม่ใช้เทศนาทั่วไปที่จะเทศน์กับใครๆ เหมือนอย่าง อริยลัทธิ เหมือนอย่างอนุพุพพิททา เหมือนอย่างไตรลักษณ์หรือปฏิจจสมุปปาท หรือกฎแห่งกรรม ซึ่งเป็นสากล และพระองค์ตรัสอยู่เสมอๆ แก่คนทั้งปวง อันนี้เรียกว่าเป็นลัทธิธรรม อริยลัทธิ กฎแห่งกรรม ปฏิจจสมุปปาท ไตรลักษณ์ เหล่านี้เป็นลัทธิธรรม เป็นสิ่งสากล มีความหมายครอบคลุมทั่วไปหมดกับ คนทุกคน

ขอยกตัวอย่างอีกอันหนึ่งที่เป็นธรรมลัจจะ คือวินัยพระ วินัยพระเป็นจริงเหมือนกัน แต่เป็นธรรมลัจจะ จริงเฉพาะเรื่อง เฉพาะกรณี เฉพาะพระเฉพาะกลุ่มพระเท่านั้นที่จะต้องปฏิบัติตามนั้น แต่ถ้าไม่ต้องการจะปฏิบัติก็ออกมาจากหมู่เสีย พอออกมาจากหมู่แล้วก็ไม่ต้องทำตามวินัยนั้น เพราะวินัยเป็นความจริงเฉพาะกรณี เฉพาะหมู่ เฉพาะกลุ่ม ถ้าเราไม่ต้องการจะทำตามวินัยที่ท่านวางเอาไว้เพื่อหมู่คณะ เราก็ออกมาเสียจากกลุ่มเหมือนกับเป็นสมาชิกของสมาคม ถ้าเราไม่ต้องการจะปฏิบัติตามบัญญัติหรือระเบียบของสมาคม ก็ออกมาเสียจากสมาคม เราก็ไม่ต้องทำ

๑๔

พระธรรม ๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้น

เป็นเรื่อง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นจริงๆ หรือเป็นแต่เพียงจำนวน หรือเป็นการเรียกสิ่งที่มีจำนวนมาก ก็เลยใส่ตัวเลข ๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้น ลงไป

ถ้าท่านสังเกตดูนะครึบจากหลายๆ เรื่อง เช่นว่า ภูเขาหิมาลัยมียอด มาก ไม่รู้ว่ากี่ยอด ก็ همین ก็พันยอด นับไม่ไหว ท่านก็ใส่ลงไปว่า ๘๔,๐๐๐ ยอด หรือมหาสมุทรลึก ๘๔,๐๐๐ โยชน์ อะไรทำนองนี้ จนถึงมีพระมหากษัตริย์ ในสมัยนั้นมีสนม ๘๔,๐๐๐ นาง หรือทำาลักกะมีเทพธิดา ๘๔,๐๐๐ เป็น บริวาร จำนวนมากๆ ท่านก็ใส่ ๘๔,๐๐๐ ลงไป จนถึงสมัยพระเจ้าอโศกทรงให้ สร้างธรรมวิหาร ธรรมวิหารหมายถึงที่อยู่ บางแห่งก็บอกว่าสร้างวัด ตรัสถามว่าพระธรรมมีจำนวนเท่าไร มีผู้ตอบว่ามี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้น เลขรับสั่งให้สร้างวิหาร สร้างวัด สร้างที่อยู่ ๘๔,๐๐๐ แห่งในอินเดียในเวลานั้น

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์เรื่องพุทธเจดีย์ ก็ทรงสันนิษฐานว่าเป็นแต่เพียงจำนวนมากเท่านั้นเอง ไม่จำเป็นว่าจะต้อง ๘๔,๐๐๐ ตามที่ให้ตัวเลขเอาไว้ เพราะจำนวน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้ ท่านคิดว่า ๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้นจริง ๆ หรือเป็นแต่เพียงจำนวน หรือ Idiom ที่เรียกพระธรรมที่มีจำนวนมากเหลือที่จะนับ ก็เลยใส่ตัวเลข ๘๔,๐๐๐ ลงไป หรือว่าใครเคยนับได้ ๘๔,๐๐๐ บ้าง ใครเคยนับว่าธรรมชั้นหนึ่งนั่นคือเท่าไร แค่นั้นที่เรียกว่า ๑ ธรรมชั้น นับอย่างไรให้ได้ ๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้น อันนี้ท่านลองนึกดูว่าเป็นเท่าตัวเลขนี้จริงๆ หรือเป็นแต่เพียงเรียกพระธรรมซึ่งมีจำนวนมากเหลือที่จะนับ เหมือนกับภูเขายาวมียอด ๘๔,๐๐๐ ยอด พระมหากษัตริย์มีสนม ๘๔,๐๐๐ นาง อะไรทำนองนี้ อะไรที่เป็นจำนวนเลขมากๆ ท่านก็ใส่ ๘๔,๐๐๐ ลงไป

คราวนี้ถ้าเป็นจำนวนร้อย ท่านก็ใส่ ๕๐๐ ลงไป โจร ๕๐๐ เกวียน ๕๐๐ ภิกษุมีบริวาร ๕๐๐ ใส่ ๕๐๐ คือจำนวนร้อยไม่รู้เท่าไร ไม่รู้กี่ร้อย หรือมีเศษเท่าไร ชี้เกี่ยจนนับก็ใส่ ๕๐๐ ลงไป ทำนองนี้ ถ้าท่านอ่านคัมภีร์พบ หมูโจร ก็จะเป็นโจร ๕๐๐ เสมอ อันนี้ก็ขอฝากไว้ด้วยว่าเราควรจะทำ ความเข้าใจกันอย่างไร ถ้าท่านผู้ใดคิดว่ามันเป็น ๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้นจริงๆ ลองนับดูว่าเท่าไรเป็นหนึ่งในธรรมชั้น แล้วนับอย่างไรให้ได้ ๘๔,๐๐๐ นี้เรื่องหนึ่ง ถ้าเราทำความเข้าใจกันใหม่ว่าเป็น Idiom เป็นจำนวนเรียกพระธรรมที่มีจำนวนมาก ไม่จำเป็นต้องตรงตามนี้ ก็หมดปัญหาไป

๑๕

พุทธศาสนา ๕,๐๐๐ ปี

มาถึงอีกเรื่องหนึ่ง เรื่องพุทธศาสนา ๕,๐๐๐ ปีจริงหรือไม่ อันนี้มีความถามเสมอครับว่า ที่ว่าพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ ๕,๐๐๐ ปีนั้นเป็นความจริงหรือไม่?

บางคนเชื่อเอาว่าเป็นเรื่องจริง ว่าพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ ๕,๐๐๐ ปีเท่าที่ได้พบ คือพระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสเอาไว้ ไม่เคยพบที่เป็นพระพุทธพจน์ว่า พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ ๕,๐๐๐ ปี แล้วทั้งหมด แต่มีปรากฏในอรรถกถาหลายแห่ง เช่น อรรถกถาที่ขนิภายก็มี ในอรรถกถาวินัยก็มี ตอนที่เล่าเรื่องการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ เมื่อทำสังคายนาเสร็จแล้ว แผ่นดินไหวปานประหนึ่งจะบอกว่า ศาสนาที่พระเถระทั้งหลายได้ทำสังคายนาแล้วครั้งนี้จะดำรงอยู่ ๕,๐๐๐ ปี ท่านโปรดพิจารณาให้ดี และลองนึกถึงคำว่า “แผ่นดินไหวปานประหนึ่งจะบอกว่า” ธรรมวินัยหรือพุทธศาสนาที่พระเถระมีพระมหากัสสปเป็นประธานทำสังคายนาแล้วนี้จะดำรงอยู่ได้ ๕,๐๐๐ ปีนี้ก็มี

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ในอรรถกถาทักขิณาริกังคสูตร ในมัชฌิมนิกายก็มี รวมความว่ามีหลายแห่ง แต่มีในอรรถกถาเท่านั้น ไม่มีที่เป็นพระพุทธรูปที่ตรัสบอกเอาไว้ว่า พุทธศาสนาของเราจะดำรงอยู่ ๕,๐๐๐ ปี พระพุทธรูปที่มีอยู่ก็เป็นกลางๆ ตอนที่ตรัสกับท่านสุภัททะปัจฉิมสาวก พระสาวกองค์สุดท้ายที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ตอนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานว่า **“สุภัททะ ถ้าภิกษุทั้งหลายเป็นอยู่โดยชอบ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์”** ถ้าถือตามพระพุทธรูปนี้ก็แปลว่า ตราบใดที่ภิกษุทั้งหลายเป็นอยู่โดยชอบ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์ คือพุทธศาสนายังดำรงอยู่ได้เรื่อยไป ไม่จำกัดกาลเวลาว่าจะเป็น ๕,๐๐๐ ปี หรือ ๕๐,๐๐๐ ปี หรือ ๕๐๐,๐๐๐ ปี ตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลายหรือพุทธบริษัทมองในแง่กว้าง ก็คือพุทธบริษัทยังเป็นอยู่โดยชอบ

ที่ว่า **เป็นอยู่โดยชอบ คือเป็นอยู่ตามอริยมรรคมีองค์ ๘** ยังดำเนินชีวิตอยู่ตามอริยมรรคมีองค์ ๘ โลกจะไม่ว่างจากพระอรหันต์ เมื่อโลกไม่ว่างจากพระอรหันต์ก็ไม่ต้องห่วง ไม่ต้องกังวลถึงพระอนาคามี พระสกทาคามี พระโสดาบัน หรือกัลยาณปุถุชน ย่อมจะต้องมีเป็นแน่นอน เพราะมีได้ง่ายกว่ามีพระอรหันต์ เพราะฉะนั้นขอให้ถือตามนัยพระพุทธรูปจะดีกว่าไปปักใจเชื่อว่า พุทธศาสนาจะดำรงอยู่ ๕,๐๐๐ ปีแล้วก็จะหมด

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีการจัดพิธีฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษขึ้นในประเทศไทย เป็นงานใหญ่ทำพิธีที่สนามหลวงหลายวัน ในครั้งนั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่ประชุมพระเถระผู้ใหญ่รวมทั้งนักปราชญ์ได้ประชุมกันว่าจะใช้คำอย่างไร จะใช้คำว่า “ฉลองกิ่งพุทธกาล” หรือ “ฉลอง ๒๕

พุทธศตวรรษ” ถ้าใช้คำว่าฉลองกิ่งพุทธกาล ก็เป็นการยอมรับความคิดเรื่องพุทธศาสนา ๕,๐๐๐ ปีว่าเป็นจริง **พระเถระในเมืองไทยตกลงใจว่าจะให้ใช้ “ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ”** เป็นการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับความคิดที่ว่าพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ ๕,๐๐๐ ปี ยอมรับแต่เพียงว่าบัดนี้พุทธศาสนามาถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๕ คือ ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ตอนนี้ก็ เป็นพุทธศตวรรษที่ ๒๖ ต้นๆ จะมีต่อไปเท่าไรก็ไม่ทราบ แล้วแต่ความเป็นอยู่โดยชอบของพุทธบริษัทมิได้แค่นั้น

ในคราวฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ มีปัญหาขึ้นอีกปัญหาหนึ่งว่าเราจะวงสายสิญจน์รอบสนามหลวงและทำพิธีทำน้ำมนต์สวดมนต์วงสายสิญจน์หรือไม่? ในที่สุดที่ประชุมตกลงเป็นที่เรียบร้อยว่าจะไม่ทำ ไม่มีการวงสายสิญจน์และจะไม่ทำพิธีแบบนั้น มีการสวดมนต์แต่เป็นการสวดมนต์แบบพุทธแท้ๆ ไม่มีไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อต้องการประกาศพุทธศาสนาที่แท้ให้ชาวโลก ให้พุทธบริษัทในโลกที่มาร่วมประชุมได้เห็นพุทธศาสนาในเมืองไทยเป็นพุทธแท้ๆ ไม่มีไสยศาสตร์ ไม่มีอะโรมาเจอปน แต่หลังจากฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษมาถึงปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร ท่านทั้งหลายก็รู้เห็นอยู่ว่าเราได้ทำอย่างไรต่อมา นี่เป็นเรื่องที่น่าคิด ผมสรุปในประเด็นที่ว่านักปราชญ์ในเมืองไทยไม่ยอมรับเรื่องพุทธศาสนา ๕,๐๐๐ ปี แต่ยึดถือตามพุทธภษิตในมหาปรินิพพานสูตรว่า “ถ้าภิกษุทั้งหลาย หรือพุทธบริษัทเป็นอยู่โดยชอบแล้ว โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์” พุทธศาสนาก็ยังอยู่ได้ตลอดไป

๑๖

พุทธกิจ ๕

อีกเรื่องหนึ่ง คือพุทธกิจ ๕ ของพระพุทธเจ้า ในยามสุดท้ายของพระพุทธเจ้าทรงทำอะไรบ้าง อันนี้เป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ที่เราควรได้ทราบ ผมขอทบทวน เวลาคงจะพอ

พุทธกิจ ๕ คือ

บุพพณฺเฑ ปิณฺทปาทณฺจ

สายณฺเฑ ฐมฺมเทสนํ

ปโทเส ภิกฺขุโนวาทํ

อชฺฌมรตฺเต เทวปถฺยหนํ

ปจฺจุเสว คเต กाले

ภพฺพาทภพฺเพ วิโลกนํ

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

๑. ตอนเช้าบิณฑบาต
๒. ตอนบ่ายแสดงธรรมเทศนาแก่ชาวบ้านทั่วไป
๓. ตอนเย็นตลอดปฐมยาม ท่านก็ทรงโอวาทภิกษุ
  - ปกติเส แผลว่าตอนพลบค่ำทรงโอวาทภิกษุทั้งหลายตลอดไป ถึงปฐมยาม
๔. มัชฌิมยามตั้งแต่ ๒๒ นาฬิกา ถึง ๒ นาฬิกาของวันใหม่ แก้ปัญหา เทวดา
  - ช่วงนี้ตั้งแต่มัชฌิมยามไปจนถึงช่วงปัจฉิมยาม พระพุทธเจ้า ทรงทำอะไรหลังจาก ๒ นาฬิกาไปแล้ว อันนี้ดูจากอรรถกถากลิฎาททวาชสูตร อรุณวรรค ในสุดตนิบาต อรรถกถาชื่อปรมัตถโชติกา ได้บอกรายละเอียดให้พอสมควร ซึ่งหาไม่ค่อยพบในที่อื่น
  - ในมัชฌิมยาม เทวดาเข้าเฝ้าทูลถามปัญหาที่ตนประสงค์ตลอด มัชฌิมยาม หมายความว่า ตั้งแต่ ๔ ทุ่ม ถึงตี ๒ ที่เทวดาเข้าเฝ้าทูลถามปัญหานี้ ไม่ใช่เที่ยงคืนทีเดียว แต่เป็น ๔ ทุ่มถึงตี ๒
๕. พอถึงปัจฉิมยาม ตี ๒ ถึง ๖ โมงเช้า แบ่งเป็น ๔ ส่วน คือ
  - ชั่วโมงที่ ๑ ทรงจงกรม เดินกลับไปกลับมา พิจารณาธรรม ทรงพิจารณาสิ่งที่ต้องการจะทรงพิจารณา หรือเพียรบำบัติความเมื่อยขบพระวรกาย

- ชั่วโมงที่ ๒ เข้าพักผ่อนพระคันธกุฎี
- ชั่วโมงที่ ๓ ของ ๔ ชั่วโมงสุดท้าย ทรงเข้าผลสมาบัติ
หมายถึง สมาบัติที่พระอริยเจ้าจะเข้าเสวยรสของอริยผล
- ชั่วโมงที่ ๔ ทรงเข้ามหากรุณาสมาบัติ ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วย
พุทธจักขุ เมื่อเห็นแล้วก็เสด็จไปโปรด

ช่วงสุดท้ายของราตรี ๔ ชั่วโมง แบ่งเป็น ๔ ส่วน นอนจริงๆ เพียง
๑ ชั่วโมง

นี่คือ อรรถกถากสิการัททवासสูตร ในอุรควรรค สุตตนิบาต อรรถกถา
ชื่อ **ปรมัตถโชติกา**

๑๗

การปฏิบัติธรรม

พอพูดถึงคำว่า การปฏิบัติธรรม ความคิดของคนส่วนมากจะแล่นไป ที่การนั่งหลับตาภาวนา หรือทำสมาธิวิปัสสนา หรือมีเช่นนั้นก็ถือปิ่นโตเข้าวัด รัชศาสตร์ ฟังธรรม หรือภาพของสื่อมวลชน เช่นโทรทัศน์ ก็ย้ำเน้นให้เห็น เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน คือพอพูดถึงการปฏิบัติธรรม ก็จะฉายภาพคนนั่งขวา ห่มขาว นั่งหม่อมธรรมดาบ้าง นั่งหลับตานิ่งๆ เป็นกลุ่มๆ ใหญ่บ้างเล็กบ้าง อยู่ใต้ต้นไม้บ้าง อยู่ข้างโบสถ์บ้าง นั่นคือ Concept ของการปฏิบัติธรรม ในความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไป

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ผมเองมีความเห็นว่า นั่นเป็นเพียงเอกเทศ คือบางส่วนของ การปฏิบัติธรรม ไม่ใช่ทั้งหมด เป็นเพียงหนึ่งในร้อยของการปฏิบัติธรรม ตามความเข้าใจของผม ตามความเห็นของผม การปฏิบัติธรรม คือการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งหมด การทำหน้าที่อันถูกต้องชอบธรรมทั้งหมด นั่นแหละคือการปฏิบัติธรรม ตามความหมายนี้ ทุกคนผู้ที่ทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องเหมาะสมล้วนกำลังปฏิบัติธรรมกันอยู่ทั้งนั้น ไม่มีใครไม่ปฏิบัติธรรม มากบ้างน้อยบ้าง ทุกคนปฏิบัติธรรมกันอยู่

แนวการปฏิบัติธรรมที่สำคัญแนวหนึ่งตามหลักพระพุทธศาสนา ขอให้ท่านดูที่มงคล ๓๘ ประการจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงมงคลอันสูงสุดแห่งชีวิตไว้ตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงสูงสุด คือเริ่มต้นจากการไม่คบคนชั่ว คบคนดี บูชาคนที่ควรบูชาเพื่อจะได้แบบอย่างที่ดี ตั้งตนไว้ชอบ การมีศิลปวิทยา การบำรุงมารดาบิดา การให้ การสงเคราะห์ญาติ เรื่อยขึ้นไป เราได้บันไดขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงการเห็นอริยสัจ จนถึงจิตไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม จิตไม่เศร้าโศก ไม่มีธุลีคือกิเลส จิตเกษมคือปลอดโปร่ง พ้นจากกิเลส

ตามนัยแห่งมงคลสูตรนี้ จะเห็นแนวการปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ให้เป็นขั้นๆ ไป แต่ก็ทำพร้อมๆ กันไปได้ ไม่ใช่ทำทีละอย่าง ทำไปพร้อมๆ กันได้ทั้งหมด เพื่อทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ เพื่อให้ประโยชน์ทั้ง ๓ สมบูรณ์ คือประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์ในโลกหน้า และประโยชน์สูงสุดคือนิพพาน ผมสอนนักศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยที่โน่นบ้าง ที่นี้บ้าง ได้เคยให้หัวข้อให้นักศึกษาเขียนบทความสั้นๆ เช่นว่าการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต แล้วให้อ่านสู่กันฟังในห้องเรียน มีหลายคนเขียนปรารภมาว่า ไม่ค่อย

มีเวลาปฏิบัติธรรม เพราะมัวยุ่งกับการศึกษาและช่วยพ่อแม่ทำงาน ผมก็บอกเขาไปทันทีว่า นั่นแหละคือการปฏิบัติธรรม การเรียนหนังสือ การช่วยพ่อแม่ทำงาน นั่นแหละคือการปฏิบัติธรรม คุณกำลังปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว

ตัวอย่างที่เราจะมองเห็นได้ คือเราไปถามคุณตาคุณยายตามทุ่งนาว่าต้องการออกซิเจนบ้างไหม คุณตาคุณยายที่ไม่รู้เรื่องก็จะตอบว่า... ไม่ต้องการ ไม่จำเป็นหลานเอ๊ย ทั้งที่ท่านตอบอย่างนี้ก็เพราะว่าท่านทั้งสองไม่รู้จักออกซิเจน ไปพูดว่าออกซิเจน ไม่เข้าใจ แต่ถ้าเราบอกว่าต้องการลมหายใจไหม ก็จะบอกว่า โอ! ต้องการสิ ทำไมไม่ต้องการ มันขาดไม่ได้ความจริงแล้วคุณตาคุณยายได้รับออกซิเจนอยู่เป็นประจำ จะได้มากกว่าคนถามซึ่งเป็นคนเมืองเสียอีก ในทำนองเดียวกัน คนเราปฏิบัติธรรมอยู่โดยไม่รู้ตัวว่ากำลังปฏิบัติธรรมก็มี เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจในความหมายของการปฏิบัติธรรม บางคนเข้าใจว่าตัวปฏิบัติธรรมอยู่ก็อาจปฏิบัติได้น้อยหรือมีธรรมน้อยกว่าผู้ไม่รู้เสียอีก ไม่รู้ว่าตัวปฏิบัติธรรมอยู่ แต่บางคนเข้าใจว่าตัวปฏิบัติธรรมอยู่ทั้งที่ไม่ได้ปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมแต่เพียงเล็กน้อยบางคนก็ไม่รู้ว่าตัวปฏิบัติธรรมทั้งที่ปฏิบัติอยู่มาก

ธรรมะอาจมีอยู่ในทุ่งนามากกว่าในวัดก็ได้ ถ้าชาวนาผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม โภณาเพื่อจะเลี้ยงตน มารดาบิดา บุตรภรรยา ทำบุญทำทานตามสมควร บางทีเราไปถามชาวนาว่าโภณาไปทำไมเขาบอกว่าเพื่อจะได้ทำบุญบ้าง เหลือจากการกินการใช้แล้วจะได้ทำบุญบ้าง ถ้าชาววัดไม่ทำหน้าที่ของชาววัดให้ถูกต้อง จ้องแต่จะรับลาภสักการะ ความนับถือจากมวลชน โดยไม่ทำหน้าที่ให้สมควรกัน ก็ลู่ชาวนาที่โภณาอยู่ไม่ได้ บางที

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ธรรมะอยู่ในทุ่งนามากกว่าอยู่ในโบสถ์ก็มี เพราะฉะนั้นให้คิดให้ดีในเรื่องของการปฏิบัติธรรม บางทีคนยากจนที่ไถนาทำสวนอยู่ ทั้งที่ยากจนลำบากอยู่นั้นแหละ ก็ยังอุตสาหะเสียดรายได้หรือทรัพย์สินส่วนหนึ่งมาให้กับคนที่พุ่มเพื่อยอยู่ในวัดก็มี ที่มีความเป็นอยู่หุงหาอาหารเพื่อยอยู่ในวัดนั้นแหละ ได้รับส่วนที่เขาเสียดมาจากคนยากคนจนก็มี

อะไรคือการปฏิบัติธรรม ใครเป็นผู้ปฏิบัติธรรม เพราะฉะนั้นชาวพุทธจึงต้องทำความเข้าใจความหมายของคำว่าปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องถ่องแท้ เพื่อจะได้ไม่หลงผิด ยกตนข่มผู้อื่นว่าตนปฏิบัติธรรม ผู้อื่นไม่ได้ปฏิบัติธรรม และเพื่อไม่ให้หลงผิดตำหนิตนเองโดยไม่จำเป็นว่าไม่ได้ปฏิบัติธรรมอะไรเลย สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมก็ขอให้มั่นใจว่า เมื่อตนได้ประพฤติปฏิบัติธรรมสมควรแก่ฐานะ สมควรแก่ภาวะของตนแล้ว และได้รับการคุ้มครองจากธรรมให้อยู่เย็นเป็นสุข คือขอให้เรามั่นใจในพุทธภาษิตที่ว่า *ธมโม หเว รกขติ ธมมจारी ธมโม สุจิณฺเณ สุขมาวหาติ* ธรรมแลย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้วย่อมนำสุขมาให้

ตามนัยนี้ ถ้าเรามอบตนให้แก่ธรรมแล้วก็ไม่มီးอะไรที่จะต้องกลัว คือมอบตัวให้ธรรมไปเลย จะสุข จะทุกข์ จะดี จะชั่ว จะเป็นอะไรไปในอนาคต ก็มอบตนให้แก่ธรรมะไปเลย แล้วแต่ธรรมจะจัดการให้ ว่าเราได้ปฏิบัติธรรมดีแล้ว ถูกต้องแล้ว เหมาะสมแล้ว ได้ทำดีที่สุดแล้ว จะสุข จะทุกข์ จะเป็นอย่างไรต่อไป ขอให้ธรรมเป็นผู้จัดการเอง ธรรมจะรักษาผู้ประพฤติธรรมหรือไม่ ผู้ประพฤติธรรมจะมีความสุขหรือความทุกข์อะไรก็ตามใจ ก็แล้วแต่ธรรม

เพราะฉะนั้น เราควรทำการศึกษาในเรื่องความหมายที่แท้จริงของการปฏิบัติธรรมให้รู้ให้เข้าใจ เพื่อเราจะได้อรรถาธิบายของการปฏิบัติธรรมนั้นเป็นอย่างไร มิเช่นนั้นก็ยุ่งเขวๆ กันอยู่เรื่อยไป มันพ่วงกันอยู่กับการศึกษาและการปฏิบัติ เราจะพูดว่าการศึกษาและการปฏิบัติธรรมมันพ่วงกันอยู่คือตัวลิกขานั้นแหละ ลิกขาคือเป็นตัวการศึกษา ศึกษาก็หมายถึงการปฏิบัติด้วย ถ้าเรียนอย่างเดียวท่านไม่ได้ใช้คำว่าลิกขา ท่านใช้คำว่าปริยัติ ปริยัตินั้นเรียนอย่างเดียว ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ แต่ถ้าลิกขานี้มันจะเป็นการปฏิบัติอยู่ในตัว **ลิกขาเป็นการทำความเข้าใจในสิ่งนั้นและปฏิบัติในสิ่งนั้น** เช่นศิลปศึกษา ลิกขาคือศิลป ศึกษาในเรื่องศิลป ศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องศิลป และปฏิบัติในเรื่องศิลป จิตลิกขาคือทำความเข้าใจในเรื่องจิต ในเรื่องสมาธิ และปฏิบัติในเรื่องของสมาธิ ปัญญาลิกขาคือทำความเข้าใจในเรื่องปัญญาและปฏิบัติในเรื่องของปัญญา การศึกษาในความหมายที่แท้จริงทางพุทธศาสนา เราก็จะได้ คำตอบว่า คือการเรียนรู้ ความเข้าใจ และการลงมือปฏิบัติให้เกิดผล ท่านใช้คำว่า ลิกขา ศิลลิกขาถึงปัญญาลิกขา อย่างที่ว่าแล้วเมื่อกี้

แต่ถ้าเรียนรู้อย่างเดียวท่านใช้คำว่าปริยัติ - ปฏิบัติ - แล้วก็ปฏิบัติ **ปริยัติ** คือการเล่าเรียน **ปฏิบัติ** คือการลงมือกระทำตามที่ศึกษาเล่าเรียนมา **ปฏิเวธ**...คือการได้บรรลุผลตามขั้นตอนของการปฏิบัติ ส่วนมากเข้าใจกันว่า ถ้าปฏิเวธก็คือบรรลุมรรคผลนิพพาน อันนั้นโดยปริยายหนึ่ง ไม่ใช่ นิปปริยาย ไม่ใช่โดยประการทั้งปวง แต่โดยเป็นปริยายหนึ่ง **ปฏิเวธ** หมายถึงการปฏิบัติสิ่งใดแล้วได้ผลในสิ่งนั้น เช่นว่าเราปฏิบัติในเรื่องเมตตากรุณา จนได้รับผลของเมตตากรุณาประจักษ์แก่ตัวเอง อย่างนี้เรียกว่าถึงปฏิเวธ ได้ปฏิเวธแล้วหรือปฏิบัติในเรื่องการให้ การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ จนมี

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ความรู้สึกว่าได้รับผลของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้เห็นอานิสงส์ ได้เห็นผลด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเชื่อผู้อื่น เพราะได้เห็นผลด้วยตนเองอย่างนี้ว่าปฏิเวธในเรื่องนั้น สูงสุดก็คือได้มรรคผลนิพพาน อันนั้นเป็นการปฏิเวธที่สูงสุด

เพราะฉะนั้นเราก็ต้องมาทำความเข้าใจกันใหม่ในเรื่องการศึกษาธรรม การปฏิบัติธรรม ถ้าไม่เข้าใจตามนี้ ไปเข้าใจแต่เพียงว่า การปฏิบัติธรรมก็คือการไปนั่งสมาธิ แม้แต่เพียงสมาธิก็ยังใช้คำผิดไปแล้วว่า “นั่งสมาธิ” ถ้ามีคนถามว่านอกจากนั่งทำสมาธิแล้ว นอนทำสมาธิ ยืน เดิน ได้หรือไม่ เพราะภาษาที่ใช้ไปเชื่อว่านั่งสมาธิ ทำไมจะไม่ได้ครับ ยืนก็ได้ เดินก็ได้ นั่งก็ได้ นอนก็ได้ มันต้องทำด้วยอิริยาบถทั้ง ๔ นั้นแหละ ไม่ใช่ นั่งอย่างเดียว แล้วก็หายใจเข้าหายใจออกอยู่นั้นแหละ เดียวก็ปวดหัวตาย แล้วก็มาบ่นว่านั่งปฏิบัติธรรมแล้วไม่ได้ผล เพราะว่าเราทำไม่เป็น เราไม่รอบรู้ในสิ่งที่จะทำ ไม่ได้ศึกษา ไม่ได้ศึกษาเสียก่อนที่จะทำ เสร็จแล้วก็ไม่ได้ผล ที่นี้พอไม่ได้ผลเป็นบ้าไปก็มี เพราะว่าทำไม่เป็น เครียดไปจนเป็นบ้าก็มีเพราะทำไม่เป็น พยายามที่จะนั่ง ข่มใจให้นิ่ง

บางแห่งบางที่ก็ต้องเห็นนั่นเห็นนี่เมื่อนั่งปฏิบัติธรรม สิ่งที่ควรเห็นก็ควรที่จะเห็นธรรม จะไปเห็นอย่างอื่นทำไม ถ้าจะเห็นก็ต้องเห็นธรรม ไม่เห็นอะไรยิ่งดี ปฏิบัติธรรมเพื่อจะได้เห็นธรรม ไม่ใช่เห็นสิ่งนั้นสิ่งนี้แล้วไปหลงไหลไปติดอยู่กับสิ่งที่ได้เห็น ท่านพระเถระผู้ใหญ่บอกว่า **เขาเห็นจริง แต่สิ่งที่เขาเห็นนั้นไม่จริง** ดูเหมือนเป็นคำกล่าวของหลวงปู่ดูลย์ มีคนไปถามท่านว่า ที่คนนั่งสมาธิเขาเห็นนั่นเห็นนี่จริงหรือเปล่า ท่านบอกว่าเขาเห็นจริง แต่สิ่งที่เขาเห็นนั้นไม่จริง หมายความว่าเขาเห็นไปแต่สิ่งที่เขา

เห็นน้ำมันไม่ใช่ มันเป็น Mental Creation มันเป็นสิ่งที่จิตสร้างขึ้น จิต
ของเรานี้มันวิจิตรจะตายไป สร้างอะไรได้สารพัดอย่าง พูดเรื่องนี้ก็มีเรื่องเยอะ
ที่จะเล่าให้ฟัง แต่เรื่องที่คุณยกกันอยู่นี้คือเรื่องทำความเข้าใจกันใหม่ในเรื่อง
ความหมายของสิ่งต่างๆ เช่นเรื่องการปฏิบัติธรรม ถ้าละเอียดนักก็ไม่ต้อง
ไปเรื่องอื่นต่อ ขอจบแค่นี้

๑๘

พระสูตรต้นตปิฎกคืออะไร พระอภิธรรมคืออะไร

ผมจะพูดถึงพระสูตรต้นตปิฎกก่อนนะครับ เรียกโดยย่อว่าพระสูตร พระสูตรมีลักษณะที่ประกอบด้วยบุคคลผู้แสดง ผู้ฟัง สถานที่ และเนื้อธรรม กับผลที่ได้รับเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** ที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดงเป็นครั้งแรก เรียกปฐมเทศนา

- ผู้แสดง คือองค์พระพุทธเจ้า
- ผู้ฟัง คือท่านปัญจวัคคีย์ นักบวชทั้ง ๕ รูป
- สถานที่ คือป่าอิสิปตนะ เนื้อธรรมที่เป็นหลัก คืออริยสัจ ๔ นอกจากนี้ก็เป็นพลความหรือเป็นเนื้อธรรมที่ห่อหุ้ม หรือลึ่ประกอบ อริยสัจ ๔

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

- ผลที่ได้รับ คือท่านอัญญาโกณฑัญญะ ได้สำเร็จเป็นพระโสดาบัน บรรลุโสดาปัตติผลด้วยการฟังเพียงครั้งเดียว ส่วนท่านผู้อื่นยังไม่ได้บรรลุ

แล้วก็ **อนัตตลักขณสูตร** ว่าด้วยเรื่อง อนัตตา ผู้แสดงและผู้ฟังเป็นชุดเดียวกัน แต่ด้วยอนัตตลักขณสูตรว่าด้วยเรื่องอนัตตานี้ ชั้น ๕ เป็นอนัตตา ผู้ฟังคือปัญจวัคคีย์ ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด และ**อาทิตตปริยายสูตร** ว่าด้วยอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ มีจักขุวิญญาณ เป็นต้น เป็นของร้อน ร้อนด้วยไฟ คือราคะ โทสะ โมหะ ด้วยความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย อะไรต่างๆ มากมาย ซึ่งเป็นเพลิงทุกข์ หมายความว่า ร้อนด้วยเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์ ผู้แสดงก็คือองค์พระพุทธเจ้า ผู้ฟังคือ ชฎิล ๓ ฟีน้องพร้อมด้วยบริวารที่สวนตาลหนุ่ม เมืองราชคฤห์ นี่คือลักษณะของพระสูตรหรือพระสูตรต้นตปิฎก โดยมากก็จะบอกผู้แสดง บอกผู้ฟัง บอกสถานที่และบอกเนื้อหาธรรมะ ไม่ใช่เพียงแต่นิทาน

หลายคนเข้าใจว่าพระสูตรคือนิทาน นั่นเป็นเรื่องของชาดก ชาดกเป็นส่วนหนึ่งของพระสูตรต้นตปิฎก อยู่ในขุททกนิกาย มีสถานที่และเรื่องราวที่เกิดขึ้น บอกเนื้อธรรมเยอะ ไปเปิดดูเถอะครึบ ไปอ่านดูจะมีเนื้อธรรมเยอะเลย ทั้งส่วนต้น ส่วนปานกลาง และส่วนลึก เช่นเรื่องอนัตตา อันนี้เป็นธรรมส่วนลึก อายตนะภายใน อายตนะภายนอก เรื่องวิญญาณ เป็นต้น เป็นธรรมส่วนลึก อริยสัจก็ไม่ใช่ธรรมส่วนต้นนะครึบ เป็นธรรมส่วนลึก ก็อยู่ในพระสูตรต้นตปิฎก อันนี้เป็นลักษณะของพระสูตรต้นตปิฎก และที่ไม่มีมี

ลักษณะนี้ก็มี เดี่ยวจะยกตัวอย่างให้ดู

พูดถึงอภิธรรมปิฎกชนิดหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า **พระอภิธรรม** เป็นคำอธิบายพระสูตรอย่างละเอียดพิสดาร ละเอียดมาก ท่านไปเปิดดูพระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องกับพระอภิธรรมมี ๑๒ เล่ม พระสูตรตันตปิฎกมี ๒๕ เล่ม พระวินัยปิฎกมี ๘ เล่ม เนื้อธรรมจะเป็นอันเดียวกันกับพระสูตรตันตปิฎก แต่จะอธิบายอย่างละเอียดพิสดาร พระอภิธรรมได้แนวไปจากพระสูตรบางส่วน เช่น มหานิทเทสในพระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๒๙, จุลนิทเทส พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๓๐, และปฏิสัมภิทามรรค พระสูตรตันตปิฎกเล่ม ๓๑ หรือเรียกพระไตรปิฎกก็ได้ เล่ม ๒๙, ๓๐ และ ๓๑ อันนี้เป็นแนวอภิธรรม หมายความว่าอภิธรรมได้แนวไปจากอันนี้ เอาไปอธิบายมากมาย ท่านที่รู้ภาษาบาลี ไปดูในมหานิทเทสเล่ม ๒๙, จุลนิสเทสเล่ม ๓๐ และปฏิสัมภิทามรรคเล่ม ๓๑ จะได้ศัพท์เยอะเลย คือคำเดียวจะอธิบายมากมาย ยกคำขึ้นมากำหนึ่งแล้วท่านอธิบายมากมาย ถ้าศัพท์ศาสตร์จะได้จากพระไตรปิฎก ๓ เล่มนี้มากเหลือเกิน ทั้งเนื้อหา ทั้งประโยค ทั้งถ้อยคำต่างๆ ถ้าไปอ่านฉบับภาษาไทย จะเป็นคำขยายซึ่งเราจะไม่ได้ศัพท์ได้แต่คำขยายความ ถ้าเป็นภาษาบาลีจะได้ศัพท์มากมายจากพระไตรปิฎกเล่ม ๒๙, เล่ม ๓๐, เล่ม ๓๑

บางส่วนก็เป็นนิทเทสของพระสารีบุตร บอกไว้ชัดเจน อันนี้จะไม่บอกว่าแสดงแก่ใครที่ไหน อยู่ๆ ก็ขึ้นมาเป็นคาถา คือเป็นคำร้อยกรอง แล้วก็จะมีคำอธิบาย อันนี้ก็เป็นแนวอภิธรรม พระอภิธรรมก็จะเป็นอย่างนี้ พระอภิธรรมปิฎกมี ๑๒ เล่ม เป็นหนังสือเกือบหมื่นหน้า ต่อมาพระอภิธรรม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ที่รู้จักกันมากในเมืองไทยคือ **อภิธัมมัตถสังคหะ** ที่ท่านพระอนรุทธาจารย์ เป็นผู้แต่งในลังกาเมื่อ พ.ศ. ประมาณ ๑๒๐๐ อภิธัมมัตถสังคหะ แปลว่า ย่ออภิธรรมเข้ามาเป็นหน้าหนังสือขนาด ๘ หน้ายกได้ ๕๘ หน้า ๙ ประเภท ประเภทคือตอนหรือบทนั่นเอง นี่เป็นอภิธัมมัตถสังคหะบาลี มี ๕๘ หน้า มาถึงหน้า ๕๙ เป็นคาถาซึ่งเป็นอวสานของปกรณ์ เป็นคำของผู้แต่ง บอกว่า ข้าพเจ้า...พระอนรุทธาจารย์ได้แต่งหรือรจนานปกรณ์ชื่อว่า อภิธัมมัตถสังคหะเอาไว้

ต่อมาจะมีผู้แต่งขยายอภิธัมมัตถสังคหะออกไปมากมาย อย่างใน ตำราภาษาไทยก็มีมากมายหลายพันหน้าที่แต่งขยายออกไป ที่อาจารย์ ผู้บรรยายอภิธรรมขยายออกไปหลายพันหน้า แต่ละประเภทๆ ใหญ่ก็มี เช่น ประเภทที่ ๕ ประเภทที่ ๙ ก็ขยายได้มาก ๓๐๐ กว่าหน้าบ้าง ๒๐๐ กว่าหน้า บ้าง อันนี้เป็นเรื่องของอภิธรรม อภิธรรมที่เรียนกันอยู่ในเมืองไทย ไม่ใช่ อภิธรรมปิฎกทั้งหมด แต่เป็นอภิธัมมัตถสังคหะที่ท่านอนรุทธาจารย์เป็นผู้ ย่อมาจากพระไตรปิฎกอีกทีหนึ่ง แล้วมีผู้แต่งขยาย เช่นที่เป็นหลักสูตร ของเปรียญ ๙ ก็มีชื่ออภิธัมมัตถภาวิณี อภิธัมมัตถสังคหฎีกา คือฎีกา ของอภิธัมมัตถสังคหะ เป็นคัมภีร์ชั้นฎีกา เอามาเรียนอยู่ประมาณ ๒๐๐ กว่าหน้าที่ขยายจาก ๙ ประเภท นี้ผมพบุดรายนละเอียดของพระอภิธรรมนิพนธ์หนึ่ง นะครับ

มีหลายคนเคยได้ยินแล้วมาเล่าให้ฟังว่า มีผู้พูดอยู่เสมอว่า ผู้ที่ไม่เรียน
อภิธรรมนั้น

๑. จะปฏิบัติธรรมไม่ได้
๒. ไม่อาจจะบรรลุธรรมได้

ที่นี้ท่านลองนึกดูว่า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมจักรกัถิ ทรง
แสดงอนัตตลักขณสูตรกัถิ อาทิตตปริยายสูตรกัถิ หรือพระสูตรอื่นๆ กัถิ
มากมาย และมีผู้สำเร็จกันมากมาย แม้แต่นางวิสาขามหาอุบาลิกาที่สำเร็จ
โสดาบันตั้งแต่ ๗ ขวบนั้น ตอนนั้นมีอภิธรรมแล้วหรือยัง หรือท่านเหล่านั้น
ได้เรียน ได้ศึกษาพระอภิธรรมหรือยัง อันนี้ผมพูดไปอย่างนี้เพื่อแถลงความ
จริงให้ทราบ ผมอาจถูกโจมตีอย่างมหาพารก็ได้หลังจากพูดเรื่องนี้ไปแล้ว
แต่ไม่เป็นไรครับ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง ท่านปัญญาวัคคีย์เรียนอภิธรรม
ที่ไหน อย่างนี้เป็นต้น ตอนนั้นอภิธรรมที่เรียนกันอยู่เวลานี้ยังไม่มีด้วยซ้ำไป
อภิธรรมที่เรียนกันอยู่เวลานี้ เพิ่งรจนาเมื่อ พ.ศ. ประมาณ ๑๒๐๐ โดยท่าน
อนรุทธาจารย์ ชาวลังกา รจนาที่ลังกา แล้วมาที่พม่า แล้วก็เดินทางมา
เมืองไทย

ในพระสูตรอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ หน้า ๓๗๐
ข้อ ๕๘๐ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเรื่องม้า ๓ จำพวกๆ ละ ๓ รวมเป็น
๙ แบบ คือ ม้าแกลบ ม้าเทศ ม้าอาชาไนย อย่างละ ๓ จำพวก เปรียบกับ
พระอริยบุคคล ๓ จำพวกคือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี เปรียบเหมือน
ม้าแกลบ พระอนาคามีเหมือนม้าเทศ พระอรหันต์ก็เหมือนกับม้าอาชาไนย
ม้าเหล่านี้แต่ละพวก อย่างพวกที่หนึ่ง ม้าแกลบ มีกำลังดีและวิ่งเร็ว แต่สี

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ไม่สวย ทรวดทรงไม่ดี เมื่อมีกำลังดีและวิ่งเร็ว หมายถึงว่าเทียบกับพระ
อริยบุคคลที่รู้อริยสัจ ๔ สีไม่สวยคือไม่รู้อิทธิธรรม พุดอิทธิธรรมไม่ได้เลย
แม้แต่คำเดียว ไม่รู้อิทธิธรรม ทรวดทรงไม่ดี หมายความว่าไม่มีลาภสักการะ
ไม่มีชื่อเสียง

อิทธิธรรมคู่กับอิภินัย อันนี้มีมาก่อนแล้ว มีมาในพระไตรปิฎกตั้งแต่
สมัยมีพระไตรปิฎก อิทธิธรรมคู่กับอิภินัย หมายความว่า...คำอธิบายธรรมะ
ท่านเรียกว่าอิทธิธรรม คำอธิบายวินัยท่านเรียกอิภินัย ไปดูในสมันตปาสาทิกา
คำอิภินัยคือคำอธิบายวินัย ขนาดทศตปิณฑิก เรื่องการลักทรัพย์ อธิบาย
ไว้ตั้งครึ่งเล่มใหญ่ๆ ไม่รู้ตั้งกี่ร้อยหน้า อันนั้นคืออิภินัย ที่จริงพูดกันไม่กี่คำ
ก็รู้เรื่อง ถ้าเราต้องการเพียงแต่ว่าจะเอาความว่า ลักทรัพย์เป็นอย่างไร
ถ้าพูดตามนัยของพระสูตรต้นตปิฎก ตามแนวธรรมะ ธรรมะกับวินัยเป็น
ของคู่กัน อิทธิธรรมคู่กับอิภินัย สามารถบรรลุธรรมได้ แม้จะไม่รู้อิทธิธรรม
ไม่รู้อิภินัย

มาถึงจำพวกที่ ๒ ม้าเทศเทียบกับพระอนาคามี ก็เหมือนกัน คือ
รู้อริยสัจ ๔ ม้าเทศบางจำพวกสีไม่สวย คือ ไม่รู้อิทธิธรรม ไม่รู้วินัย ทรวดทรง
ไม่ดีคือไม่มีลาภสักการะ ไม่มีชื่อเสียง แต่ม้าเทศบางจำพวกมีหมดทุกอย่าง
มีกำลังดีด้วย สีสวยด้วย ทรวดทรงดีด้วย เหมือนกับพระอนาคามี พระ-
อรหันต์ก็เหมือนกัน คือ ถ้าวิ่งเร็ว ก็รู้อริยสัจ ๔ สีไม่สวยก็คือไม่รู้อิทธิธรรม
ไม่รู้อิภินัย พระอรหันต์ไม่รู้อิทธิธรรมเลย ถ้ามองอิทธิธรรมไม่รู้เรื่องอิทธิธรรม
ในที่นี้หมายถึงคำอธิบายพระธรรม อธิบายธรรมะ อิภินัยก็รู้คำอธิบาย
วินัย แล้วก็ไม่มีชื่อเสียง ไม่มีลาภสักการะด้วย อันนี้ในอังคุตตรนิกาย

ติกนิบาต พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ หน้า ๓๗๐ ข้อ ๕๘๐ ท่านที่ชอบค้นคว้าก็ลองดู ลองดูว่าพระพุทธเจ้าท่านทรงแสดงไว้ว่าอย่างไรในเรื่องอภิธรรมเรื่องอภิวินัย

มีอยู่อีกแห่งหนึ่งในพระไตรปิฎกบาลีเล่ม ๒๒ หน้า ๑๒๒ ข้อ ๗๙ ว่า **ผู้ไม่ได้อบรมกาย ไม่ได้อบรมศีล ไม่ได้อบรมจิต ไม่ได้อบรมปัญญาให้ดีแล้ว ไปสนทนากันเรื่องอภิธัมมกถา เวทลลกถา ก็จะพลัดตกลงไปสู่ธรรมดำโดยไม่รู้ตัว** อันนี้ดูภัยในอนาคต ๕ ประการของพระภิกษุ ข้อนี้อยู่ในข้อ ๓ ของพระไตรปิฎกเล่ม ๒๒ หน้า ๑๒๒ ข้อ ๗๙ ท่านที่มีพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยก็ดูข้อ ๗๙ โยธาชีวรกรค ถ้าเพื่อไม่ได้อบรมกาย ไม่ได้อบรมศีล ไม่ได้อบรมจิต และไม่ได้อบรมปัญญาให้ดีแล้ว ไปสนทนาเรื่องอภิธัมมกถา หมายความว่า ถ้อยคำที่เกี่ยวกับปรัชญาลึกๆ จะลึบสน ผมจะค่อยๆ ขยายไปนะครับ ผมจะค่อยขยายเทียบเคียงให้ดู

เวทลลกถา คือถ้อยคำที่เขาคุยกันในเรื่องธรรมลึกๆ เหมือนกัน เคยเห็นอยู่ ๒ พระสูตร เวทลละเกี่ยวกับพระสารีบุตรคุยกับพระมหาโกฏิฐิตะ ปัญญาอย่างพระสารีบุตรคุยกับพระมหาโกฏิฐิตะเวทลลกถา ท่านได้อบรมกาย อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญาดีแล้ว ไม่เป็นไร แต่ถ้าไม่เป็นแบบนี้ แล้วไปคุยกันเรื่องอย่างนี้ จะตกไปสู่ธรรมดำ คือเป็นมิจฉาทิฏฐิ โดยไม่รู้ตัว

ผู้ไม่ได้อบรมกาย ไม่ได้อบรมศีล ไม่ได้อบรมจิต และไม่ได้อบรมปัญญาให้ดีแล้ว ถ้าไปสนทนาหรือกล่าวอภิธัมมกถาเวทลลกถา ก็จะพลัด

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ตกลงไปสู่ธรรมดำโดยไม่รู้ตัว อาจเป็นมิจฉาทิฐิไปโดยไม่รู้ตัว คนที่จะคุยกัน
สนทนากัน จะกล่าวจะพูดเรื่องพวกนี้ ก็ต้องมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ได้อบรม
สั่งเหล่านี้มาดีแล้ว จึงจะลงไปในเรื่องเหล่านั้นได้ มิฉะนั้นจะกลายเป็นมิจฉาทิฐิ
ไปโดยไม่รู้ตัว

เคยมีบุคคลสองคนเป็นสามีภรรยา กัน ทีแรกก็ไปทำบุญให้ทานอยู่ที่
วัดหนึ่ง ต่อมาสามีไปฟังธรรมที่วัดหนึ่ง ฟังธรรมที่ลึกๆ ไม่มีตัวไม่มีตน ฟังไปๆ
ต่อมาก็ไม่ทำบุญสุนทาน ไม่ทำแล้ว ภรรยายังทำบุญอยู่ ยังรักษาศีล ยัง
ให้ทาน แต่สามีไม่ทำแล้ว บอกว่าเรื่องตื้นๆ ไม่ทำแล้ว อันนี้ก็เรียกว่า
พลัดตกไปสู่มิจฉาทิฐิโดยไม่รู้ตัว หัวข้อนี้เกี่ยวกับภัยในอนาคต ๕ ประการ
ที่ผมพูดไว้เมื่อวานนี้ยังไม่หมด พูดเฉพาะหัวข้อที่ ๓ ที่ว่า ผู้ไม่ได้อบรมกาย
ไม่ได้อบรมจิต ไม่ได้อบรมปัญญา แล้วไปสนใจ ไปสนทนากันในเรื่อง
อภิธัมมกถาเวทลลกถา เวทลลกถาคือธรรมที่ลึกซึ้ง อย่างที่เรียนมาแล้ว
เมื่อวานนี้ว่า มี ๒ พระสูตร มีพระสารีบุตรสนทนากับพระมหาโกณฑิยะ
ท่านเป็นผู้มีปัญญาและเป็นพระอรหันต์ทั้งนั้น

ผมจะได้ให้รายละเอียดที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ๕ ข้อ ในเรื่องภัยใน
อนาคต ๕ ประการของภิกษุ ข้อความที่ย่อมาแล้วเป็นอย่างนี้ครับ ภัยใน
อนาคต ๕ ประการนี้ แม้จะยังไม่บังเกิดในปัจจุบัน แต่จะเกิดขึ้นในกาล
ต่อไป คือภิกษุทั้งหลายควรจะรู้ไว้ เมื่อรู้แล้วจงพยายามละภัยเหล่านั้นเสีย
ระวังไม่ให้เกิดขึ้น ภัย ๕ ประการคือ

๑. ในอนาคต ภิกษุทั้งหลายจักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา เมื่อให้อุปสมบทแก่กุลบุตรเหล่านั้นก็ไม่อาจแนะนำเขาได้ในเรื่องอริศีล อริจิต และอริปัญญา อริศีล อริจิต อริปัญญา ทหมายถึงศีล จิต และปัญญาในองค์อริยมรรค คือศีลในองค์อริยมรรค ปัญญาในองค์อริยมรรค สมานในองค์อริยมรรค กุลบุตรเหล่านั้นก็เช่นเดียวกัน เมื่อบวช นานไปต้องให้อุปสมบทแก่กุลบุตรเหล่าอื่น ก็ไม่อาจแนะนำเขาได้ในเรื่อง อริศีล อริจิต และอริปัญญา เมื่อเป็นดังนี้ก็จะมีการลบล้างธรรม ลบล้าง วินัยขึ้น คือเมื่อมีการลบล้างธรรม ก็เป็นการลบล้างวินัย เมื่อลบล้างวินัย ก็จะเป็นการลบล้างธรรมขึ้นด้วย อันนี้เป็นประการที่ ๑

๒. เมื่อภิกษุทั้งหลายจักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา แล้วให้หนีภัยแก่กุลบุตรเหล่าอื่น **ให้หนีภัย**หมายความว่าครูบา อาจารย์เป็นที่พักพิงแก่กุลบุตรเหล่าอื่น แล้วไม่อาจแนะนำเขาได้ในเรื่อง อริศีล อริจิต อริปัญญา กุลบุตรเหล่านั้นก็ไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่ อบรมจิต ไม่อบรมปัญญาเหมือนกัน มีการลบล้างธรรมวินัยขึ้น การลบล้าง ธรรมก็เกิดขึ้น

๓. ในอนาคต ภิกษุทั้งหลายจักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา เมื่อแสดงอิทธิมกถา เวทลลกถา ก็หยั่งลงสู่ธรรมที่ผิด อย่างไม่รู้สึกรู้ตัว ก็จะลบล้างธรรมวินัย การลบล้างธรรมวินัยก็จะเกิดขึ้น

๔. ในอนาคต ภิกษุทั้งหลายจักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา เป็นต้น เมื่อมีการแสดงพระสูตรอันลึกซึ้งที่ตลาคตภาษิต

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ไว้อันเป็นโลกุตระ อันนี้ท่านโปรดสังเกตให้ดีครับ พระสูตรที่ลึกซึ้งที่ตถาคต
ภาสิตไว้เป็นโลกุตระ ประกอบด้วยสุญญตา ภาษุทั้งหลายก็จักไม่สนใจฟัง
ไม่ตั้งใจเพื่อจะรู้ แต่สูตรเหล่าใดที่นักกวีแต่งขึ้นมีอักษรสะสละสลวย มี
พยัญชนะสะสละสลวย เป็นพาหิรกา เป็นสวากภาสิต เมื่อคนแสดงสูตร
เหล่านั้น ภาษุทั้งหลายก็จะตั้งใจฟัง ตั้งใจเพื่อจะรู้ เห็นว่าธรรมเหล่านั้น
ควรแก่การเล่าเรียน เมื่อเป็นดังนี้การลบล้างธรรม ลบล้างวินัยก็จะเกิดขึ้น

๕. ในอนาคต ภาษุทั้งหลายจักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต
ไม่อบรมปัญญา เป็นต้น ภาษุที่เป็นเถระจะเป็นผู้ลามก มั้กมาก จักเป็นผู้
มั้กมาก มีความประพฤติย่อหย่อน เป็นหัวหน้าในการล่วงละเมิดพระวินัย
ทอดธุระในวิเวก ไม่ทำความเพียรเพื่อบรรลुธรรมที่ยังไม่บรรลु เมื่อเป็น
อย่างนี้ การลบล้างธรรมลบล้างวินัยก็จะเกิดขึ้น

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ภัย ๕ ประการนี้ยังไม่เกิดขึ้นในกาลนี้ แต่จะเกิด
ในกาลต่อไป ขอให้ภาษุทั้งหลายรู้ไว้ พยายามละเสียหรือพยายามไม่ให้
เกิดขึ้น อันนี้เป็นข้อความจากพระไตรปิฎกเล่ม ๒๒ ปัญจกนิบาต
อังคุตตรนิกาย ภาษาบาลีหน้า ๑๒๑ ข้อ ๗๙ และยังมีภัยในอนาคตอีก
หลายประการแต่นำมากกล่าวในที่นี้ อันนี้้นำมากกล่าวเพียงโยงให้เห็น
โดยเฉพาอย่างยิ่งข้อที่ ๓ เรื่องอภิมมกตาและเวทัลลกาที่กล่าวไว้

ผมยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้ดู ในปรัชญามารชมิก ของท่าน
นาคารชุน ที่ว่าด้วยสุญญตา ท่านบอกว่า ผู้ที่มาสสนใจในเรื่องสุญญตา
จะต้องมีศีลและสมาธิแล้ว จึงจะมาสสนใจในสุญญตา ถ้ายังไม่มีศีลและ

ไม่มีสมาธิอย่างดีแล้ว ก็พลัดไปในมิจฉาทิฏฐิ ตกไปในมิจฉาทิฏฐิเพราะว่าไม่มีพื้นฐาน อันนี้เป็นสิ่งน่ากลัว เมื่อเราขึ้นต้นไม้เราต้องขึ้นทางโคนไม่ใช่ขึ้นทางปลาย การไปสนใจธรรมะที่ละเอียดและกว้างขวางลึก โดยที่ไม่มีพื้นฐานธรรมะที่เป็นจริยธรรม มันทำให้เป็นมิจฉาทิฏฐิได้ง่ายๆ อันนี้ก็น่ากลัวอยู่ คือละเอียดจริยธรรมหมด ไปมุ่งเอาปรมาัตถธรรมโดยไม่สนใจในเรื่องจริยธรรม เพราะพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าต้องอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม มีทั้งสมมตศีลจะและปรมาตถศีลจะ จึงจะเข้าใจและปฏิบัติถูกต้องในพุทธธรรมหรือธรรมของพุทธศาสนา ว่าการใดที่ควรประพฤติในจริยธรรมหรือสมมตศีลจะ เมื่อใดควรจะประพฤติปรมาัตถธรรมหรือปรมาตถศีลจะ

ในพระสูตรต้นตปิฎกมีเนื้อธรรมที่ลึกซึ้งเยอะแยะไปหมดเลย ลองอ่านดูสิครับ และเหมาะกับการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อยู่มากมาย ท่านลองอ่านดูจะเห็นเนื้อธรรม ก็เป็นเนื้อธรรมอันเดียวกันกับอภิธรรม อภิธรรม สอนเรื่องจิต เจตสิก รูป นิพพาน สอนเรื่องชั้น ๕ เรื่องอายตนะ เรื่องกรรมฐาน เรื่องจิต เรื่องเจตสิก เรื่องวิถิจิต มีรูป ปัจจัย กรรมฐานต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งก็มีอยู่ในพระสูตรต้นตปิฎก เป็นเนื้อธรรมเดียวกัน แต่พระสูตรต้นตปิฎกอธิบายน้อย ใช้ภาษาชาวบ้านในภาษาธรรมดาๆ ทว่าอภิธรรมใช้ภาษายาก

แม้จะเป็นเนื้อหาเดียวกัน เหมือนผมพูดภาษาธรรมดา คนธรรมดา ก็เข้าใจ แต่ถ้าพูดภาษาทางปรัชญาก็ต้องคิดกันหน่อย มันเป็นอาหารสมองของคนที่จะใช้สมอง อย่างผมบอกว่ารถกำลังเคลื่อนที่ไป อย่างนี้ใครก็เข้าใจ ใครฟังก็รู้เรื่อง ใครฟังก็เข้าใจว่ารถกำลังเคลื่อนที่ไป ถ้าพูดภาษาทางปรัชญา

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

บางส่วน เขาจะบอกว่า การเคลื่อนไหวไม่มี Motion ไม่มี มีแต่การหยุดอยู่ที่เปลี่ยนทิศะ เป็นอย่างไรบ้างครับ ฟังรู้เรื่องไหม การเคลื่อนไหวไม่มี มีแต่การหยุดอยู่ที่เปลี่ยนทิศะ เปลี่ยน Space เท่านั้น อย่างนี้เป็นภาษาปรัชญาซึ่งมีความหมายเดียวกันว่ารถกำลังเคลื่อนที่ไปอยู่ แต่พอพูดภาษาทางปรัชญาเข้า มันก็เข้าใจยาก แต่ว่ามันเป็นอาหารสมอง ทำให้คนได้คิดพูดกันไปแล้วสนุก ยิ่งตรรกศาสตร์พุทธ (Buddhist Logic) นี้อิ่งสนุกกันใหญ่เลย ใช้ภาษาที่สนุกกันใหญ่ มันเป็นอาหารสมอง ความหมายเนื้อหาไม่ได้ยากอะไรหรอก แต่ภาษามันยากเท่านั้น

สมมติว่ามีหนังสืออยู่ ๒ เล่ม เล่มหนึ่งเป็นภาษาอังกฤษ อีกเล่มเป็นภาษาไทย เนื้อหาเดียวกัน ท่านลองนึกดูคนที่รู้ภาษาอังกฤษน้อย เขาจะรู้สึกว่างเล่มที่เป็นภาษาอังกฤษมันยากแค่ไหน แต่ถ้าเป็นภาษาไทย เขาอ่านปราดเดี๋ยวก็รู้เรื่อง แต่มันไปยากตรงภาษาเท่านั้น

ผมขอเลื่อนต่อไปที่ **อภิธรรม ๗ คัมภีร์** ในพระไตรปิฎกนั้นเป็นส่วนหนึ่ง ที่แรกมี ๖ คัมภีร์ เมื่อสังคายนาครั้งที่ ๓ เพิ่มกถาวัตถุเป็นคำถาม คำตอบหลายร้อยข้อ เพื่อต้องการกำจัดลัทธิมิชฉาภิฏฐิ อันนี้ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง เมื่อวันก่อนผมได้พูดไว้บ้างแล้ว ขอย้ำตรงที่คนชอบพูดว่า “ไม่เรียนอภิธรรมแล้วไม่สามารถบรรลุธรรมได้ หรือแม้จะปฏิบัติธรรมก็ไม่ได้” อันที่จริงก็ไม่ควรจะพูดอย่างนั้น อย่างที่ผมได้อธิบายไว้บ้างแล้ว เมื่อวานนี้ ท่านลองดูใน **วิมุตตยาตตนสูตร** ในปัญจกนิบาต อังคุตรนิกาย พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงว่า บ่อเกิดแห่งความหลุดพ้นมีอะไรบ้าง เช่น...

๑. **ฟังธรรมก็หลุดพ้นได้** ก็มีเยอะคนที่ฟังธรรมแล้วหลุดพ้น อย่างพระยสะฟังอนุบุพพิกธา ฟังอริยสังคตาก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์
๒. บางท่าน**แสดงธรรม**อยู่ก็บรรลุได้ บรรลุเป็นพระอริยบุคคลได้ อย่างพระนาคเสนในประวัติว่า แสดงธรรมไปๆ ตัวเองก็ได้บรรลุธรรม อุบาสิกาผู้ฟังธรรมก็ได้บรรลุธรรม
๓. **สาธยายธรรม** คือได้ยินได้ฟังธรรมมาแล้วก็นำมาสาธยาย ... สาธยายคือสวด ท่อง ทบทวน สมมติว่าเราสวดธรรมจักร หมายความว่าเราสวดแล้วต้องเข้าใจความด้วย ก็บรรลุธรรมได้
๔. **ใคร่ครวญธรรม** ก็บรรลุธรรมได้
๕. **เจริญสมถวิปัสสนา** เป็นข้อสุดท้ายในวิมุตตายนสูตร คือบ่อเกิดของความหลุดพ้น

อันนี้เป็นข้อความจากอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต พระไตรปิฎก เล่ม ๒๒ หน้า ๒๒ ข้อ ๒๖ ลองตรวจดูได้ว่าพระพุทธเจ้าท่านทรงแสดงไว้อย่างไร ทรงแสดงว่าบุคคลสามารถจะบรรลุธรรมได้โดยไม่ต้องรู้อิทธิธรรมก็ได้ แต่ใครที่รู้ก็ไม่ว่าอะไร

นอกจากนี้ยังมีธรรมอีก ๔ ประการที่จะปมวิมุตติให้แก่กล้า เช่นว่า

๑. **เป็นผู้มีศีล**
๒. **เป็นพหูสูต**
๓. **วิริยารัมภะ** เป็นคนมีความเพียรสม่ำเสมอ
๔. **มีปัญญา**

สิ่งไม่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ธรรม ๔ ประการนี้บ่มวิมุตติให้แก่กล้า และเธอนั้นประกอบด้วย ธรรมมีวิมุตติเป็นที่ ๕ อยู่ที่ใด จิตก็จะหลุดพ้นในที่นั้น ท่านจะเห็นว่า มีทาง เยอะแยะที่จะบรรลุธรรมได้ เหมือนกับสระใหญ่ที่มีทางลงโดยรอบ *สพพโต ปภังโก* ใครจะลงทางไหนก็ได้ แล้วแต่อัธยาศัยของแต่ละคน ลองดูในพระไตรปิฎกเล่ม ๒๒ เหมือนกัน หน้า ๑๖๙ ข้อ ๑๓๔

แล้วก็ยังมี**ธรรมเครื่องชูกำลังใจให้ปรารถนาความสิ้นอาสวะ** มีแล้ว ทำให้มีกำลังใจในการที่จะให้ปรารถนาความสิ้นอาสวะ เช่น มีศรัทธา มีอาหารน้อย เป็นคนไม่โอ้อวด ไม่มีมายา เป็นคนซื่อตรง มีความเพียร สม่ำเสมอ และมีปัญญา

บุคคลสามารถจะบรรลุธรรมได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง แม้จะไม่ต้องรู้ อภิธรรมที่เรียนกันอยู่สอนกันอยู่ ก็สามารถจะบรรลุธรรมได้หรือปฏิบัติธรรม ได้ มีธรรมที่เป็นเครื่องชูกำลังใจ พัฒนาความสิ้นอาสวะ ความสิ้นกิเลส เป็นผู้ที่มีศรัทธา ถ้าเป็นผู้มีศรัทธาก็เป็นกำลังใจให้เราปฏิบัติเพื่อความสิ้นกิเลส คือมีศรัทธาว่ากิเลสเป็นสิ่งที่ทำให้หมดได้ เป็นสิ่งที่ทำให้เบาบางได้ เป็นผู้ที่มีอาหารน้อย ไม่โอ้อวด ไม่มีมายา เป็นคนซื่อตรง มีความเพียร สม่ำเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย มีปัญญา นี่เป็นธรรม เป็นหลัก เป็นเครื่องชูกำลังใจให้ปรารถนาความสิ้นอาสวะ ความสิ้นกิเลส ตอนนี้อยู่เชื่อมต่อไปในเรื่องพระสูตรต้นตปิฎกหรือพระสูตร และพระอภิธรรม

ผมได้เรียนไว้บ้างแล้วตอนต้นว่า **ในสมัยพระพุทธเจ้าท่านตรัสเรื่อง ธรรมกับวินัย ไม่มีคำว่าอภิธรรมหรืออภิวินัย** ถ้าจะมีบ้างก็หมายถึงคำอธิบาย

วินัย อภิธรรมหมายถึงคำอธิบายพระธรรม อย่างในพระไตรปิฎก อย่างวินัยปิฎก ถ้าท่านอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ จะเห็นว่าแม้แต่ในพระไตรปิฎกก็มีคำอธิบายพระวินัยอยู่ในนั้น ลองไปเปิดดู ลองไปอ่านดูจะพบคำอธิบายพระวินัย ยกตัวอย่างเช่นว่า ภิกษุใดที่มีสิกขาและสาชีพประกอบด้วยสิกขาและสาชีพเสมอกันด้วยภิกษุทั้งหลาย และยังไม่ได้บอกคินสิกขา ยังไม่ทำความทรพลให้ชัดเจน เสพเมถุน หมายถึงเสพกาม ร่วมเพศ แม้โดยที่สุดกับสัตว์เดรัจฉานเป็นอาบัติปาราชิก ตัวบทนั้นก็เป็นอย่างนี้ ตอนนั้นในพระวินัยปิฎกนั่นเองที่จะมีคำอธิบาย

ยกตัวอย่างเช่น **สิกขาและสาชีพนั้นคืออะไร สิกขาท่านอธิบายเป็นไตรสิกขา** อริสีลสิกขา อริจิตสิกขา และอริปัญญาสิกขา ถ้ามต่อไปว่า อริสีลสิกขา อริจิตสิกขา อริปัญญาสิกขา นั่นคืออะไร ก็หมายถึง**สิกขาในองค์มรรค** ท่านอธิบายไว้ในพระวินัยปิฎกนั่นเอง อย่างวินัยปิฎกเล่ม ๑ หน้า ๔๒ ก็จะมีคำอธิบายอันนี้ คำว่า**สาชีพนั้นคืออะไร** พอได้ยินคำว่าสาชีพ ความคิดของคนก็จะไปในทางว่ามีอาชีพอ เหมือนกับ ละ + อาชีวะ = คนมีอาชีพอเสมอกัน แต่ในคำอธิบายในวินัยปิฎกไม่ได้หมายความอย่างนั้น ... **ท่านอธิบายไว้ว่าสิกขาบพทั้งหมดที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ทั้งหมด เรียกว่าสาชีพ** สาชีวะ สาชีโว นาม หมายความว่าสิกขาบพที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ทั้งหมดเรียกว่าสาชีพ แม้ในพระไตรปิฎกเองไม่ใช่รรถกถาท่านมีคำอธิบายไว้ให้ นี่แหละคืออภิวินัย วินัยนั้นคือตัวบท อภิวินัยคือคำอธิบายวินัย ก็มีอยู่แม้ในพระไตรปิฎกนั่นเอง

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ที่นี่ถ้าเป็นอรรถกถาก็ยิ่งไปอีกกันใหญ่ อย่างในอรรถกถาที่ชื่อ **สมันต-
ปาสาทิกา ภาค ๑** พุดถึง ปาราชิก ๔ ข้อ

๑. การเสพเมถุน
๒. การลักทรัพย์
๓. การฆ่าคน
๔. อวดอุตริมนุสสรธรรม

๔ ข้อเท่านี้ ท่านอธิบายเล่มใหญ่แบ่เริ่มเลย อธิบายตั้ง ๓๕๐ กว่าหน้า นี่คือ**อภิวินัย** ที่นี้อภิธรรมก็อยู่ในลักษณะเดียวกันนี้ครับ คำอธิบาย พระธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเอาไปจากพระสูตรต้นตปิฎก ขนไปจากพระ-
สูตรต้นตปิฎกนั่นเองไปอธิบาย ในสังคายนาครั้งที่ ๑ กับครั้งที่ ๒ ก็ยังไม่
ปรากฏว่าแยกพระธรรมออกเป็นพระสูตรต้นตปิฎกหรือพระอภิธรรมปิฎก
คงเรียกอยู่แต่ว่าสังคายนาพระธรรมพระวินัย ที่นี้มาแต่งกันขึ้นภายหลัง
จากสังคายนาคราวนั้น เมื่อจาริกเป็นตัวอักษรในสังคายนาครั้งที่ ๕ ประมาณ
พ.ศ. ๔๕๒ จะได้มีครบทั้ง ๓ ปิฎก แยกกันออกไป อย่างนี้เป็นต้น

ผมพุดถึงความ เป็นมาของพระอภิธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม้ใน
วินัยปิฎกเอง ในส่วนที่เป็นบทภาษณีย์ บทแจก หมายถึงอธิบายแต่ละบท
แต่ละศัพท์ และเรื่องวินิตวัตถุ คือเรื่องที่เกิดขึ้นภายหลังจากเรื่องเดิมที่เป็น
เหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบท เช่นสิกขาบทที่ ๑ เรื่องพระสุทินเป็นเรื่องเดิม
พระสุทินไปเสพเมถุนด้วยภรรยาเดิมของตนด้วยการถูกรอรั้ง แล้วยกจบ
แค่นั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวินัย ต่อมาก็มีเรื่องเกิดขึ้นเรื่อยๆ คนนั้น
ทำอย่างนั้น คนนี้ทำอย่างนี้ คนโน้นทำอย่างโน้น อะไรที่พระพุทธเจ้ายัง

ไม่บัญญัติ เขาก็ทำ อันนี้เรียก **วินิตวัตถุ** ก็ยิ่งมากมายกายกอง

คราวนี้มาถึงปัญหาอีกเรื่องหนึ่ง คือการสวดศพในสังคมไทย ในเมืองไทยใครตายลงก็เอาศพไปตั้งสวดที่วัด **ทำไมจึงเรียกว่าสวดอภิธรรม?** ทำไมต้องเป็นอภิธรรม? สวดพระสูตรไม่ได้หรือ? สวดวินัยไม่ได้หรือ? ตอบว่าได้ สวดอะไรก็ได้ **สวดอะไรคนก็ฟังไม่รู้เรื่องอยู่แล้ว** คนสวดบางคนก็ไม่รู้เรื่อง คนฟังก็ไม่รู้เรื่อง เป็นแต่สักว่าพิธีกรรมเท่านั้น สวดอะไรก็ได้ เพราะฉะนั้นทางต่างจังหวัดไม่ได้สวดอภิธรรม แต่สวดข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก เช่น สวดอาทิตตปริยายสูตร ที่ว่าด้วยอายตนะภายใน อายตนะภายนอก เป็นของร้อน สวดอนัตตลักขณสูตร ที่ว่าด้วยเรื่องอนัตตา ที่นี้จะเรียกสิ่งนี้เป็นอภิธรรมก็ได้ ก็เป็นสักแต่ว่าชื่อเท่านั้นเอง จะเรียกว่าอะไรก็ได้ **พระพุทธเจ้าทรงสอนธรรมะที่ลึกซึ่งอยู่ตลอดเวลาสำหรับคนที่ควรได้รู้สิ่งที่ลึกซึ่ง แต่ท่านไม่ทรงเรียกว่าอภิธรรม** เท่านั้นเอง ไม่มีคำเรียกอย่างนั้น เหมือนกับดอกกุหลาบ ท่านจะเรียกว่าดอกอะไรก็ได้แล้วแต่ท่านจะเรียก เพราะเนื้อธรรมก็เป็นเนื้อธรรมที่ใช้แก้ไขทุกข์ได้ แก้ปัญหาได้ ทำความทุกข์ให้เบาบางลดลงได้ ท่านจะเรียกมันว่าอะไรก็ตามใจ เพราะฉะนั้นถามว่าทำไมต้องสวดอภิธรรม? เวลานี้เป็นแต่เพียงตัวหนังสือ

กลายเป็นธรรมเนียมว่าคำว่าสวดศพคือตั้งศพ พระต้องสวดอภิธรรม พระท่านจะสวดอะไรก็ได้ ผมไปฟังบ่อยๆ ท่านก็ไม่ได้สวดอภิธรรม ท่านสวดโมกขุปายคาถา ท่านสวดปัพพโตปมคาถา ท่านสวดอะไรต่ออะไรซึ่งชาวบ้านก็ฟังไม่ออกกว่าท่านสวดอะไร แต่เรียกชื่อว่าสวดอภิธรรม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

แต่ที่นี้ตามตำนานเขาก็ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพุทธมารดา ที่ชั้นดาวดึงส์ในพรหมานหนึ่ง ไม่ใช่พรหมานที่หนึ่งนะครั้บ ซึ่งมีในอรรถกถา ภายหลัง เพื่อให้เป็นประวัติว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงอภิธรรมแก่พุทธมารดา ไม่อย่างนั้นพระพุทธมารดาลิ้นพระชนม์ไปแล้ว ก็ไปอยู่ชั้นดุสิต เลยสวด อภิธรรมเพื่อให้คนที่ตายไปแล้วฟัง คนที่ตายแล้วก็ไม่รู้เรื่องอยู่ดี ก็คน เป็นยังไม่รู้เรื่องเลย จะให้คนที่สิ้นชีวิตไปแล้วรู้เรื่องได้อย่างไร เราก็ทำเป็น ประเพณีพิธีการเท่านั้น

ธรรมะนี้เรามีไว้สำหรับปฏิบัติ **เนื้อธรรมที่จะนำมาปฏิบัติได้มากก็ อยู่ในพระสูตรต้นปิฎก** เนื้อธรรมที่มีอยู่ในอภิธัมมัตถลสังคหะ อภิธัมมัตถวิภา วินิฎฎีกาที่แต่งขึ้นมา ก็นำมาใช้สำหรับที่จะคุยกัน อภิปรายถกเถียงกัน เพราะ ฉะนั้นถ้าท่านเดินผ่านไปที่ไหนไปเจอเขาสอนอภิธรรมกันอยู่ ก็จะได้ยินเสียง ที่เป็นคำถามตลอดเวลา และมีคำตอบตลอดเวลา มันน่าสงสัยไปแทบ ทุกอย่าง มันทำให้คนฟังสงสัยไปหมดทุกอย่าง ก็ถามกันไป คุยกันไป ตอบ กันไป สำนักวิปัสสนาบางแห่งมีการตั้งสำนักวิปัสสนาและสอนอภิธรรมด้วย แต่บางแห่งตั้งสำนักวิปัสสนาห้ามเรียนอภิธรรม อย่างนี้ก็มิ

มีข้อน่าคิดอีกอย่างหนึ่งคือ อภิธรรมพูดกันว่าไม่พูดถึงสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา มีแต่เนื้อธรรมล้วนๆ แต่ถ้าท่านสำรวจอภิธรรมด้วยดี ให้ทั่ว ให้อบ มีหลายแห่งที่พูดถึงนรกสวรรค์ เทวดามีอายุเท่าไรๆ เหลือที่จะนับ ตัวเลขเยอะแยะไปหมด ตัวอย่างเช่นตอนที่ว่า รัมมมหทัยวิงค์ในพระไตรปิฎก เล่ม ๓๕ เป็นอภิธรรมปิฎกมี ๑๘ วิงค์ด้วยกัน มีรัมมมหทัยวิงค์เป็นสูตรท้าย พูดเรื่องนรกสวรรค์ พูดเรื่องเทวดามีอายุเท่าไร ชั้นไหนอายุเท่าไร มากมาย

กำยกองนับไม่ไหว ตัวเลขนับไม่ถ้วน ไม่รู้เพิ่มศูนย์เข้ามาก็ร้อยตัว

พระธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ว่าจะไปอยู่ในรูปของอะไร ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของพระสูตร พระวินัย พระอภิธรรมหรือชาดกก็ตาม ประโยชน์ของมันคือการนำไปใช้ประโยชน์ ประโยชน์อยู่ที่คนนำไปใช้ประโยชน์ ถ้าคนนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของอะไร ไม่ว่าท่านจะพูดอะไร พูดดีสักแค่ไหน จะมีคนนิยมสักเท่าไร อย่างไร ถ้าคนเอาไปใช้ไม่ได้ มันก็ไม่มีประโยชน์ในการที่จะปฏิบัติ เพราะพระธรรมที่จะมีประโยชน์ที่สุดแม้ในรูปของชาดก ก็อยู่ที่เขานำไปใช้ประโยชน์ได้เท่านั้น บางอย่างมันก็นำไปใช้ประโยชน์ได้สำหรับบางคน เพราะฉะนั้นมันอยู่ที่การใช้ประโยชน์ ผมขอเน้นย้ำตรงนี้ และขอให้พุทธบริษัทมองศาสนาทั้งระบบ เหมือนกับมองต้นไม้ทั้งต้น เห็นข้างทั้งตัว เรารู้ว่าข้างเป็นอย่างไร แต่ถ้ารู้จักพุทธศาสนาหรือเรียนพุทธศาสนาเหมือนคนตาบอดคลำข้าง ก็จะเถียงกันตาย

ถ้าเราไม่เห็นต้นไม้อันนี้ มีแต่คนดึงส่วนของต้นไม้ให้ดู เอาลูกมะม่วงให้ดู แล้วบอกว่านี่คือมะม่วง อีกคนหนึ่งเอาใบมะม่วงมาให้ดูโดยเราไม่เคยเห็นต้นมะม่วงเลย บอกนี่คือมะม่วงทั้งหมด อีกคนหนึ่งก็เอาเปลือกไม้มะม่วงมาให้เราดู แล้วบอกว่านี่คือมะม่วงทั้งหมด แล้วเราซึ่งไม่เคยเห็นต้นมะม่วงทั้งต้น ก็ไปยึดมั่นในส่วนนั้นๆ ว่าเป็นมะม่วง แต่ละคนทั้ง ๓ คน ๔ คน ก็ยึดมั่นในส่วนของตัวเองว่าเป็นมะม่วงทั้งหมด ก็เถียงกันตาย ตกลงว่าทั้ง ๓ คนไม่รู้จักต้นมะม่วงสักคนหนึ่ง ก็เหมือนคนตาบอดคลำข้าง ในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าท่านเล่าให้ภิกษุทั้งหลายฟังนั่นแหละ คนที่ไปคลำลูกชาก็ว่าข้างเหมือนเสา ไปคลำลูกหางก็คิดว่าเหมือนไม้กวาด มา

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

เถียงกัน มาตั้งหมัดตั้งมวยกัน ก็เพราะว่าไม่เห็นข้างทั้งตัว เพราะฉะนั้น
ทางที่ปลอดภัยที่สุดและดีที่สุดก็คือว่า มองพุทธศาสนาให้เห็นทั้งระบบ
ทั้งหมดเลยทีเดียว แล้วเราก็จะรู้จักพุทธศาสนาแจ่มแจ้งชัดเจนรู้จริง จะเกิด
ความถูกต้องขึ้น

๑๙

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

ทราบข่าวว่าพุทธศาสนิกชนพี่น้องชาวพุทธเรานิยมสวดกันอยู่มาก มีความศรัทธาเลื่อมใสในคาถายอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกมาก ท่านตัดเป็นข้อๆ ไว้ ๒๕ ข้อ ยากและท่องยาก ที่ท่องยากก็เพราะว่าภาษาไม่ค่อยเป็นภาษา ตั้งแต่ข้อ ๓ ไป ข้อ ๒ ปลายๆ ก็เริ่มไม่ค่อยจะถูกภาษาแล้ว เพราะฉะนั้น ทางวัดจึงไม่ได้สวด พระไม่สวด แต่ชาวบ้านเอาไปสวดกันมาก ที่เอาไปสวดกันมากก็เห็นจะเป็นเรื่องการโฆษณาการพรรณนาสรรพคุณของยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

ผมขอเรียนให้ท่านผู้ฟังทราบเสียก่อนนะครับว่าที่เป็นยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกจริงๆ หรือที่เป็นอักษรย่อของพระไตรปิฎกจริงๆ มีอยู่ไม่กี่ตัว มีอยู่ในข้อ ๑๒ เท่านั้น นอกจากนั้นไม่มี ผมจะอ่านให้ฟังว่าคืออะไร นอกจากนั้นไม่ใช่

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก ไม่ใช่หัวใจของพระไตรปิฎก ท่านจะสวดได้ง่ายเข้า
ไม่ปวดหัว สวดเฉพาะข้อ ๑๒ ไม่กี่ตัว **อา ปา มะ จุ ประ** ท่านที่ได้ก็สวด
อาปามะจุปะ นั่นเป็นหัวใจของพระวินัย, **ที มะ สัง อัง ขุ** เป็นหัวใจพระ
สุตตันตปิฎก, **สัง วิ ธา ปุ กะ ยะ ประ** เป็นหัวใจพระอภิธรรม, แล้วก็มี **เต ชะ**
สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว ก็เป็นหัวใจของทศชาติคือชาดก ๑๐ ชาดก ตั้งแต่
พระเตมีย์จนถึงพระเวสสันดร แล้วก็มี **อิ สวา สุ** อันนี้ก็ *อิติปิโส สวากุขาโต*
สุปฏิปนโน ซึ่งท่านสวดอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว แล้วก็มาถึงข้อ ๒๕ มีอยู่ ๓ คำ
คือ **มะ อะ อุ** ที่จริงควรเรียงเสียใหม่เป็น **อะ อุ มะ อะ** คืออรหัง อุ คือ
อุตมธรรม มะ นั่นคือมหาสงฆ์ มีคาถาผูกเอาไว้ว่า *อรหํ สมมาสมพุทโธ*
อุตตมํ ฐมมมชฺชมา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ทรงบรรลุ
อุตมธรรม *มหาสงฆ์ ปโพเธสิ* ปลูกพระมหาสงฆ์ สงฆ์หมู่ใหญ่ให้ตื่นขึ้น
อิจฺเจตํ รตฺตนตฺตยํ นี่คือพระรัตนตรัยนั่นเอง เท่านั้นแหละครับที่ท่านควรจะ
สวดในยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกที่ท่านสวดจนปวดหัวมากมาย ถ้าจะสวดก็
สวดเท่านั้น นี่คือยอดหรืออักษรย่อของยอดพระกัณฑ์หรือที่เกี่ยวข้องกับ
พระไตรปิฎก นอกจากนั้นก็ไม่ใช่เลย เป็นภาษาที่ไม่ถูกต้อง เป็นภาษาที่
เลอะเทอะมาก ผมงกล้าพูดอย่างนั้นเลยนะครับว่าเป็นภาษาที่เลอะเทอะ

แต่ที่นี้คนที่เขานิยมสวดก็เพราะว่าไปหลงเชื่อคำโฆษณาที่ว่า เปิดกรุได้ที่
เมืองสวรรค์โลก มีค่ากล่าวในหนังสือว่า ผู้ใดมีไว้ประจำบ้านเรือน มีอานิสงส์
ยิ่งกว่าได้สร้างพระเจดีย์ทองคำสูงเทียมเทวโลก **คูสิ เพียงมีไว้ประจำบ้าน**
เรือนเท่านั้นแหละ มีอานิสงส์ยิ่งกว่าได้สร้างพระเจดีย์ทองคำ สูงเทียม
เทวโลก พระพุทธเจ้าเคยสอนใหม่แบบนี้ และป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ทำ
มาหากินเจริญ การทำมาหากินเจริญก็ต้องทำมาหากินให้ถูกวิธี ไม่ใช่มีหนังสือ

อย่างนี้เอาไว้ในบ้านเรือนอย่างเดียว อ่านต่อไปนะครับ บทสวดยอดพระ
 กัณฑ์ไตรปิฎกนี้เป็นพระพุทธรมณต์อันศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรมณต์อันศักดิ์สิทธิ์ได้
 อย่างไร ในเมื่อไม่รู้เรื่องราวอะไรสรรเสริญพระพุทธรคุณ พระพุทธรคุณนี้
 อยู่นอกยอดพระกัณฑ์ฯ เป็นบทนำก็มี อิติปิโส ภควา อะไรนี้ เราสวดกัน
 อยู่แล้ว พระท่านสวดอยู่เป็นประจำ สาธยายหัวใจพระวินัยปิฎก พระสุตตันต
 ปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นร์ ว่าเข้าไปนั่น ก็อย่างที่ว่าแล้ว
 เมื่อตะกี้นี้เท่านั้นแหละที่เกี่ยวกับพระไตรปิฎก **พระเจ้า ๕๐๐ ชาตินั้นไม่มี**
หัวใจพระเจ้าสิบชาตินั้นมี ผมเรียนให้ทราบแล้วว่ามี

ผู้ใดได้สวดภาวนาทุกเช้าค่ำแล้วเป็นการบูชารำลึกถึงพระพุทธรเจ้า
 ผู้นั้นจะไม่ตกอบายภูมิ ถ้าสวดอันนี้แล้วไปทุจริตเข้า มันต้องตกอบายอยู่ดี
 แม้ได้บูชาไว้กับบ้านเรือนก็ได้ป้องกันอันตรายต่างๆ จะภาวนาพระคาถา
 อื่นๆ ลัก ๑๐๐ ปี อานิสงส์ก็ไม่สูงเท่าภาวนาคาถานี้ลักครั้งหนึ่ง **ดูสิครับ...**
ภาวนาพระคาถาอื่นๆ ลัก ๑๐๐ ปี อานิสงส์ก็ไม่สูงเท่าภาวนาคาถานี้ลัก
ครั้งหนึ่ง คำพูดอย่างนี้มันเป็นไปได้ นี่ไม่ใช่คาถาที่พระพุทธรเจ้าทรง
ให้ไว้ ทำไมไม่เอาอย่างที่พระพุทธรเจ้าทรงให้ไว้ เช่นมงคลสูตร รัตนสูตร
 ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ธรรมนิยามสูตร อาทิตตปริยายสูตร ดีทั้งนั้น เยอะแยะ
 ไปหมดเลย และสวดง่ายด้วย รู้เรื่องด้วย

เขาเขียนนำต่อไปว่า ถึงแม้ว่าอินทร์พรหมยมยักษ์ที่มีอิทธิฤทธิ์
 จะเนรมิตแผ่นอิฐเป็นทองคำก็เป็นพระเจดีย์ ตั้งแต่มนุษย์โลกสูงขึ้นไป
 ถึงพรหมโลก อานิสงส์ก็ยังไม่เท่าภาวนายอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ ดูสิครับ
 และมีคำอธิบายคุณความดีไว้ในต้นฉบับอีกนานัปการ **เกินความจริงเหลือเกิน**

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

พุทธศาสนาบอกว่าถ้าเราต้องการผลอย่างไรต้องปฏิบัติเอา ต้องการทำความ
คำขึ้นก็ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ เข้าใจเพื่อนมนุษย์ทำนองนี้ ต้องการมีสตาจค์
ใช้ก็ต้องขยันทำมาหากิน รู้จักเก็บรู้จักรักษา นี่คือคำสอนของพระพุทธเจ้า
ผมอยากอ่านยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก และชี้ให้ดูว่านี่ผิด นี่ผิด มัน
เยอะแยะไปหมดเลย

ถ้าท่านยังมีศรัทธาที่จะสวดอยู่ ก็สวดแค่ข้อ ๑๒ กุสะลา อัมมา
อิตปิโส ภควา อะฮ้า นี่มันอะไร ภาษาอะไร มันเหมือนใครเป็นคนสวด
กุสะลา อัมมา อิตปิโส ภควา แล้วก็ร้องขึ้นมาว่า อะฮ้า นี่มันอะไร ภาษาอะไร
ยาระ ชีวัง พุทธัง สรณัง คัจฉามิ อันนี้ถูกแล้ว ชัมภูธิ ปัญจะ อิสสระ
นี่คืออะไร กุสลา อัมมา กุศลธรรม นโมพุทธานะ นโมอัมมาเย นโม
สังฆายะ นี่ก็นอบน้อมพระพุทธ นอบน้อมพระธรรม นอบน้อมพระสงฆ์
นี่ใช้ได้ ปัญจะพุทธานะ นามิหัง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์
ภาษาก็ยังไม่ถูกอยู่นั่นเอง

ที่นี้มาเริ่ม อา ปา มะ จุ ปะ อันนี้แหละ คือหัวใจพระวินัย

ที มะ สัง อัง ขุ คือหัวใจพระสุตตันตปิฎก นิกาย ทั้ง ๕ ที่มินิกาย
มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย ขุททกนิกาย

แล้วก็ สัง วิ ธา ปุ กะ ยะ ปะ เป็นหัวใจพระอภิธรรม สังคณี
วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคัลบัญญัติ กลาวัตถุ ยมก ปฎิฐาน

แล้วมา อุ ปะ อุ ปะ สะ ฐะ สุตะ นี่อะไร ไม่รู้อะไร

มาต่อว่า เท ปา สา ยะ โส โส สะ อะ อะ นิ ก็ไม่รู้อะไร

เต ชะ สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว เกี่ยวกับชาดก ๑๐ ชาตีสุดท้าย

คือพระเตมีย์ พระมหาชนก พระสุวรรณสาม พระเนมิราช พระมโหสถ
พระภุชสีต พระจันทกุมาร พระนารท พระวิฑูระ พระเวสสันดร

แล้วก็มี **อิ สะ วา สุ** แค่นี้แหละครับ ถ้าท่านจะสวดก็สวดแค่ข้อ
๑๒ นี้เพียงพอแล้ว และท่านต้องรู้เรื่อง ถึงจะได้านิสงส์พอสมควร ใน
คัมภีร์ของเรา ท่านได้บอกเอาไว้ว่า ผู้ที่จะสวดอะไรแล้วให้ได้ผล ให้ได้
ประโยชน์ จะต้องมืองค์ ๓ ของผู้สวด **ในอรรถกถาที่มณีกาย คนที่จะ
สวดมนต์ต้องมืองค์ ๓ คือ**

๑. สวดถูกต้องขระ

๒. สวดให้ครบบริบูรณ์ ไม่ทำพยัญชนะให้ขาดตกบกพร่อง ต้องรู้
ความหมายของบทสวดนั้นด้วย ถ้าไม่รู้ความหมายสวดไปทำไม สวดไป
เพื่ออะไร ถ้าสวดเพื่อขลัง เพื่อศักดิ์สิทธิ์ ก็เป็นสลิปพตปรามาส ไม่ได้
ประโยชน์อะไรเลย เสียเวลาเปล่าๆ

๓. ตั้งจิตประกอบด้วยเมตตา ปรรารถนาจะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
นี้จากอรรถกถาที่มณีกาย อรรถกถาอาฏานาติยสูตร

องค์ ๓ ของผู้ฟัง

๑. ไม่มีอนันตริยกรรม ๕ มีมาตุฆาต ปิตุฆาต เป็นต้น

๒. ไม่ใช่เป็นมิถฉาภิภูฏบุคคล

๓. มีความเชื่อเลื่อมใสในอำนาจของพระปริตร

อันนี้เป็นคำตอบของพระนาคเสนที่ตอบพระเจ้ามิลินท์ ในมิลินทปัญหา
ตอนมัจจุปาสามุตติปัญหา แปลว่าปัญหาที่พ้นจากบ่วงของมัจจุมาร

๒๐

การสวดมนต์

สิ่งที่ท่านจะสวดดีๆ มีเยอะแยะเลยครับ อย่างยอดพระกัณฑ์นี้ในวัด
ไม่สวดเลย ไม่มีวัดไหนสวดเลยเพราะท่านรู้ พระท่านแปลได้ และท่านรู้ว่า
อันนี้ไม่รู้จะได้ประโยชน์อะไร ไม่รู้เพื่ออะไร ไม่เป็นภาษา แปลไม่ได้ ท่าน
ก็ไม่สวด แต่ท่านสวดบทต่อไปนี้เป็นตัวอย่างครับ

- **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** แปลออกมาแล้วเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า
ให้เราเข้าใจเรื่องอริยสัจ ๔
- **อนัตตลักขณสูตร** ว่าด้วยเรื่องอนัตตา แปลออกมาแล้วเป็นคำสอน
เกี่ยวกับเรื่องอนัตตา ให้เราเข้าใจเรื่องอนัตตา

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

- **อาทิตตปริยายสูตร** ให้เราเข้าใจเรื่องอายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ สัมผัส ผัสสะ อะไรเป็นของร้อน ร้อนเพราะ รากะ โทสะ โมหะ ร้อนเพราะเกิดแก่เจ็บตาย ถ้าท่านอ่านคำแปล ลักหน้อยหนึ่งแล้วสวดพวกนี้ เราก็จะได้ความ ได้ธรรมะ ได้ทั้ง สมาริ เป็นบริกรรมสมาธิ และได้ปัญญา สามารถจะบรรลุธรรม ได้แม้เพียงการสวด สวดสิ่งเหล่านี้ได้ความหมาย
- **อัมมนิยามสูตร** เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา บอกให้เรารู้ว่า พระพุทธเจ้าจะเกิดหรือไม่เกิดก็ตาม สิ่งเหล่านี้คือสังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ก็คงเป็น อยู่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าเป็นแต่เพียงผู้เปิดเผย จำแนก ทำให้ตื่น วิวรติ วิภขติ อุตตานิกรโรวติ ทำให้ตื่นทำนองนี้

เราก็จะเข้าใจธรรมะได้เยอะเยอะเลย มิเช่นนั้นถ้าท่านอยากสวดจริงๆ ท่านไปซื้อหนังสือพุทธศาสนสุภาษิตมาสัก ๓ เล่ม เล่ม ๑ เล่ม ๒ เล่ม ๓ ที่มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศ โบราณจารย์ท่านเก็บ ข้อความดีๆ มาพิมพ์เป็นหนังสือไว้ว่า พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ สำหรับ นักธรรมชั้นตรี เล่ม ๒ สำหรับนักธรรมชั้นโท เล่ม ๓ สำหรับนักธรรมชั้นเอก มีคำบาลี มีคำแปลไว้ให้ด้วยและรู้เรื่องตลอด บอกที่มาให้ด้วยว่ามาจากที่ไหน ถ้าท่านมีพระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาไว้สักชุดหนึ่ง พออ่านพุทธศาสนสุภาษิต แล้วตามได้เลย ตามไปดูที่ต้นฉบับได้เลย เพราะท่านบอกเอาไว้ว่า เรื่องนี้ คำนี้ มาจากพระไตรปิฎกเล่มที่เท่าไร หน้าเท่าไร ถ้าเป็นชาดกก็จะบอกว่า จากชาดกหน้าเท่าไร เราก็ตามได้สบาย ได้ทั้งความรู้ ได้ทั้งสติ ได้ทั้งปัญญา

ได้ทั้งสมาธิ ได้ทั้งคำสอนเป็นคำเตือนใจทั้งนั้น เช่นเริ่มต้นว่า

อดตาหิ อดตโน นาโถ
 ตนนั้นแลเป็นที่พึ่งของตน
 อดตาหิ กิรทุทโหม
 ตนนั้นแหละฝึกได้ยาก
 อดตา สุทนต์ ปุริสสส ไชติ
 ตนที่ฝึกได้แล้วเป็นแสงสว่างของตน
 อดตนา หิ สุทนต์น นาทํ ลภติ ทูลลภํ
 ตนที่ฝึกดีแล้วย่อมได้ที่พึ่งซึ่งได้โดยยาก

นี่หมวดตนมีตั้งหลายข้อ ต่อกันไปหมวดความประมาท หมวดว่าด้วย
 บุญ หมวดว่าด้วยปัญญาเยอะแยะไปหมด เราก็ได้สติ ได้ปัญญา ถ้าอยากมี
 ทรัพย์ อยากรวยได้ทรัพย์ ท่านก็สอนเอาไว้ ก็ท่อง

ปฏิรูปการิ ฐรวา อฏฺฐจตา วินฺทเต ธนํ
 ผู้ที่หมั่นขยันทำธุระให้เหมาะสมก็จะหาทรัพย์ได้

คำแปลเป็นอย่างนี้ เราก็ท่องเอาไว้ ดีกว่าไปท่อง มุ มะ ปุ ปะ อุ อะ
 อะไรเยอะแยะ ไม่รู้แปลว่าอะไรมันเสียเวลา เปลืองสมองและงมงายด้วย
 เพราะฉะนั้นผมคิดว่าเราควรทำความเข้าใจกันใหม่ กล่าวพูดกันด้วยความ
 หวังดี ด้วยความปรารถนาดีกับพี่น้องพุทธบริษัททั้งหลาย ที่พูดมานี้ไม่ได้
 มีเจตนาที่จะไปคัดค้านขัดแย้งอะไรท่าน อยากจะแนะนำว่าอะไรคือสิ่งที่
 ถูกต้อง อะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่ท่านควรจะได้ ถ้ามันเสียเวลาไปเปล่าๆ ได้

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ประโยชน์แต่น้อย เกือบไม่ได้เลย เราจะเสียเวลาทำไม ให้เรา รู้ ให้เข้าใจ และทำในสิ่งที่เรารู้ เราเข้าใจ ในสิ่งที่ได้ประโยชน์ดีกว่า เราจะได้ใช้เวลาเท่าที่เรามีอยู่ซึ่งแต่ละคนก็มีไม่มากนัก จะไปเสียเวลากับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ทำไม ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

๒๑

คาถาชินบัญชร

คาถาชินบัญชรเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก เพราะมีพุทธบริษัทเป็นจำนวนมากสนใจในเรื่องนี้อยู่ เราควรจะทำให้ความเข้าใจกันเกี่ยวกับคาถาชินบัญชร เราควรจะทำให้ความเข้าใจกันอย่างไร เพราะเป็นเรื่องที่คนสนใจกันมาก สวดกันมาก ในประเทศไทยเรามีคนศรัทธาเลื่อมใสกันเยอะแยะเหลือเกิน ขอกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของคาถาชินบัญชรก่อนนะครับ

คาถาชินบัญชรนี้เป็นพุทธมนต์ที่ใช้สวดอธิษฐาน ขอให้คุณของพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ องค์อรหันต์ผู้ปรากฏเกียรติคุณทั้งหลายมาเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกัน มาประดับในสรীর่างกายของตนเพื่อความเป็นสิริมงคลในที่ทั้งปวง เป็นคาถาที่ท่องง่าย สวดง่าย คนก็นิยมสวดกัน

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ชินบัญชร แปลตามตัวว่า กรงของพระพุทธเจ้า เครื่องป้องกันของพระพุทธเจ้า มีความเป็นมาว่าได้เกิดขึ้นที่เชียงใหม่ พระที่เชียงใหม่เป็นผู้แต่งขึ้น เพราะเวลานั้นมีคนทางเชียงใหม่นิยมสวดนพเคราะห์ สวดสะเดาะเคราะห์ พระที่เชียงใหม่เห็นว่าคนนิยมสวดสะเดาะเคราะห์ก็เป็นไปในเชิงไสยศาสตร์ เลยแต่งให้สวดเอาพระพุทธเจ้า พระอรหันต์มาเป็นที่พึ่งเป็นทำนองนั้น ก็แต่งดีครับ

จากเชียงใหม่ก็ไปพม่า จากพม่าก็ไปลังกา จากลังกาก็มาประเทศไทย ที่ว่าเป็นสมเด็จจุฑาจารย์ (โต) ก็คือท่านได้มาเผยแพร่ ได้มาตัดแปลงแก้ไข เคยทราบว่าได้ไปสวดคาถานี้หน้าพระที่นั่งของรัชกาลที่ ๔ รัชกาลที่ ๕ รับสั่งว่าเพราะดี ชักถามว่า ขรัวโตได้มาจากไหน แต่งเองหรือเปล่า ท่านถวายพระพรว่าเป็นสำนวนเก่า นำมาตัดตอนแก้ไขตัดแปลงใหม่ ตัดตอนให้สั้นเข้าของลังกายาวกว่านี้ ฉบับของลังกามีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ

ที่นี้ผมได้เรียนไว้แล้วว่า คาถาชินบัญชรนี้แต่งดี พระที่เชียงใหม่ในสมัยนั้น คือสมัยพระสิริมังคลาจารย์ ผู้แต่งมังคลัตถทิปนิ แต่งดีมาก ไพเราะด้วย มีความรู้ทางภาษาบาลีดีมาก ที่นี้ท่านที่ท่องก็ท่องด้วยความศรัทธา เลื่อมใส ก็ไม่ว่ากัน และแปลได้ด้วย **ที่จะวินิจฉัยในที่นี้คือความเป็นไปได้มีแคไหน เป็นไปได้ไหมที่เราได้ขอให้ท่านเหล่านั้นมาอยู่ตรงนั้นตรงนี้ของเรา**

ยกตัวอย่างเช่นในคาถาที่ ๔ ที่ว่า ขอให้พระอนุรุทธมาอยู่ที่หทัยของเรา พระสารีบุตรอยู่เบื้องขวา ให้พระโกณฑัญญะอยู่เบื้องหลัง พระโมคคัลลานะ

อยู่เบื้องซ้าย นอกจากนี้ก็มีพระอื่นอยู่ที่นั่นที่นี้ทั่วตัวของเรา อันนี้ผมตั้งปัญหาขึ้นมาว่า ที่ขอให้ท่านเหล่านั้นมาอยู่ที่ตัวเรา ถ้าจะตอบกันตรงๆ ก็คือเป็นไปได้ ทางเดียวที่จะให้ท่านอยู่ในตัวเราได้ก็คือ เราศึกษาคุณธรรมคุณสมบัตินี้ของพระอรุณรุทว่าท่านมีอะไร พระอรุณรุทเลิศทางทิพจักขุ ถ้าต้องการให้พระอรุณรุทอยู่ในตัวเรา เราต้องขยันอบรมสิ่งที่เรียกว่าทิพจักขุให้เกิดขึ้นในตัวเรา นั่นแหละจึงจะเรียกว่ามีพระอรุณรุทอยู่ในตัว หรือได้พระอรุณรุทมาอยู่ในตัว มีทิพจักขุเกิดขึ้นในตัวเรา ถ้าสวดในความหมายนี้ผมว่าดี

หรือพระสารีบุตรอยู่ทางเบื้องขวาของเรา อย่างนี้ถ้าเอาตามความเป็นจริงแล้วมันเป็นไปได้ พระสารีบุตรท่านนิพพานไปนานแล้ว ท่านจะมาเป็นบริวารอยู่ทางเบื้องขวาของเราย่อมจะเป็นไปไม่ได้ ท่านเป็นพระสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ของเรา ทีนี้ถ้าต้องการอย่างนั้น ก็ต้องศึกษาคุณธรรมคุณสมบัตินี้ของพระสารีบุตร ว่าพระสารีบุตรมีคุณสมบัติอะไร คือท่านเลิศด้วยปัญญา เราก็อำปัญญาให้เกิดขึ้น พยายามอบรมปัญญา พยายามฝึกฝนปัญญาให้เบญดั่งเช่นพระสารีบุตรหรือใกล้เคียงพระสารีบุตร เดินตามทางพระสารีบุตร เจริญปัญญา อบรมปัญญา นึกถึงพระสารีบุตร ในฐานะผู้มีปัญญา ทำไหนเราจะเป็นเช่นท่านได้ และพยายามปฏิบัติในการอบรมปัญญา ท่านอื่นๆ ก็เหมือนกัน ท่านที่มีคุณสมบัติเฉพาะของท่าน

จนถึงพระโมคคัลลานะซึ่งเป็นผู้เลิศในทางฤทธิ์ ก็ต้องฝึกเรื่องฤทธิ์ เหมือนกันจึงจะได้ฤทธิ์ ต้องไปเจริญฌาน ทำอภิญญา อิทธิฤทธิ์ต่างๆ ก็จะได้เป็นเช่นเดียวกับพระมหาโมคคัลลานะ คุณสมบัตินี้เป็นคุณสมบัตินี้ที่ไม่มีการผูกขาด ใครปฏิบัติก็จะได้ตามที่ปฏิบัติ นั้น ถ้าจะสวดก็ต้องสวดไป

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ในทำนองนี้ ไปในความหมายนี้ ไปในความรู้อีกอย่างนี้ เราระลึกถึงท่านเพื่อที่จะมีคุณสมบัติอย่างท่าน ไม่ใช่ให้ท่านมาเป็นบริวารของเรา มาอยู่ที่นั่นที่นี่ของเรา ซึ่งก็เป็นไปไม่ได้

มาถึงข้อ ๑๐ พูดถึงพระสูตรต่างๆ ขอให้**รัตนสูตร**มาอยู่ข้างหน้า **กรณียเมตตสูตร**อยู่ข้างขวา **ธัชคสูตร**อยู่ข้างหลัง **อังคลิมาลสูตร**อยู่ข้างซ้าย ก็ทำนองเดียวกัน เราก็ต้องศึกษาพระสูตรนั้นว่า รัตนสูตรแปลว่าสูตรที่เป็นรัตนะ รัตนะแปลว่าแก้ว คือให้สำเร็จอย่างที่ตั้งใจ ให้สำเร็จความประสงค์ที่ต้องการ รัตนสูตรมีธรรมะดีๆ เยอะครับ ลองศึกษาดูโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณสมบัติของพระโสดาบัน คุณสมบัติของพระพุทธเจ้าไปจนถึงอนันตริกสมาธิ อย่างนี้เป็นต้น มีของดีๆ อยู่ในนั้น ลองศึกษาดูและทำความเข้าใจและปฏิบัติดำเนินตามข้อความในรัตนสูตร แล้วรัตนสูตรก็จะมาอยู่ข้างหน้าของเราได้ เพราะเรามีสิ่งนั้นอยู่ แต่ถ้าเราสวดเฉยๆ มันเป็นไปไม่ได้ มาอยู่ไม่ได้ นี่เราพูดกันในลักษณะของการศึกษาพุทธศาสนาด้วยปัญญา

หรือ**กรณียเมตตสูตร**อยู่เบื้องขวา กรณียเมตตสูตรก็ดี มีคุณสมบัติของผู้ที่ถึงสันตบพ พระอริยะท่านได้ดำเนินชีวิตถึงสันตบพ ถึงนิพพานด้วยบพที่สงบระงับด้วยวิธีใด ผู้ฉลาดก็ควรดำเนินตาม ดำเนินตามรอยของท่าน ผู้ฉลาดที่ได้เดินมาแล้วจนถึงทางแห่งความสงบได้ และมีคุณสมบัติของผู้ที่จะดำเนินตามทางนั้น เช่นว่า ลักโก...เป็นผู้กล้าหาญ อุชุ...เป็นผู้ซื่อตรง อัปคัพโกล...เป็นผู้ไม่คะนองกายวาจาเรื่อยๆ ไป มีคุณสมบัติที่ดีเยอะแยะในกรณียเมตตสูตร จนถึงสอนให้เป็นคนมีเมตตา แผ่เมตตาจิตไป ไม่มีประมาณในสัตว์โลกทั้งปวง ... อันนี้เป็นข้อปฏิบัติทั้งนั้น

ธัชคคสูตรอยู่เบื้องหลัง *ธชคคํ ปชชโต อาสิ ธัชคคะ* (ธชะ+อัคคะ) แปลว่ายอดตรง ธัชคคสูตร เป็นสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงเล่าว่าเวลาเกิด เทวาสุรสงครามขึ้น ท้าวสักกะบอกให้ดูยอดตรงของท่าน พวกเทวดาก็มีกำลังใจเมื่อเห็นยอดตรงของท้าวสักกะอยู่ หัวหน้าแม่ทัพยังมีธงประดับอยู่ก็มีกำลังใจ พระสงฆ์ที่อยู่ป่าหรือชาวพุทธที่อยู่ป่าให้ถือเอาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณเป็นยอดตรง ให้ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าเวลาเกิดความกลัว ความตกใจ ความหวาดหวั่น ขนพองสยองเกล้า ก็ให้ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ถ้ายังสะดุ้งอยู่ก็ให้ระลึกถึงคุณของพระธรรม ถ้ายังกลัวอยู่ก็ให้ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์ ท่านองนี้ นี่เป็นธัชคคสูตรให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย

อังกุลิมาลสูตร เป็นคำอธิษฐานของพระองค์คุลิมาล พระองค์คุลิมาล มีประวัติที่โหดร้ายมาก่อน เป็นโจรใจเหี้ยมฆ่าคนมามากมายถึง ๙๙๙ คน เกือบจะถึง ๑,๐๐๐ คนอยู่แล้ว ก็มาบวช ขณะที่เห็นหญิงมีครรภ์ใหญ่ เดินลำบากก็เกิดความเมตตา เมื่อบวชแล้วจิตเปลี่ยนไป เกิดความเมตตา มาทูลพระพุทธเจ้าว่าทำอย่างไรอยากช่วยเหลือเขาให้พ้นจากความลำบาก พระพุทธเจ้าตรัสว่า งั้นเอาอย่างนี้องค์คุลิมาล ไปบอกว่า “ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดมายังไม่เคยจงใจฆ่าสัตว์เลย ด้วยสังขจะวาจาอันนี้ ขอให้เธอคลอดโดยปลอดภัย ขอให้ครรภ์ของเธอปลอดภัย” พระองค์คุลิมาลก็กล่าวว่า จะไม่เป็นการกล่าวเท็จหรือพระเจ้าข้า เพราะว่าข้าพระองค์ฆ่าคนมาตั้งเยอะแยะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า อย่างนั้นเพิ่มเข้าไปว่า “ตั้งแต่เกิดโดยอริยชาติ ได้บวชแล้ว ไม่เคยมีความจงใจที่จะฆ่าสัตว์เลย ด้วยสังขจะวาจาอันนี้ขอให้ครรภ์ของนางปลอดภัย” ท่านองคุลิมาลก็ไปว่าตามนั้น นาง

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ก็คลอດปลอดภัย อันนี้พระก็เอามาสดในงานแต่งงานและงานอะไรต่ออะไร ผู้หญิงมีกรรมมาขอพระก็นำมณฑต์ด้วยสดคาถาอังคฺลิมาลปริตรนี้ อังคฺลิมาลสูตรทำนองนี้

การขอให้พระสูตรต่างๆ มาอยู่ทางซ้าย ทางขวา ทางอะไรของเรา ถ้าเล็งในการปฏิบัติก็ต้องศึกษาให้เข้าใจในสิ่งเหล่านี้ แล้วนำมาปฏิบัติจะได้ผล ถ้าท่องเฉยๆ สวดเฉยๆ อย่างนี้ก็แค่เพียงกำลังใจ แต่ประโยชน์ไม่เท่ากับที่เราศึกษาให้เข้าใจ แล้วนำมาใช้ประโยชน์เลย คือปฏิบัติเลย ไม่ได้สวดอย่างเดียว

๒๒

พระนางมหาปชาบดีโคตมี

พอดีเมื่อเช้านี้ได้รับคำถามจากท่านผู้ฟังท่านหนึ่งซึ่งฟังทุกคืน และติดตามฟังรายการนี้อยู่ ท่านถามมาว่า ที่พูดกันว่าพุทธศาสนา หรือ พระอริยบุคคลในพุทธศาสนานี้จะมีอยู่เพียงแค่ ๕,๐๐๐ ปีนั้นมีปรากฏที่ไหนอย่างไร พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้หรือเปล่า อันนี้ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ พุทธศาสนิกชนบางส่วนเชื่อว่าพุทธศาสนาจะมีอยู่เพียงแค่ ๕,๐๐๐ ปี เรื่อง พุทธศาสนา ๕,๐๐๐ ปี ผมได้พูดมาแล้วในวันก่อน จะไม่พูดซ้ำ แต่จะตอบคำถามน่าสนใจของท่านผู้นี้ คือความเชื่อหรือความคิดที่พูดต่อๆ กันมาว่า พระอริยบุคคลจะมีอยู่ในศาสนาเพียงแค่ ๕,๐๐๐ ปี หลังจาก ๕,๐๐๐ ปีไปแล้ว จะไม่มีปรากฏที่ไหน พระพุทธเจ้าตรัสไว้หรือไม่

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

อันนี้ขอเรียนตอบอย่างนี้นะครับ ข้อความดังกล่าวนี้มาในอรรถกถาของโคตมสูตร พระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต โคตมสูตร สูตรที่เกี่ยวกับพระนางมหาปชาบดีโคตมี และเดิมทีพระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์เป็นเชิง “ถ้าว่า” คือเมื่อพระนางมหาปชาบดีโคตมี พร้อมด้วยนางสากิยานีเป็นจำนวนมากขอบวชกับพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตการบวช เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จจากกรุงกบิลพัสดุ์ไปประทับอยู่ที่เมืองโกสัมพี ประทับที่กุฎาคารศาลา ปามหาวัน เมืองเวสาลี พระนางปชาบดีโคตมีก็ตัดสินพระทัยปลงพระเกศา นุ่งห่มผ้ากาสาเยะ เสด็จโดยพระบาทเปล้าพร้อมด้วยสากิยานี เจ้าหญิงศากยะเป็นจำนวนไม่น้อยตามไปด้วย ปลงพระเกศา นุ่งห่มผ้ากาสาเยะเรียบร้อยแล้ว ก็แปลว่าไปตายเอาดาบหน้า พระพุทธเจ้าจะทรงอนุญาตหรือไม่ทรงอนุญาตก็ตาม บวชไปก่อนแล้วจึงไปขออนุญาตการบวช เมื่อไปถึงที่นั่นแล้ว พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงอนุญาตการบวช

พระอานนท์ไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า พระน้านางได้มากอยยอยู่ที่ประตูและขออนุญาตเข้าเฝ้าเพื่อจะบวช พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาต บอกว่า อานนท์ อย่าได้ขบใจให้มาตุคาม (ผู้หญิง) มาบวชเลย พระอานนท์อ้อนวอนถึง ๓ ครั้ง พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงอนุญาต ในที่สุดพระอานนท์ท่านก็เป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ นิ่งคิดว่าเราจะมีทางใดที่จะกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงอนุญาตการบวชได้บ้าง มองเห็นอยู่ทางหนึ่งก็เลยกราบทูลว่า พระเจ้าข้า ถ้าสตรีได้เข้ามาบวชแล้วจะมีโอกาสบรรลุธรรม โสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล อรหัตตผล ได้หรือไม่ พระพุทธเจ้าท่านตอบว่าได้ พระอานนท์ก็กราบทูลว่า ถ้าอย่างนั้นก็ควรให้พระนางบวช ไม่ควรจะกีดกัน

เรื่องการบวช ในที่สุดพระพุทธเจ้าท่านก็ทรงยอม ในการทรงยอมนั้น ทรงประทาน **ครุธรรม ๘ ประการ** ถ้าพระนางรับได้ก็ถือว่าเป็นการบวช ครุธรรม ๘ ประการนั้นจะขอผ่านไปโดยไม่พูดว่า ๘ ประการนั้นคืออะไร ให้ท่านไปศึกษาเอาเอง เพราะเวลาจำกัดเหลือเกิน

ข้อสำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์หลังจากนั้นว่า อานนท์...ถ้ามาตุคามมาบวชเป็นบรรพชิตแล้ว พระสังฆกรรมจะดำรงอยู่เพียง ๕๐๐ ปี คือลดลงครึ่งหนึ่ง เหมือนกับตระกูลใดตระกูลหนึ่งมีผู้หญิงมาก มีผู้ชายน้อย ตระกูลนั้นพวกโจรกำจัดได้ง่าย ฉันทใดก็ฉันทนั้น

อีกประการหนึ่ง พรหมจรรย์จะตั้งอยู่ได้ไม่นานถ้ามาตุคามมาบวช เหมือนกับตัวเพลิงลงในนาข้าว เหมือนกับตัวเพลิงลงในไร่อ้อย ก็จะทำให้ นาข้าวเสียหาย ไร่อ้อยเสียหาย อันนี้พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์อย่างนี้ ก็จะต้องป้องกันไว้ก่อน แต่เอาเถอะได้อนุญาตไปแล้ว นี่คือความเป็นมาของคำว่า ๕,๐๐๐ ปี

ผมจะขยายในอรรถกถา นี่คือข้อความในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าตรัสเรื่อง ๑,๐๐๐ ปีว่า มาตุคามไม่บวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยนี้ ตั้งสมมุติฐานว่า ถ้าพระสังฆกรรมจะตั้งอยู่ ๑,๐๐๐ ปี ถ้ามีภิกษุณีมาบวช หรือผู้หญิงมาบวชจะลดลงครึ่งหนึ่งเหลือ ๕๐๐ ปีดังนี้ ท่านก็เลยวางกฎเกณฑ์ไว้มากมาย แม้แต่เรื่องครุธรรม ๘ ข้อก็น่าดู พอบวชเข้ามาจริงๆ ก็มีวินัยมากกว่าพระตั้ง ๓๑๑ ข้อ อุปัชฌายะของพระสงฆ์ คือผู้ที่ให้พระบวชบวชได้ทุกปี ปีหนึ่งบวชสักกี่พันก็ได้ แต่ปวัตตินิ คืออุปัชฌายะของภิกษุณี

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

บวชภิกษุณีได้ปีละ ๑ องค์ แล้วต้องเว้นไป ๑ ปี ถึงจะบวชได้อีก ท่านลอง
นึกดูว่าพระพุทธเจ้าท่านป้องกันไว้เพียงใด

ที่เราพูดกันมานั้นได้ข้อความจากอรรถกถาโคตมีสูตร ตอนนี้ พ.ศ.
๒๕๐๐ เศษๆ แปลว่าเป็นพันปีที่ ๓ เลยครึ่งมานิดหนึ่ง ถ้าถือตามนี้ ตอนนี้เป็น
ยุคของอนาคามี เพราะพระอรหันต์ที่ถึงพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา พระอรหันต์
ที่ถึงพร้อมด้วยอภิญญาหมดแล้ว พระอรหันต์แม้จะเป็นสุขขวิปัสสกทั้งหมด
แล้ว มีอยู่ตั้งแต่พระอนาคามีลงมา อีกสัก ๕๐๐ ปีต่อไปข้างหน้าพระอนาคามี
ก็จะมี ถ้าถือตามนี้ ถ้าเชื่อตามนี้ ใครที่คิดว่าอาจารย์ของตนเป็นพระ-
อรหันต์ ก็คงจะเชื่อผิด ถ้าเชื่อตามนี้ แต่ถ้าไม่เชื่อตามนี้ก็ไม่ได้ คือท่านเชื่อ
อีกแบบหนึ่ง ท่านไม่เชื่ออรรถกถาตอนนี้ ท่านเชื่อว่าพระอรหันต์ยังมีได้
ตลอดเวลาที่บุคคลยังปฏิบัติชอบอยู่ ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ตอนก่อน
ปรินิพพานกับสุภัททปริพาชกผู้มาขอบวชตอนสุดท้ายว่า **“ดูก่อน...สุภัททะ
ถ้าภิกษุทั้งหลายพึงเป็นอยู่โดยชอบ พระอรหันต์ก็จะมีอยู่ได้ตลอดไปตราบ
เท่าที่บุคคลยังปฏิบัติชอบอยู่”** อันนี้แล้วแต่ที่ท่านจะเชื่ออย่างไร หรือ
มีเหตุผลในการเชื่ออย่างไร ถ้าพูดถึงน้ำหนักตามที่ศึกษากันมา ตามที่เล่าเรียน
กันมา ตามที่ถือกันมา น้ำหนักจากพระไตรปิฎกหรือจากพระพุทธพจน์จะมี
น้ำหนักมากกว่าอรรถกถา ถ้าอรรถกถาขัดแย้งกับพระไตรปิฎก หรือขัดแย้ง
กับพระพุทธพจน์ ท่านให้ถือพระพุทธพจน์เป็นหลัก ถ้าสอดคล้องกันให้ถือ
เอาทั้ง ๒ อย่าง เพราะอรรถกถาเป็นส่วนขยายความ **อรรถกถาคือ
คำอธิบายพระไตรปิฎก** พระอรรถกถาจารย์เป็นผู้ที่สร้างขึ้นซึ่งก็เป็นผลงาน
ที่น่าอัศจรรย์ เพราะท่านทำได้มาก เขียนคำอธิบายพระไตรปิฎกได้มาก
ทำกันมากในสมัยลังกา ประมาณ พ.ศ. ๑๐๐๐ เศษๆ หลังสมัยพระพุทธ

โฆสากจารย์ พระพุทธโฆสากจารย์ท่านเกิด พ.ศ. ๙๕๖ หลังจากนั้นมาก็มีการเขียนคำอธิบายพระพุทธพจน์กันมาก

คำอธิบายพระพุทธพจน์เพื่อความชัดเจนแจ่มแจ้ง เรียกว่าอรรถกถา ถ้าข้อความอันใดที่อรรถกถายังไม่ชัดเจน พระภิกษุอาจารย์ท่านก็จะอธิบายเพิ่มเติมเข้ามาอีก แล้วพระอรรถกถาจารย์ทั้งหลาย และพระภิกษุอาจารย์ทั้งหลาย ท่านขัดแย้งกันเองก็มีในคัมภีร์ต่างๆ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราได้ยินได้ฟังจากใครก็ตาม จากครูบาอาจารย์ จากพระสงฆ์รูปใดก็ตาม บางทีก็ฟังไม่ถนัดหรือชัดเจนว่าท่านพูดว่าอย่างไร อย่างที่ท่านผู้ถามโทรมาถามเมื่อตอนเช้า บอกว่าฟังไม่ชัดเจน ขอให้ช่วยอธิบายให้ฟังอีกสักครั้งหนึ่ง ผมก็เลยถือโอกาสนำมาพูดในคืนนี้

สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องที่ท่านจะเชื่ออย่างไร อันนี้แล้วแต่วิจารณ์ญาณ แล้วแต่เหตุผลของท่านว่าท่านจะมีเหตุผลในความเชื่อนั้นอย่างไร มีอะไรเป็นสิ่งประกอบในความเชื่อนั้น สิ่งเหล่านี้บางทีความเห็นของพระอรรถกถาจารย์นี้ท่านผู้รู้ในเมืองไทย อย่างสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ท่านเป็นนักปราชญ์ใหญ่ของเมืองไทยอยู่ในด้านพุทธศาสนา ท่านก็มีความเห็นว่า ความเห็นของพระอรรถกถาจารย์เป็นความเห็นของปัจเจกชน หมายความว่า เป็นความเห็นของผู้เขียนคำอธิบายนั้นๆ คัมภีร์นั้นๆ เพราะฉะนั้นบางทีท่านก็ขัดแย้งกันเองก็มี

ในเรื่องการอนุญาตให้ภิกษุณีบวชก็เหมือนกัน เวลานี้ทราบว่ามีบางท่านชวนชวนจะให้มีภิกษุณีเกิดขึ้นในเมืองไทย แต่ก็ไม่ได้เพราะขัดกับ

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

หลักของพระพุทธเจ้าที่วางหลักไว้ว่า ภิกษุณีต้องบวชจากภิกษุณีและบวชจากพระสงฆ์ ต้องบวชจากพระสงฆ์ ๒ ฝ่าย คือจากภิกษุณีสงฆ์และภิกษุสงฆ์ เวลานี้เมื่อภิกษุณีสงฆ์ไม่มีอีกแล้ว การที่จะบวชภิกษุณีก็ยังบวชไม่ได้ พระสงฆ์เถรวาทในเมืองไทยท่านไม่กล้าบวชให้ ต้องมีภิกษุณีสงฆ์ ต้องบวชจากภิกษุณีสงฆ์ และบวชจากพระสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง ถ้ามีภิกษุณีขึ้นมาจะลำบากใหม่ จะยุ่งใหม่ ถ้าปฏิบัติตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ หรือตามคฤธรรม เช่นว่าภิกษุณีต้องอยู่ในอาวาสที่มีภิกษุ คือต้องอยู่ในอาวาสเดียวกับภิกษุ จะไปแยกตั้งอาวาสอยู่ต่างหากไม่ได้ ข้อนี้ภิกษุณีต้องเคารพนับถือสักการะยึดถือไปตลอดชีวิต ล่วงละเมิดไม่ได้ เช่นข้อที่ ๑ ใน ๘ ข้อ

พระนางมหาปชาบดีโคตมีถือว่าเป็นต้นกำเนิดของภิกษุณี เป็นแม่ของภิกษุณีทั้งหลาย ทำให้มีภิกษุณีขึ้นในพุทธศาสนา แต่ก็อยู่ไม่ได้นานเท่าไรปรากฏว่าภิกษุณีก็หมดไปด้วย ความที่พระพุทธเจ้าไม่มีพระประสงค์ที่จะให้มีมาตุคามหรือสตรีมาบวชในพุทธศาสนา อันนี้เพราะเหตุผลส่วนพระองค์ ... ผมเชื่อพระลัทธิพญาคูตญาณของพระพุทธเจ้าว่าน่าจะทรงมีเหตุผลอะไรพิเศษ แต่ที่ทรงอนุญาตให้พระนางปชาบดีโคตมีบวชเป็นภิกษุณีนั่นก็ด้วยขัดพระอานนท์ไม่ได้ พระอานนท์เป็นเลขานุการที่ดีมาก และวางคฤธรรมไว้อย่างค่อนข้างเป็นรั้วที่หนาแน่น **คฤธรรม ๘ ประการนั้นมีดังนี้**

๑. ภิกษุณีแม่บวชแล้วตั้ง ๑๐๐ ปี ก็ต้องทำการอภิวัต ลูกขึ้นตอนรับทำอัญชลีกรรมและสามีจิกรรมแก่ภิกษุ แม่บวชในวันนั้น

๒. ภิกษุณีต้องไม่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ คือจะไปตั้งวัดอยู่เป็นเอกเทศไม่ได้ เพราะเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย ต้องอยู่ในวัดที่มีภิกษุให้ภิกษุได้คุ้มครอง

(ในข้อนี้ถ้าภิกษุณีอยู่ในวัดที่มีภิกษุ อยู่ร่วมกันกับภิกษุ แม้จะแบ่งเขตกันอย่างไร ก็อดที่จะติดต่อเกี่ยวข้องไม่ได้ อาจจะมีเรื่องยุ่งเกิดขึ้นก็ได้)

๓. ภิกษุณีต้องถามวันอุโบสถ และเข้าไปรับโอวาทจากภิกษุทุกกึ่งเดือน (ทุกครึ่งเดือน) เดือนละ ๒ ครั้ง

๔. ภิกษุณีจำพรรษาแล้วต้องปวารณา คือต้องเปิดโอกาสให้ตักเตือนสั่งสอนจากสำนักทั้ง ๒ คือทั้งจากภิกษุณีสงฆ์และภิกษุสงฆ์

๕. ภิกษุณีสงฆ์ต้องอาบดินหนัก เช่นอาบดินสังฆาติเสสแล้ว ต้องประพุดิมานติ* ตลอด ๑๕ วัน ในสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่าย คือทั้งในภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์

๖. นางสิกขมานา (สิกขมานา แปลว่า ผู้กำลังศึกษา) คือสตรีที่เตรียมจะบวชเป็นภิกษุณีจะต้องประพุดิปฏิบัติศีล ๖ ข้อ ตั้งแต่ข้อ ๑ ถึงข้อ ๖, ข้อ ๑ ถึงข้อ ๕ คือ ศีล ๕, ข้อ ๖ ก็คือข้อ ๖ ในศีล ๘ เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล ต้องปฏิบัติศีล ๖ ข้อ คือตั้งแต่ข้อ ๑ - ข้อ ๖ ให้ครบ

---

* มานติเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งสำหรับลงโทษภิกษุ หรือภิกษุณีที่ต้องอาบดินสังฆาติเสส ต่ำลงมาจากปาราชิก

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

บริบูรณ์ตลอดเวลา ๒ ปี ขาดไม่ได้ ถ้าขาดจะต้องตั้งต้นใหม่ เมื่อทำได้ครบแล้วจะต้องอุปสมบทในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ศีล ๖ ข้อนี้ขาดไม่ได้เลยสักข้อเดียว ถ้าขาดคุณสมบัตินี้ว่ารักษาศีลได้ปีครึ่งแล้ว เกิดศีลข้อใดข้อหนึ่งขาดขึ้นใหม่ ต้องตั้งต้นนับหนึ่งใหม่ไปจนครบ ๒ ปี ถ้ารักษาไปจนเหลืออีก ๒ วันจะครบ ๒ ปี ศีลเกิดขาดขึ้นมา เป็นอันล้มเลิกลบบัญชีเก่า ตั้งต้นนับหนึ่งใหม่ ...อย่างนี้แหละครับ ไม่วิวเหมือนกัน แยะเหมือนกัน ก็แปลว่าท่านแสดงเจตจำนงชัดเจนว่า...ไม่ต้องการให้บวชถึงวางกฎข้อบังคับไว้เข้มงวดจริงๆ

๗. ภิกษุณีต้องไม่ต่ำกว่าเปรียญเปรย หรือบริภาษภิกษุไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะภิกษุจะทำผิด ทำเสีย ทำอะไรก็แล้วแต่ สักแคไหนก็ตาม... ห้ามเด็ดขาด

๘. ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ห้ามภิกษุณีว่ากล่าวสั่งสอนภิกษุ (ตักเตือนก็ไม่ได้) ให้ภิกษุว่ากล่าวสั่งสอนภิกษุณีฝ่ายเดียวเท่านั้น

นี่คือครุธรรม ๘ ประการ ครุธรรมแปลว่าธรรมอันหนัก ธรรมที่ควรเคารพ ธรรมที่ภิกษุณีต้องเคารพสักการะ ขาดไม่ได้ไปตลอดชีวิต พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูก่อน...อานนท์ นี่แหละครุธรรม ๘ ประการ ซึ่งภิกษุณีจะต้องสักการะเคารพบูชาตลอดชีวิต จะล่วงละเมิดไม่ได้” พระอานนท์ก็จำครุธรรม ๘ ประการ และทูลลาพระผู้มีพระภาคไปเฝ้าพระนางโคตมิ บอกล่าถึงเงื่อนไข ๘ ประการตามพระพุทธดำรัสกล่าวเพิ่มเติมว่า “ท่านโคตมิ... ถ้าท่านจะรับครุธรรม ๘ ประการได้ ก็อันนี้แหละเป็นบรรพชาอุปสมบทของท่าน ผู้มีพระภาคตรัสมาอย่างนี้” พระนางโคตมียังไม่ได้พบพระผู้มีพระภาค

ได้มีพระอานนท์เป็นสื่อ

พระนางโคตมิปลื้มพระทัยยิ่งนัก ท่านว่าเป็นเหมือนสตรีที่อาบน้ำชำระร่างกายอย่างดีแล้ว นุ่งห่มด้วยผ้าใหม่ที่ราคาแพง ประพรมน้ำหอมเรียบร้อยแล้ว มีพวงมาลัยซึ่งทำด้วยดอกไม้หอมสวมลงที่ศีรษะ นางก็ยอมจะพอใจเป็นธรรมดา พระนางได้รับครุธรรม ๘ ประการทันที และปฏิญาณว่าจะประพฤติปฏิบัติให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ตลอดชีวิต นับว่าพระนางก็ใจเด็ดเดี่ยวเหมือนกัน ยอมรับครุธรรม ๘ ประการนี้ทันที

ต่อไปจะลองวินิจฉัย คือภิกษุณีได้หายไปนานแล้ว สมัยพระพุทธเจ้าปรินิพพานก็ไม่ปรากฏเรื่องภิกษุณี ได้มาปรากฏขึ้นอีกครั้งสมัยพระเจ้าอโศกที่ส่งพระนางสังฆมิตตา ซึ่งเป็นธิดาของพระเจ้าอโศกบวชเป็นภิกษุณีและให้ไปประกาศศาสนาที่ลังกา คราวนี้ถ้าสมมุติว่ามีภิกษุณีอยู่ตามปกติเหมือนอย่างที่มีอยู่ในสมัยพุทธกาลตอนต้นๆ สมัยพระนางมหาปชาบดีโคตมิ และมีสืบเนื่องต่อมาเหมือนกับที่มีพระสงฆ์ผู้ชายอยู่ในเวลานี้ จะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในสังฆมณฑล มีอยู่เรื่องหนึ่งที่ว่าต้องอยู่วัดเดียวกัน ภิกษุณีจะแยกวัดอยู่ไม่ได้ การเกี่ยวข้อทางที่เหมาะสมบ้าง ไม่เหมาะสมบ้าง ก็น่าจะมีขึ้น

การก้าวล่วงครุธรรมหลายข้อที่คนสมัยนี้อาจจะทำได้ เช่นว่าข้อ ๓ ภิกษุณีต้องไม่ดำาว่าเปรียบเปรยภิกษุไม่ว่ากรณีใดๆ ข้อนี้ทำยาก ถ้าไปเจอภิกษุที่แยๆ เข้า และข้อ ๘ ที่ว่าตั้งแต่นี้เป็นต้นไป ภิกษุณีจะว่ากล่าวสั่งสอนภิกษุไม่ได้เลย ให้ภิกษุว่ากล่าวสั่งสอนภิกษุณีได้ฝ่ายเดียว อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ทำยากสำหรับคนสมัยนี้ เวลานี้จะรักษาครุธรรมได้อย่างไร และยังมีศีลอีก ๓๑๑ ข้อ

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ยังมีปัญหาต่างๆ อีกมากมาย เคยถามสุภาพสตรีบางคนถึงปัญหาที่ว่ามีความเห็นอย่างไร เขาออกความเห็นว่าจะยุ่งเหมือนกันเพราะว่าผู้หญิงค่อนข้างจะจุกจิก เขาว่าอย่างนั้น ผมไม่ได้พูด ผู้หญิงเขาเป็นคนพูดเอง ผู้หญิงค่อนข้างจะจุกจิก บวชเข้ามาแล้วไม่ทราบว่าจะมีเรื่องจุกจิกอะไรมากมาย ในวัดหรือเปล่า ทำนองนั้น นี่ก็เป็นแต่เพียงข้อคิดเห็น ท่านที่สนับสนุนให้มีภิกษุณีอยู่ตลอดเวลา ท่านก็คงมีข้อคัดค้านหรือมีเหตุผลของท่านว่า น่าจะต้องมีได้ แม้จะเป็นผู้หญิงแต่ไม่เหมือนกัน บางคนเขาทำได้ก็คัดเลือกสรรหาเฉพาะคนที่จะทำได้

๒๓

ลักษณะตัดสินธรรมวินัย

คราวนี้ผมจะต่อมาเรื่อง ลักษณะตัดสินธรรมวินัย ๘ ประการ ซึ่งพระนางมหาปชาบดีโคตมีเป็นผู้ทูลถามพระผู้มีพระภาค ซึ่งเป็นประโยชน์แก่พวกเรามาจนปัจจุบันนี้ ลักษณะตัดสินธรรมวินัย ๘ ประการอยู่ในหมวด ๘ พระไตรปิฎก อัฐกนิบาต

ที่กุฎาคารศาลา ปามหาวัน พระนางมหาปชาบดีโคตมีได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค อภิวัตแล้วยืนอยู่ในที่สมควรข้างหนึ่ง กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ขอให้ทรงแสดงธรรมแต่โดยย่อเพื่อว่าข้าพระองค์ได้สดับธรรมวินัยแล้วจะปลีกตนออกผู้เดียว เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียรอย่างไม่คิดชีวิต ขอให้แสดงธรรมแต่โดยย่อ พระผู้มีพระภาคก็ทรงแสดงธรรม ซึ่งเป็นลักษณะตัดสินพระวินัย ๘ ประการ ดังนี้

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

“ดูก่อนโคตมิ สิ่งใดเป็นไปเพื่อความกำหนด ย่อมใจ ๑, เป็นไปเพื่อการประกอบตนไว้กับทุกข์ ๑, เป็นไปเพื่อการสะสมของกิเลส ๑, เป็นไปเพื่อความปรารถนาใหญ่ (มหิฉตฺตา) ๑, เป็นไปเพื่อความไม่สันโดษยินดี ๑, เป็นไปเพื่อความคลุกคลีกับหมู่คณะ ๑, เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน ๑, เป็นไปเพื่อความเลียงยาก ๑...ดูก่อนโคตมิ เธอพึงทราบว่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอนของพระศาสดา ส่วนสิ่งใดเป็นไปเพื่อคลายกำหนด ๑, เป็นไปเพื่อความปราศจากทุกข์ ๑, เป็นไปเพื่อความไม่สะสมของกิเลส ๑, เป็นไปเพื่อความปรารถนาล้น ๑, เป็นไปเพื่อความสันโดษยินดีตามมีตามได้ ๑, เป็นไปเพื่อความสงัดจากหมู่ ๑, เป็นไปเพื่อความเพียร ๑, เป็นไปเพื่อความเลียงง่าย ๑ ...ดูก่อนโคตมิเธอพึงรู้ว่า นี่แหละเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นคำสั่งสอนของพระศาสดา” อันนี้เป็นประโยชน์มากที่พระนางมหาปชาบดีโคตมิ ได้เข้าไปทูลถามพระพุทธเจ้าและพระพุทธเจ้าทรงแสดง เวลานี้เราก็นำมาสวด นำมาท่องจำ นำมาเพื่อเป็นเครื่องตัดสินว่าอะไรเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นคำสั่งสอนของพระศาสดา อะไรไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอนของพระศาสดา สำหรับเรื่องพระนางมหาปชาบดีโคตมิเท่าที่นึกได้เวลานี้ก็มีเพียงเท่านี้

๒๔

สังฆทาน

ผมขอพูดเรื่องสังฆทานสักชนิดหนึ่ง เรื่องที่เราควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้องเกี่ยวกับสังฆทาน พอพูดถึงสังฆทาน อันนี้ก็เกี่ยวกับพระนางปชาบดีโคตมีเหมือนกัน ปรากฏในพระไตรปิฎก ทักขิณาวិภังคสูตร เพราะว่าคราวหนึ่งพระนาง ปชาบดีโคตมีได้ทำจีวรไปถวายพระพุทธเจ้า แต่พระพุทธเจ้าไม่ทรงรับให้นำจีวรไปถวายสงฆ์ตรัสว่า ถ้าถวายสงฆ์แล้ว ก็เท่ากับเป็นการได้บูชาพระผู้มีพระภาคเอง และเป็นการบูชาพระสงฆ์ด้วย พระนางปชาบดีโคตมีทูลขอร้องถึง ๓ ครั้ง พระพุทธเจ้าเองก็ทรงปฏิเสธ ทั้ง ๓ ครั้ง ให้นำไปถวายพระสงฆ์ อย่าถวายพระองค์เลย ถ้าได้ถวายสงฆ์ ก็เป็นการถวายพระองค์ด้วย และเป็นการถวายสงฆ์ด้วย

สิ่งไม่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ที่นี้ร้อนถึงพระอานนท์อีก พระอานนท์ทนไม่ไหว ขอร้องพระผู้มีพระภาคเจ้าให้ทรงรับจีวรที่พระนางมหาปชาบดีโคตมีนำมาถวาย แต่พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงรับ ทั้งๆ ที่พระอานนท์ก็พยายามทูลให้เห็นคุณของพระนางว่ามีอุปการะมาก เป็นผู้บำรุงเลี้ยงดูพระผู้มีพระภาคเจ้ามาตั้งแต่พระชนนีสวรรคต อยู่ในความคุ้มครองดูแลของพระนางมาโดยตลอด พระพุทธเจ้าท่านก็ยังไม่ทรงรับอยู่นั่นเอง และทรงแสดงปาฏิบุคลิกทาน ๑๔ อย่าง ได้แก่

๑. ทานที่ถวายแก่พระพุทธเจ้า
๒. ถวายแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า
๓. ถวายแก่ผู้เป็นพระอรหันต์
๔. ถวายแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลอรหัตตผล
๕. ถวายแก่ผู้เป็นพระอนาคามี
๖. ถวายแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลพระอนาคามี
๗. ถวายแก่ผู้เป็นพระสกทาคามี
๘. แก่ผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลพระสกทาคามี
๙. ถวายแก่พระโสดาบัน
๑๐. แก่ผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลโสดาปัตติผล
๑๑. ทานที่ให้แก่บุคคลภายนอกพุทธศาสนาซึ่งปราศจากกามราคะ
๑๒. ทานที่ให้แก่ปุถุชนผู้มีศีล
๑๓. ทานที่ให้แก่ปุถุชนผู้ทุศีล
๑๔. ทานที่ให้แก่สัตว์เดรัจฉาน

อันนี้เป็นปาฏิบุคลิกทาน ๑๔ ชนิด ในที่สุดตรัสว่า อย่างไรก็ตาม ก็สู้สังฆทานไม่ได้ ปาฏิบุคลิกทานให้แก่ใครก็ตาม สู้สังฆทานไม่ได้ โดยพระพุทธพจน์ที่ว่า

“ทานที่ให้เจาะจงเรากล่าวว่าเป็นปาฏิบุคลิกทาน ปาฏิบุคลิกทานใดๆ จะมีผลเท่าสังฆทานไม่ได้เลย” ในทักษิณาวិภังคสูตรที่เกี่ยวกับพระนางมหาชบาตีโคตมี

และตรัสว่าต่อไปภายหน้าจะมีโคตรภูสงฆ์ คือสงฆ์ผู้ทูล มีธรรมอันทราม ลักแต่ว่ามีผ้ากาสาვეพันคอ การให้ทานแก่ภิกษุผู้ทูลเห็นปานนั้น แต่อุทิศสงฆ์ก็ยังเป็นทานที่มีผลมาก อาณิสสส์ไพศาลประมาณมิได้ พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่าต้องการจะรักษาสงฆ์ หมายความว่าพระอรรถกถาจารย์ท่านว่า พระผู้มีพระภาคคงจะทรงดำริว่า พระองค์เองมีพระชนม์ไปได้ไม่นานเท่าไรก็ต้องปรินิพพาน แต่สงฆ์จะดำรงอยู่นานตราบเท่าที่ศาสนายังอยู่ และเพื่อให้คนได้ยำเกรงในสงฆ์ ให้พุทธศาสนิกชนได้ยำเกรงในสงฆ์ ก็เลยแนะนำให้ถวายเป็นการสงฆ์ คือให้ถวายแก่สงฆ์ ถือว่าได้ถวายแก่พระองค์ด้วย

มีปัญหาอันหนึ่งซึ่งถกเถียงกันอยู่เสมอ ได้รับโทรศัพท์ มีผู้ถามว่าสังฆทานก็รูปกันแน่ การให้สังฆทานต้องเป็นพระสงฆ์ ๔ รูปเสมอไปหรือหรือว่ารูปเดียวก็ได้ คำตอบคือถวายแก่สงฆ์ก็รูปก็ได้ ถ้าได้มาจากสงฆ์หรือเป็นการสงฆ์ อย่างพระมาบิณฑบาตเข้าๆ เราไม่ได้เจาะจงบุคคล ใครที่ผ่านมาที่หน้าบ้านก็ใส่ นี่เป็นสังฆทานแท้ รูปเดียวก็เป็น หรือไปนิมนต์พระที่วัดบอกว่านิมนต์พระ ๑ รูปไปฉันอาหารที่บ้าน แล้วทางวัดจะส่งพระรูปไหนไปก็แล้วแต่ นั่นก็เป็นสังฆทาน แม้รูปเดียวก็เป็นสังฆทาน เพราะได้อนุมัติจากสงฆ์มีพระปัจเจกบุคคลไปรับ แต่รับในนามของสงฆ์ สงฆ์เป็นผู้จัดคล้ายเราให้อะไรแก่ส่วนรวมให้แก่โรงเรียน สมมติเราให้นาฬิกาแก่โรงเรียนเป็นนาฬิกาเรือนใหญ่ และโรงเรียนส่งคนเป็นตัวแทนของโรงเรียนมารับ

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

คนหนึ่ง เราไม่ได้ให้แก่บุคคลนั้น เราให้แก่โรงเรียน แต่มีปัจเจกบุคคลคนหนึ่ง
เป็นตัวแทนไปรับ นั่นก็ชื่อว่าเป็นการให้แก่โรงเรียน ไม่ใช่ให้แก่บุคคล
เพราะฉะนั้นการทำสังฆทานนี้ไม่จำกัดจำนวนพระ เท่าไรก็ได้ แต่ให้ตั้งใจ
แน่วแน่ว่าไม่ได้เจาะจงบุคคล ไม่เจาะจงพระเท่านั้นก็เป็นสังฆทาน

ภาค
ผนวก

ความมัธยัสถ์ และประหยัด

ความประหยัดและมัธยัสถ์ อยู่ในเครือข่ายเดียวกับความพอดี หรือความพอประมาณ เป็นคุณธรรมซึ่งอุดหนุนกันและกันให้ดำเนินไปด้วยดี สู่ความเรียบง่ายและความสงบแห่งชีวิต

ความหมายและประโยชน์ของการประหยัดปัจจัย ๔

มัธยัสถ์ แปลว่า ท่ามกลาง คือท่ามกลางระหว่างความตระหนี่กับความฟุ่มเฟือย ความตระหนี่เป็นส่วนสุด Extreme ข้างหนึ่ง, ความฟุ่มเฟือย ก็เป็นส่วนสุดอีกข้างหนึ่ง ส่วนมัธยัสถ์ คือความพอดี อยู่ระหว่างกลาง ระหว่างความตระหนี่กับความฟุ่มเฟือย

ความตระหนี่คืออย่างไร คือเมื่อจำเป็นก็ไม่ยอมใช้จ่าย ทำตนเป็น ปู้โลมเฝ้าทรัพย์ มีทรัพย์แล้วไม่เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นตามสมควร

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ความฟุ่มเฟือยคืออะไร คือไม่จำเป็นก็ใช้จ่ายทรัพย์ ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย ส่วนอย่างไรจำเป็น อย่างไม่จำเป็นนั้น บุคคลต้องใช้ปัญญาพิจารณา ด้วยตนเองเป็นเรื่องๆ ไป

บางอย่างอาจจำเป็นสำหรับคนหนึ่ง แต่ไม่จำเป็นสำหรับอีกคนหนึ่ง โดยธรรมชาติเจ้าตัวย่อมรู้ได้เอง ตัวอย่าง ยาจำเป็นสำหรับคนป่วย แต่ไม่จำเป็นสำหรับคนไม่ป่วย ยาอย่างหนึ่งจำเป็นสำหรับคนเป็นโรคอย่างหนึ่ง เป็นอาทิ ในเรื่องปัจจัยที่จำเป็นอื่นๆ คืออาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยก็ทำนองเดียวกัน ความจำเป็นของคนไม่เท่ากัน จึงขอให้พิจารณาให้เหมาะสม แก่ตนเป็นรายๆ ไป

คนตระหนี่ เป็นคนเห็นแก่ตัว ไร้ปัญญา ไร้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์

คนฟุ่มเฟือย เป็นคนอ่อนแอ ขาดระเบียบวินัย ตามใจตนเอง ควบคุมตัวเองไม่ได้ อีกหนอยก็เป็นคนยากจนไร้ที่พึ่ง เพราะเมื่อตนไม่อาจเป็นที่พึ่ง แก่ตนเองแล้ว ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งตลอดไปได้

ส่วนคนมัธยัสถ์ เป็นคนพอดี พองาม ไม่มาก ไม่น้อย ไม่เอียงไปในส่วน สุดข้างใดข้างหนึ่ง ดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง เมื่อไม่จำเป็นก็ไม่จ่าย ต่อเมื่อเห็นว่าจำเป็น จึงใช้จ่ายและใช้จ่ายอย่างประหยัดด้วย

ประหยัด คือการใช้ทรัพย์สินไม่ให้เกิดความสูญเปล่า เช่น อาหาร ไม่กินครึ่งทิ้งครึ่ง เสื้อผ้าก็ใช้จนคุ้มค่าคุ้มราคา เครื่องใช้อื่นๆ ก็ทำนองเดียวกัน ใช้อย่างถนอม ใช้อย่างเขาเป็นมิตรที่ดีของเรา แล้วเขาจะอยู่กับเรานานๆ อยู่อย่างเป็นมิตร เสื้อผ้าเมื่อซักตากแล้วพohมาดก็ควรเอาเข้าร้อม ไม่ควรตากแดดจนแห้งเกรียม ซึ่งทำให้สีซีดเก่าเร็ว ที่อยู่อาศัยก็หมั่นรักษาให้มีสภาพดีอยู่เสมอ เมื่อชำรุดรีบซ่อมแซมก็จะใช้ได้ยาวนาน เป็นการประหยัดไปในตัว

สำหรับยาบำบัดโรคนั้น คนส่วนมากใช้อย่างมีธยัสถ์ และประหยัดกัน อยู่แล้ว ไม่จำเป็นก็ไม่มีใครอยากกินยา แต่มีบางคนเหมือนกันที่มักกินยา อย่างพร่ำเพรื่อ เพราะความเชื่อง่าย ใจร้อนและวิตกกังวลเกินไป

ในที่นี้ขอแนะนำว่า เมื่อซื้อยาก็ขอให้ซื้อยาที่มีคุณภาพดี ไม่ซื้อยาเก่า ดูวันหมดอายุของยาจากขวดหรือที่กล่องยาด้วย เพราะการใช้ยาที่หมดอายุแล้วอันตรายมาก ที่ขวดยาหรือกล่องยาเขาจะบอกวันหมดอายุไว้ บางอย่างก็บอกวันผลิตด้วย วันหมดอายุของยาเขาจะบอกไว้ เช่น EXP. Date ๑-๒-๑๙๘๘ แปลว่ายานี้หมดอายุในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๑๙๘๘ นอกจากนี้ ยาที่หมอให้มาสำหรับคนหนึ่ง อีกคนหนึ่งไม่ควรจะกิน แม้จะเป็นโรคเดียวกัน เพราะร่างกายแต่ละคนรับยาได้ไม่เหมือนกัน บางคนอาจแพ้ยาบางอย่าง ที่คิดว่าจะเป็นการประหยัดนั้น อาจทำให้ต้องจ่ายเพิ่มขึ้นก็ได้ ยาที่ไม่บอก วันหมดอายุเมื่อมีอายุเลย ๕ ปีจากวันผลิตท่านให้ถือว่าหมดอายุไม่ควรใช้

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ อดีตปลัดบัญชาการ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ปาฐกถาเกี่ยวกับ **“การประหยัด”** ในการประชุมนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลและผู้ตรวจการเทศบาล ๑๒ ตุลาคม ๒๕๐๒ ว่า

“แต่หลักการที่ถูกต้องแท้ หลักการที่ใช้ได้ทุกสมัยและทุกประเทศ คือหลักการที่ว่า การประหยัดตรงข้ามกับความเสียหายเปล่า ขอให้เราป้องกัน ความเสียหายเปล่า แล้วจะเป็นการประหยัดไปในตัว วิธีที่ดีที่สุดที่เราจะฝึกนิสัย ตัวเราเอง ครอบครัวของเรา หรือพลเมืองของเราให้ประหยัด นั้นคือสอน ให้ป้องกันและต่อสู้กับความเสียหายเปล่า”

ขอให้เรามองดูรอบๆ ตัวของเรา ในครอบครัวของเราและในบ้านเมือง ของเรา เราจะได้พบกับความเสียหายเปล่าน่าอนาถใจ ปู ยา ตา ยาย ชอบสอนนักหนาว่า อย่ากินครึ่งทิ้งครึ่ง อันที่จริงเดี๋ยวนี้เราก็ไม่ได้กินครึ่ง

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ทั้งครึ่ง แต่เรายังทิ้งเสียเปล่าอยู่ไม่น้อย ถ้าคนหนึ่งทิ้งข้าวคนละ ๑๐ เม็ด คน ๒๔ ล้านคนจะทิ้งข้าวเสียปีละหลายตัน

ชาวญี่ปุ่น ซึ่งมีคนมาก มีข้าวไม่พอกินภายในประเทศ ต้องซื้อข้าวจากต่างประเทศ เขาสอนกันจนเข้าอยู่ในสายเลือดว่า อาหารที่ดีที่สุดเป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากที่สุดและให้กำลังวังชามากที่สุดนั่นคือ น้ำล้างชาม ชาวญี่ปุ่นรับประทานอาหารแบบญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นคนยากจนหรือเศรษฐี พอกินข้าวหมดแล้ว เขาเอาน้ำเทลงไปในชามข้าวกรอกน้ำล้างชามข้าว แล้วก็ดื่มเข้าไปไม่ทิ้งแม้แต่เม็ดเดียว หรือทิ้งอาหารอันใดแม้แต่เล็กน้อย

ชาวฝรั่งเศส ซึ่งโดยมากมีนิสัยประหยัด เขาสอนว่าอาหารที่ดีที่สุดคือเมื่อกินอะไรหมดแล้วก็เอาขนมปังเซ็ดจานรับประทาน ผู้ที่เคยเป็นนักเรียนในประเทศฝรั่งเศสและถูกส่งไปอยู่ตามบ้านครอบครัวจะถูกสอนให้ทำอย่างนี้ ซึ่งเป็นการประหยัดไม่ยอมให้เสียเปล่า แม้แต่เศษขนมปังหรือน้ำล้างอาหารที่ติดจาน เป็นการประหยัดขนมปัง ประหยัดอาหาร ประหยัดตลอดไปถึงน้ำล้างจานเพราะช่วยให้ล้างง่ายเข้ามา

ในประเทศเยอรมนี การสอนวิชาปรุงอาหารถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะถือว่าถ้าแม่บ้านของเขาสามารถปรุงอาหารให้รับประทานกันได้ดีในครอบครัวแล้ว ก็ได้ผลเท่ากับไปรับประทานในเรสโตรองต์ที่หรูหรา แต่ค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากันมาก เยอรมันเป็นชาติที่รับประทานมาก ไม่มีทางจะลดปริมาณอาหารเพราะเคยรับประทานมากกันมาแล้ว เขาจึงต้องสอนการประหยัดทางอื่น เช่น พยายามทดลองคำนวณว่า การปรุงอาหารชนิดใดใช้เวลาเท่าใดจึงจะดีที่สุด เรื่องนาที่ วินาที สำหรับการปรุงอาหารอย่างนั้นอย่างนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะได้ประหยัดแก๊สหรือไฟฟ้าที่เป็นเชื้อเพลิงปรุงอาหาร

คนชาวบ้านชาวญี่ปุ่นจะไม่ทုชไขอย่างที่เราทช ถ้าเป็นไขดิบก็ทชให้แตกเพียงเล็กน้อยที่ตรงหัวมูม ค่อยๆ เทเอาไขออก แล้วส่งเปลือกไขซึ่งอยู่ในสภาพดีไปทำตุ๊กตา ถ้าเป็นไขต้มไม่สามารถทำได้เหมือนไขดิบ ก็พยายามรักษาเปลือกไว้ทำเครื่องรัก คือมีวิธีลงรักและเอาเปลือกไขเรียงข้างหน้าเป็นลายสวย เป็นของมีราคา แม้แต่เปลือกไขก็ไม่เสียเปล่า

ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งมั่งคั่งเหลือหลาย และราษฎรมีความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด ยังมีรถไปขอรับกระดาษหนังสือพิมพ์ตามบ้าน บ้านใดเก็บไว้ได้มากจะขายก็ได้ เขาเอาไปเข้าหม้อต้มทำกระดาษใหม่ เป็นการประหยัดวัตถุดิบสำหรับทำกระดาษ ในเมืองเรา กระดาษหนังสือพิมพ์ไม่รู้จะทำอะไรเก็บไว้มากๆ รกบ้านเข้า ลงท้ายก็เผา เป็นการเสียเปล่าโดยไม่มีทางแก้ในเมืองเราคนถางป่าทำไร่ ตัดฟันต้นไม้ลงมาแล้วก็เผาเพื่อจะเอาที่ทำไร่

ในอินเดียซึ่งหาป่าไม้ได้ยากเต็มที คนตัดฟันไม้ไม่ใช่แต่เพียงจะตัดต้นไม้ยังขุดเอารากไปตากแห้งเพื่อใช้ทำฟืนต่อไป ความที่เรามีความสมบูรณ์มาเราไม่ค่อยนึกถึงเรื่องเสียเปล่า แต่ต่อไปอีกไม่ช้าเราจะต้องนึกถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องป่าไม้ ซึ่งถ้าไม่ระวังให้ดีและหมดไปเมื่อไร ก็จะกลายเป็นความร้อนแห้งแล้ง ฝนไม่ตกจะทำความลำบากแก่ประเทศทั้งประเทศ *

สำหรับประเทศไทย เจ้าหน้าที่ทรงเป็นแบบอย่างในเรื่องของความประหยัดพระองค์หนึ่งคือ **สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก** ในระหว่างที่ทรงศึกษาวิชาสาธารณสุขที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ทรงพระราชทานทุนแก่นักเรียนแพทย์ ๒ คน จากประเทศไทย ทรงดูแลเอาใจใส่นักเรียนของพระองค์ ทรงแนะนำวิธีการดำเนินชีวิต

* จากหนังสือ *วิจิตรวาทการอนุสรณ์* ๑๖ สิงหาคม ๒๕๐๕

สิ่งไม่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ขนบธรรมเนียมประเพณีของต่างประเทศ เสด็จเยี่ยมเยียนเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ทรงอบรมผู้ใกล้ชิดให้มีความรู้รอบตัว เช่น ทรงกำหนดให้นักเรียนไปดูพิพิธภัณฑ์แล้วจะต้องกลับมารายงานถวายว่าได้ไปเห็นอะไรมาบ้าง และจะทรงชี้แจงเพิ่มเติม ทรงอบรมให้รู้จักกระหมัดกระหม่อม ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย โดยทรงมอบเงินทั้งปีให้ไว้ใช้จ่ายเอง เป็นการฝึกหัดการใช้สอยเงินทองให้เพียงพอที่จะใช้ได้ตลอดปี ไม่โปรดผู้ที่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ทรงรับสั่งเตือนสติอยู่เสมอว่า

“เงินที่ฉันได้ใช้ออกมาเรียน หรือให้พวกเธอออกมาเรียนนี้ ไม่ใช่เงินของฉัน แต่เป็นเงินของราษฎรเขาจ้างให้ฉันออกมาเรียน ฉะนั้นเธอต้องตั้งใจเรียนให้ดี ให้สำเร็จ เพื่อจะได้กลับไปทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และขอให้ประหยัดใช้เงิน เพื่อฉันจะได้มีเงินเหลือไว้ช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป”

เรื่องที่ทรงอบรมสั่งสอนให้นักเรียนทูลส่วนพระองค์รู้จักประหยัดกระหมัดกระหม่อมใช้จ่ายเงินนั้น มิได้เพียงแต่รับสั่งอย่างเดียว พระองค์ก็ทรงปฏิบัติด้วย เช่น ฝูงพระบาทชาดก็ทรงชุนเองแล้วใช้ใหม่ได้ ชักผ้าเช็ดพระพักตร์ ฝูงพระบาท ลิงของเล็กๆ น้อยๆ ด้วยพระองค์เอง เพื่อประหยัดค่าซั๊กฟอก ทรงล้างทำความสะอาดรถยนต์เอง รถยนต์ที่ทรงใช้ก็เป็นรถบู๊คตอนเดียวธรรมดา และที่ต้องซื้อใช้ก็เพราะต้องรีบไปโรงเรียนแพทย์ที่บอสตันแต่เช้า และเย็นก็ต้องทรงเอางานต่างๆ กลับมาทำที่พระตำหนัก

การเลือกที่ประทับนั้น ภายหลังจากที่ทรงหันมาสนพระทัยในกิจการแพทย์และสาธารณสุขจะทรงเลือกที่ที่พอจะอยู่ได้เท่านั้น มิได้ทรงเลือกที่หรูหรา ทั้งนี้เพื่อจะทรงเก็บเงินไว้เพื่อการกุศล **พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์** ทรงเล่าไว้ในหนังสือ “เกิดวังปารุสก์” ว่า

“ยอมเป็นที่ทราบกันอยู่โดยมากแล้วว่าทูลหม่อมมาแดงนั้นทรงเป็นเจ้าฟ้าที่รวยมั่งคั่งมากที่สุดพระองค์หนึ่งในบรรดาเจ้าฟ้าด้วยกัน แต่ท่านทรงระมัดระวังกระหม่อมตระแหม่มเป็นที่สุดในการใช้จ่าย แทนที่จะเสด็จไปประทับโฮเต็ลชั้นเอก กลับประทับโฮเต็ลชั้นซอมซ่อที่สุด ใกล้เคียงสถานทูต อันเป็นทำเลที่ไม่หรรษาเสียเลยในกรุงลอนดอน การที่ทรงกระหม่อมตระแหม่มเช่นนั้นคือความเข้าใจผิดระหว่างคนที่ไม่รู้จักท่านดี ไปคิดเสียว่าท่านเป็นคนเหนียวจัด แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ ท่านต้องการจะเก็บรายได้ของท่านไว้เป็นส่วนมากเพื่อทำการกุศลอย่างมากมาย

ส่วนทูลกระหม่อมแดงโปรดประทับในที่ที่ถูกและนับว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เช่น ตามถนนครอมเวลล์ (Cromwell Road) ใกล้สถานทูต อันเป็นทำเลในกรุงลอนดอนที่ไม่นับว่าหรรษาเลย โรงแรมเล็กๆ แถวนั้นเขาออกจะถือกันว่าคร่ำครึมากในสมัยนั้น แต่ราคาเช่าย่อมเยามาก

ทูลกระหม่อมมาแดงดูเหมือนจะทรงร่ำรวยที่สุดในหมู่เจ้าฟ้า ฉะนั้นจึงมีแปลกใจว่าเหตุใดท่านจึงมิได้เสด็จไปประทับอยู่ตามโรงแรมอันสมเกียรติ เช่น แคลร์-วิตซ์ ท่านทรงอธิบายว่าเป็นเพราะอยากจะได้เงินไว้บำรุงสาธารณกุศลที่เมืองไทยดีกว่า ดังได้บรรยายมาก่อนแล้ว

อนึ่งในการเสด็จไปอยู่ที่นั่น ก็ได้เสียพระเกียรติเจ้านายแต่อย่างใด เพราะท่านไม่ทรงแถลงว่าพระองค์เป็นเจ้านายชั้นสูง ท่านเรียกพระองค์ท่านว่า **มิสเตอร์มหิดล สงขลา** (Mr. Mahidol Songkla) เมื่อทรงสอบไล่ได้เป็นแพทย์ที่อเมริกาแล้วก็ทรงเรียกพระองค์ว่า ด็อกเตอร์ ม.สงขลา การที่ทรงทำเช่นนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าถูกและเป็นที่น่าสรรเสริญ การที่จะเรียกตนว่าเป็นเจ้านายชั้นสูง แต่ถ้าไม่อยากจะเปลืองเงิน หรือไม่ชอบที่ทางหรรษา ก็ควรจงงดการเป็นใหญ่เป็นโตเสียดีกว่า เพราะยศศักดิ์หรือตำแหน่งใหญ่โตนั้น

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ถ้าเอาไปใช้ในที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ก็เลยทำให้ได้ผลตรงกันข้าม” *

เครือข่ายของความประหยัด

ความประหยัดและมัธยัสถ์ดังกล่าวนี้ อยู่ในเครือข่ายเดียวกับความพอดี หรือความพอประมาณ เป็นคุณธรรมซึ่งอุดหนุนกันและกันให้ดำเนินไปด้วยดี สูความเรียบง่ายและความสงบแห่งชีวิต

ความพอดี หมายถึงความพอเหมาะ **ความพอประมาณ** คือความเป็นกลางระหว่างความน้อยเกินไปกับมากเกินไป ข้อความดังกล่าวนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า **มัตตัญญุต** บ้าง เรียก **มัชฌิมาปฏิปทา** หรือทางสายกลางบ้าง

มีสุภาษิตทางพระพุทธศาสนาอยู่ข้อหนึ่งว่า **ความพอดีนั้น ดีเสมอ (มัตตัญญุต** **สทา สาทู)** คือไม่ว่าอะไร ถ้าพอดีแล้วก็ดี ไม่เอียงสุดไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่มาก ไม่น้อย

เสื้อผ้าที่บุคคลสวมใส่ต้องพอดีกับตัวผู้สวมผู้ใช้ ไม่คับเกินไป ไม่หลวมเกินไป อาหารที่บริโภคต้องพอดีกับความต้องการของร่างกายในเวลานั้น การบริโภคมากไปทำให้อึดอัด น้อยเกินไปทำให้ระโหยระเหี่ยอ่อนเพลีย ทำอะไรไม่ค่อยได้ อาจทำให้ผอมเกินไป อาหารที่ให้ความสุขแก่ร่างกาย ต้องพอดีทั้งคุณภาพและปริมาณ แม้ยารักษาโรคก็เหมือนกัน ชื่อว่ายาใครๆ ก็รู้ว่ามีความคุณภาพในการรักษาโรค บำบัดโรค แต่ก็ต้องรับประทานแต่พอดีตามแพทย์สั่ง ทั้งขนาดและเวลา รับประทานน้อยเกินไปทำให้โรคดื้อยา มากเกินไปร่างกายสู้ไม่ไหว เป็นโทษแก่ร่างกายหลายอย่าง

* จากหนังสือ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรฯ สภาอาจารย์ศิริราช จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๖

สมมติว่ามีใครสักคนอยากหายโรคเร็วๆ หมอให้ยามากิน ๓ วัน จำนวนยา ๑๔ เม็ด เพราะคิดจากหลักคำนวณว่ากินวันละ ๒ เม็ดเจ็ดวันหาย ถ้าอยากหายวันเดียวก็ต้องกิน ๑๔ เม็ด จึงกินทั้ง ๑๔ เม็ดครั้งเดียว เขาอาจแพ้ยามากและอาจถึงกับเสียชีวิตก็ได้เพราะกินยาไม่พอดี

การพูดจาก็ต้องอาศัยความพอดีเหมือนกัน พูดน้อยเกินไปก็ไม่สำเร็จ ประโยชน์ที่ต้องการ พูดมากเกินไปก็เป็นที่รำคาญของคนทั้งหลาย เพราะไม่ยอมหยุดพูดแม้หมดเรื่องพูดแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายที่พูดน้อยเกินไป แม้มีเรื่องที่สมควรพูดก็ไม่พูด ฉะนั้นความพอดีในการพูดก็คือพูดเมื่อจำเป็นต้องพูดและพูดแต่พอประมาณ หยุดพูดเมื่อหมดเรื่องที่จะพูดแล้ว

นักเรียนที่เรียนหนังสือ ก็ต้องเรียนแต่พอดี เรียนมากเกินไปอาจไม่สำเร็จเพราะโรคภัยไข้เจ็บจะมาเบียดเบียนเสียก่อน เรียนน้อยเกินไปก็ไม่พอกับความยากและความสูงชันของวิชา การทำงานก็เหมือนกันต้องทำแต่พอดี ไม่หักโหมและไม่เกียจคร้าน

รวมความว่าความพอดี ความพอประมาณหรือทางสายกลางนั้น เป็นคุณธรรมอันประเสริฐที่จะอำนวยความสุขสวัสดิ์และความสำเร็จแก่ชีวิต

การประหยัดเวลา

เวลาเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตของคนเรา เราได้เวลามาคนละเท่าๆ กัน คือคนละ ๒๔ ชั่วโมงต่อวันก็จริง แต่บางคนใช้เวลาอย่างประหยัดคือไม่ให้เสียเวลาไปเปล่า พยายามทำเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเมื่อเขาใช้เวลาเป็นประโยชน์ ประโยชน์ก็พอกพูนขึ้นตามวันเวลาที่ล่วงไป ชีวิตของเขาก็เป็นชีวิตที่มีประโยชน์ ไม่เป็นโมฆะชีวิต (สูญเปล่า)

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ส่วนคนที่พร่ำเวลา ฆ่าเวลาเสีย ใช้เวลาอย่างฟุ่มเฟือยไร้ประโยชน์ ไม่รู้จักประหยัดเวลา เวลาก็ล่วงไปเปล่า นำเสียดาย เวลาเป็นสิ่งที่ซื้อขายกันไม่ได้ ถ้าซื้อได้ คนที่ขยันมีเวลาไม่พอสำหรับทำงานคงต้องเที่ยวขอซื้อเวลาเพิ่ม พระพุทธเจ้าตรัสเตือนไว้ว่า อย่าปล่อยให้เวลาให้ล่วงไปเปล่า เพราะผู้ปล่อยให้เวลาให้ล่วงไปเปล่าจะต้องเศร้าโศกในภายหลัง และจะไย่ดเหี้ยดกันในแดนที่ไร้ความเจริญ

คนที่รู้จักประหยัดเวลาจะทำงานได้มาก จนบางคนถามด้วยความแปลกใจว่าเอาเวลาที่ไหนมาทำ ความจริงก็เวลาเช้า-สาย-บ่าย-เย็น และกลางคืนนั่นเอง แต่เขารู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ให้เวลาสูญเปล่าด้วยการเที่ยวเตร่ เฮฮาสนุกสนาน ลำมะเลเตเมา หรืออยู่อย่างเกียจคร้าน นั่งคอยนอนคอยโซ่คชะตา

คนรู้จักใช้เวลา เขาจะเอาเวลานั้นเองสร้างโชคชะตาให้แก่ตนเอง เราเห็นความจริงข้อนี้จากคนสองคนที่เริ่มต้นชีวิตพร้อมๆ กัน และมีอะไรๆ เท่าๆ กันมาก่อน แต่คนหนึ่งใช้เวลาเป็นประโยชน์ อีกคนหนึ่งใช้เวลาไม่เป็นประโยชน์ คนที่ใช้เวลาเป็นประโยชน์จะได้รับประโยชน์จากเวลาเป็นอันมาก และตัวเขาเองจะกลายเป็นคนมีประโยชน์

ส่วนคนที่ใช้เวลาไปในทางที่ไม่มีประโยชน์ ก็จะได้รับโทษจากเวลาเหมือนกัน และเขาจะกลายเป็นคนไร้ประโยชน์ ไม่มีใครต้องการ เป็นที่รังเกียจเหยียดหยามของสังคม อยู่ไม่เป็นสุข ไม่มีอะไรให้ภาคภูมิใจ นึกได้เมื่อไรก็ต้องเสียดใจว่า ถ้าใช้เวลาให้เกิดประโยชน์เสียแต่ต้น ชีวิตก็คงจะดีกว่านี้ และมักจะพูดต่อว่า... **“ตอนนี้สายเสียแล้ว”**

ความจริงไม่มีวันสายสำหรับผู้สำนึกตนแล้วกลับตัว รู้สึกตัวเมื่อไรก็เริ่มต้นเมื่อนั้น เวลาที่อยู่เสมอสำหรับผู้รู้จักเริ่มต้น ไม่มีวันสายสำหรับผู้

ต้องการกลับตัวเมื่อยังมีลมหายใจอยู่...เราเริ่มต้นใหม่ได้เสมอ การเริ่มต้นที่ดี เป็นความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง และเป็นทุนไว้สำหรับโอกาสต่อๆ ไปใน ภายหน้าอีกด้วย

เพื่อประหยัดเวลาในการทำงานในการบำเพ็ญคุณงามความดีต่างๆ เราต้องมีการวางแผนล่วงหน้า **Planning Ahead** ว่าวันนี้จะทำอะไรบ้าง และทำให้เต็มเวลาตามที่กำหนดไว้ นอกจากเหน็ดเหนื่อยและอ่อนเพลีย เหลือเกินทำไปไม่ไหว ซินทำไปอาจต้องล้มปวยลง เสียเวลาไปหลายๆ วัน และยังต้องเสียเงินในการรักษาพยาบาลอีก เป็นการไม่ประหยัดแทนที่จะ ประหยัด เพราะฉะนั้นจะต้องรู้จักความพอดีด้วย ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ถ้าใครทำได้อย่างนี้ทุกวัน อนาคตต้องดีแน่ เพราะเราสร้างอนาคต กันด้วยการกระทำในปัจจุบัน

การประหยัดพลังงานในตัว

ในการทำารงานหรือการศึกษาเล่าเรียนนั้น เราต้องรู้จักประหยัด พลังงานในตัวเองด้วย คือไม่หักโหมจนเกินไป ควรจะต้องค่อยทำค่อยไป แต่ทำสม่ำเสมอไม่หยุดหรือไม่จับจด ก็จะทำงานได้มากและเหนื่อยน้อย วิธีทำก็คือ หยุดเสีย...ก่อนเหนื่อย สมมติว่ากำลังของเราทำได้ ๒ ชั่วโมง เหนื่อย เราก็ทำเพียงหนึ่งชั่วโมงกับ ๔๕ นาที แล้วหยุดเสีย ๑๕ นาที แล้ว ทำต่อในช่วงที่ ๒ อาจทำเพียง ๑ ๑/๒ ชั่วโมง แล้วหยุด ๑๕ นาที ทำอย่างนี้ เรื่อยไป เมื่อหลายชั่วโมงเข้า ความล้าอาจมีมากขึ้น เราก็พักให้มากขึ้น ก็จะทำงานไปได้เรื่อยๆ ได้งานมากแต่เหนื่อยน้อย ๗-๘ ชั่วโมงก็พักใหญ่ เสียครึ่งหนึ่ง

ผู้รู้ท่านว่า ให้เราทำงานแบบหัวใจของเรา คือทำไปพักไปในตัว

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ขณะที่หัวใจเต้นประมาณ ๗๐ ครั้งต่อนาทีนั้น หัวใจหยุดพักทุกครั้ง คำนวณแล้วหัวใจทำงานเพียง ๙ ชั่วโมงใน ๒๔ ชั่วโมง มันจึงทำงานอยู่ได้เป็นร้อยๆ ปี

การประหยัดกระแสความคิด

การทำใจให้สบายก็เป็นการพักผ่อนที่ดี และเป็นการประหยัดพลังงาน ความคิดไปในตัวด้วย เป็นการได้พักผ่อนทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำสมาธิให้ใจสงบนั้นเป็นการพักผ่อนอย่างดีของใจและเป็นการประหยัดกระแสความคิดของเราไม่ให้พุ่งชนไปในสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์

เปรียบเหมือนไฟที่มีกระจกรวมแสงหรือโປ้ไฟซึ่งป้องกันการพร่าไปของแสงในจุดที่เราไม่ต้องการ ถ้าแสงเทียนเท่ากัน หลอดที่มีกระจกรวมแสง (เช่นกระจกหน้าไฟฉาย) จะมีแสงสว่างกว่าหลอดที่ไม่มีกระจกรวมแสงเป็นอันมาก

กระแสดิจหรือกระแสความคิดของคนเราก็เหมือนกัน ถ้าคิดพร่าไป พุ่งชนไปในสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ ก็สูญเสียพลังความคิดไปเปล่าๆ ทำให้เหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียทั้งร่างกายและจิตใจ

“ความเหนื่อยใจ” นั้นมีผลเสียหายร้ายแรงยิ่งกว่าความเหนื่อยทางกายเสียอีก ความเหนื่อยทางกายหายเร็วกว่า และเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย เช่น ออกกำลังกายเหนื่อย เป็นต้น ส่วนความเหนื่อยใจนั้นไม่มีประโยชน์อะไรเลย มีแต่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ทрудโทรม เสื่อมเสียสุขภาพจิตเป็นอย่างยิ่ง

คนเราจะทำการงานได้ดีต้องมีสุขภาพจิตที่ดีด้วย จึงควรประหยัดกระแสความคิดให้ดี อย่าคิดพุ่งชนให้เสียพลังจิตใจเปล่าๆ พยายามรวม

กระแสดิจิทัลให้จดจ่อในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ก็จะมีพลังให้แก่ดวงจิตนั่นเอง อีกด้วย

การทำบุญอย่างประหยัด

ชาวพุทธควรทำบุญอย่างประหยัด อย่าให้มีการสูญเปล่าขึ้นในการทำบุญ เมื่อจะทำบุญทุกครั้งควรไตร่ตรองเสียให้ดีกว่าควรทำหรือไม่ควรทำ เมื่อเห็นว่าควรทำแล้วก็ควรวางแผนอย่างประหยัดด้วย อย่าให้เข้าแบบทำบุญครึ่งหนึ่งทิ้งครึ่งหนึ่ง **อย่าทำบุญด้วยศรัทธาเพียงอย่างเดียว แต่ให้ใช้ปัญญาด้วย** ขอให้ศรัทธาและปัญญาเป็นไปพอๆ กัน จะได้ไม่ทำด้วยความมกมาย

ชาวพุทธในเมืองไทยถูกชักจูงให้ทำงานด้วยศรัทธามานานแล้ว ควรจะขอร้องให้ทำด้วยปัญญากันบ้าง คือเพิ่มปัญญาลงไปด้วย อันที่จริงก็ถูกต้องและตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่แล้วเพราะทรงสอนศรัทธาไว้ที่ใด ก็ทรงสอนปัญญากำกับไว้เสมอ เพื่อมิให้ชาวพุทธถูกชักจูงไปในทางมกมาย เป็นการสูญเปล่าเงินทองข้าวของ สมัยนี้ก็แพงขึ้นทุกวันทุกเดือน

ใครแนะนำให้ทำบุญอะไร อย่างไร วิธีใด ก็ควรสอบสวนด้วยปัญญา ให้เห็นแจ่มเสียก่อนว่าทำไมจะต้องทำอย่างนั้น เมื่อเห็นเหตุเห็นผลแล้วจึงค่อยทำ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการถูกหลอก **อย่าทำบุญด้วยความโง่** ถ้าทำด้วยความโง่ ยิ่งทำก็ยิ่งโง่ ขอให้ทำด้วยความฉลาด เพราะยิ่งทำก็ยิ่งฉลาดขึ้น

ทำอย่างไรจะฉลาดเรื่องการทำบุญ? ก็ต้องศึกษาเรื่องบุญ พระพุทธเจ้ายังทรงเตือนไว้ว่า **“บุญฉิบหาย โสฬสิขเขยบ บุคคลพึงศึกษาเรื่องบุญ ซึ่งมีผลเลิศมีสุขเป็นกำไร”** ไม่ใช่ยังทำยิ่งทุกข์เหมือนคนกินยาไม่ตรงกับโรคที่เป็น ยิ่งกินยิ่งทรุดลง ถ้ายาถูกกับโรคที่เป็น กินเพียงวันสองวันก็พอเห็นผลบ้าง

สิ่งทีควรค่าความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

การทำบุญก็เหมือนกัน ถ้าทำถูกที่ถูกคน ถูกกาลเทศะ หรือเรียกรวมๆ ว่าทำบุญเป็นละก็ ยิ่งทำไปก็ยิ่งมีความสุขความสดชื่น เป็นความสุขจริงๆ ... ไม่ใช่สุขด้วยการคอยปลอบใจตัวเอง

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เลือกให้ทานในที่ๆ จะมีผลมาก และไม่ทำให้กระทบตนและผู้อื่น คือไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อนในการทำบุญให้ทาน ทรงแสดงการทำบุญที่มีอานิสงส์สูงขึ้นไปเป็นลำดับไว้ดังนี้คือ

๑. การให้ทาน ชนิดที่เป็นสังฆทาน คือการให้อย่างไม่เจาะจง (อนุโลมการให้เป็นสาธารณประโยชน์ เข้าเป็นสังฆทานได้) บรรดาลังฆทานด้วยกัน เสนาสนะทาน (การให้ที่อยู่อาศัย) มีอานิสงส์เลิศกว่าอย่างอื่น

๒. การถึงไตรสรณคมน์ คือการยอมรับนับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีอานิสงส์มากกว่าข้อ ๑

๓. การรักษาศีล ๕ มีอานิสงส์มากกว่าข้อ ๒

๔. การเจริญเมตตา ทำจิตให้อ่อนโยนในสัตว์ทั้งหลาย ไม่คิดเบียดเบียน สัตว์ทั้งหลาย มีอานิสงส์มากกว่าข้อ ๓

๕. การเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา (ไตรลักษณ์) ด้วยปัญญา มีอานิสงส์มากกว่าข้อ ๔

๖. การสิ้นกิเลส มีอานิสงส์สูงส่งในการประพาศิตความดีทั้งหลาย

ตามนัยแห่งพระพุทธพจน์จะเห็นว่า ทรงแสดงอานิสงส์แห่งบุญสูงขึ้นไปตามลำดับ และยิ่งลงทุนเรื่องทรัพย์สินเงินทองน้อยลง หรือไม่ต้องใช้เงินทองเลยก็ได้ เป็นการทำความดีอย่างประหยัดและฉลาด ยิ่งทำก็ยิ่งฉลาดขึ้น

ขอให้ชาวพุทธช่วยกันสำเหนียกศึกษาเรื่องนี้ให้เข้าใจ จะได้ทำบุญถูกต้องจะได้ผลบุญที่มีผลเลิศและมีสุขเป็นกำไร

พูดถึงทำบุญ จิตสำนึกของคนไทยส่วนมากมักนึกถึงว่าต้องไปวัด ต้องทำกับพระ ความจริงแล้วการทำบุญทำได้ทุกแห่ง แม้นั่งอยู่เฉยๆ ก็เป็นบุญ ถ้าทำให้ใจถูกต้อง ทำให้ใจเป็นบุญ ทำให้ใจสงบ

อนึ่ง การที่มีบุคคลหรือสัตว์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกรุณาปรากฏอยู่เฉพาะหน้า ผู้ใดช่วยเหลือบุคคลหรือสัตว์นั้นให้พ้นทุกข์ด้วยใจกรุณานั้นแหละคือขุมทรัพย์แห่งบุญโดยแท้ เช่น ช่วยเหลือคนถือของหนักในรถประจำทาง ช่วยท้าวกระเป๋าส่งให้นักเรียนเล็กๆ เป็นต้น

มีสุภาสิตอันน่าสนใจ และน่าเตือนใจอยู่บทหนึ่งว่า **มหาบุริสภาวสุส ลกขณั กฤษฎาสโท** ความทนไม่ได้เพราะกรุณาเป็นลักษณะของความเป็นมหาบุรุษ (คือท่านผู้ยิ่งใหญ่ รวมทั้งบุรุษและสตรี) ทนไม่ได้ต่อความทุกข์ของผู้อื่น มีความหวังใจต่อความทุกข์ของผู้อื่น ประารถนาจะช่วยเขาให้พ้นทุกข์นั่นเองคือลักษณะของท่านผู้มีความกรุณา ความกรุณาเป็นป้อเกิดแห่งห้วงบุญอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ส่วนคนริษยาทนไม่ได้ต่อความสุขของผู้อื่น นี่ก็เป็นบาปอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ โลกอาจพิเนาศด้วยบาปอันนี้ ดังสุภาสิตที่ว่า **อรติ โลกนาลิกา...ความริษยาทำให้โลกพิเนาศ** ดังนี้

ยังมีคนไทยอยู่อีกเป็นจำนวนมากที่อยู่ในฐานะลำบากยากจนชนิดชักหน้าไม่ถึงหลัง หาเช้าไม่ได้กินค่ำ เพราะไม่ใช่แต่ตัวคนเดียว ยังมีลูกเมียหรือผัวอีก ความยากจนมีหลายสาเหตุ บางคนทำตนให้จนลงเองเพราะความซั่วของตัวเอง แต่มีบางคนบางพวกบางหมู่ยากจนเพราะสภาพแวดล้อมบังคับให้จน ต้องดิ้นรนต่อสู้ ดิ้นถีบปากกัดเพื่อเอาตัวและครอบครัวให้รอดไปได้

เพราะเหตุที่คนไทยส่วนใหญ่ยังยากจนนี้เอง จึงใคร่ขอร้องวิงวอนวงการศาสนาให้ลดความฟุ่มเฟือยลงในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ การ

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่
เพื่อความถูกต้อง

ฉลองต่างๆ และขอให้สั่งสอนชาวบ้านชาวเมืองให้ทำบุญอย่างประหยัด ให้มุ่งการปฏิบัติธรรม ทำตนให้เป็นคนดีเพื่อเป็นศรีแก่ชาติแก่ศาสนา... ชาวพุทธนี้เขาประพฤติตัวดีจริงหนอ

อย่าเอาแต่เรื่องทำบุญๆ บริจาคๆ โดยที่ไม่ได้ทำตัวดีขึ้นเลย ถ้ามีแต่เรื่องทำบุญๆ บริจาคๆ โดยที่ชาวพุทธมิได้ทำตัวดีขึ้น แล้วอีกหน่อย (ความจริงเวลานี้ก็เป็นอยู่แล้ว) พุทธศาสนาก็ไปอยู่ที่ช่อฟ้า ไบระกา โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์อันสวยงามหรูหรา แต่ไม่ได้อยู่ที่ตัวคน หรือใจคนเลย

ด้วยเหตุนี้ด้วยก็ได้ที่เมืองไทยแม้เป็นเมืองพุทธ มีวัดวาอารามมากมาย แต่บ้านเมืองเต็มไปด้วยอาชญากร ขโมยชุกชุมเหมือนยุง ชาวเมืองอยู่กันอย่างรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน วัดเป็นจำนวนไม่น้อย กลายเป็นที่มีมั่วสุมของคนเลว พวกอันธพาลทุจริต วัดเองกลายเป็นแหล่งหนึ่งที่ไม่ปลอดภัยในเรื่องทรัพย์สินถูกขโมย แม้แต่ร่องเท้าแตะะ อย่างนี้จะให้คิดอย่างไร

นอกจากคิดว่าเราสนใจส่วนเปลือกนอกของพระพุทธศาสนาเกิน มากกว่าเนื้อแท้ หรือส่วนในของศาสนาคือการปฏิบัติชอบ คนทั้งหลายมองวัดว่าเจริญตรงที่มีโบสถ์สวย มีกุฏิงามๆ ไม่ได้มองที่การปฏิบัติของพระสงฆ์หรือที่การปฏิบัติของพุทธบริษัท

วันลอยกระทงประจำปีซึ่งมีการลอยกระทงกันทั่วประเทศ ทำเองบ้าง ซื้อกระทงมาลอยกันเองบ้าง ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง เงินทองของเอกชนบ้าง ของหมู่คณะ เช่นโรงเรียนบ้าง ซึ่งถ้าเป็นของโรงเรียนก็ต้องเรียกรไหนักเรียน คนละบาทสองบาทเอาไปทำกระทงแล้วลอยลงแม่น้ำลำคลอง เหมือนเอาเงินไปทิ้งแม่น้ำเสียปีหนึ่งๆ มิใช่น้อย ยังทำให้แม่น้ำลำคลองซึ่งสกปรกอยู่แล้ว

สกปรกมากขึ้น มีมลภาวะมากขึ้น

ประเพณีลอยกระทงนี้ทำเพื่ออะไร? อะไรคือจุดมุ่งหมาย? เรื่องนี้ได้ถูกยึดเยียดแอบอ้างให้อยู่ในแวดวงของพุทธศาสนาอีกด้วย เป็นการลั่นเปลืองเงินทองโดยมองไม่เห็นประโยชน์อะไรเลย นอกจากทำเล่น บางแห่งก็ทำกันเป็นการใหญ่ลั่นเปลืองเป็นการใหญ่

ถ้าถึงวันลอยกระทง เราเปลี่ยนเสียใหม่จะไม่ดีหรือ คือมานัดกันลอยบาป ลอยความชั่ว นัดกันให้พร้อมเพรียงทั่วประเทศว่าวันนี้เป็นวันหยุดทำชั่ว ทำความดี ประกาศโฆษณากันให้ทั่วถึงว่าวันนี้เป็นวันที่คนไทยทั่วประเทศพร้อมใจกันรับศีล ๕ ไม่ให้ขาดตกบกพร่องแม้แต่ข้อเดียว อย่างนี้ได้ประโยชน์แน่ จะเป็นวันแห่งความสงบสุขที่สุดในรอบปี แล้วค่อยๆ เพิ่มวันอื่นเข้าอีก

เวลานี้ ชาวพุทธเราไม่เคยนัดกันหยุดความชั่วเลยแม้แต่วันเดียว ใครจะหยุดก็เป็นเรื่องของแต่ละคน แต่ถ้านัดกันผลาญเงินละก็ถนัดนักเที่ยว

ถึงเวลาแล้ว (และความจริงถึงมานานแล้ว) ที่เราจะต้องช่วยกันประหยัดทุกๆ ด้าน พิธีรีตองอะไรที่ไม่จำเป็นก็ขอให้ตัดออกไป

วันมาฆบูชา วิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันพระก็มีได้พร้อมใจกันหยุดทำความชั่ว ความผิดทางอาญามีได้ทุกวัน ถึงวันสำคัญทางศาสนา ตามร้านเหล้ายาปลาปิ้งย่างคงขายได้ตามปกติ มีลูกค้ายาอุดหนุนคับคั่งอย่างเคยเหมือนวันอื่นๆ โรงมหรสพเปิดฉายรอบพิเศษเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ทีวี่ช่องต่างๆ แข่งขันกันจัดรายการมหรสพเป็นพิเศษในวันสำคัญทางศาสนาเช่นกัน

วันสำคัญทางศาสนา ขอให้เรามาทำบุญอย่างประหยัดด้วยการทำให้สงบ ท่านที่ไม่ไปวัดก็อยู่บ้านอ่านหนังสือธรรมะหรือหนังสือที่เป็นประโยชน์

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

แนะนำสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติตนเป็นคนดี รู้จักและเข้าใจถึงวันสำคัญ ทำอย่างไรบ้างในวันเช่นนี้ ทำอย่างนี้จึงจะสมกันกับที่ทางราชการสละเวลาให้หยุดงาน ๑ วัน เพื่อจะได้ประกอบบุญกุศล บำเพ็ญคุณงามความดี

การทำบุญงานศพอีกอย่างหนึ่งในสังคมไทยยังพุ่มเฟือยกันมาก ยังไม่ประหยัด ดอกไม้หน้าศพก็จัดหรูหราเกินไป อาจต้องใช้เงินเป็นหมื่น ตั้งศพ ๗ วัน บางศพต้องใช้เงินเป็นแสน มีการเลี้ยงกันมากเกินไป ในสังคมชนบทแขกมากินกันมาก ต้องลัมหมู ลัมวัว ลัมควายกันหลายตัว แปลว่าพอคนตายลง ลัต์ว์เล็กลัต์ว์น้อยก็พลอยตายไปด้วยหลายตัว บางรายไม่มีเงินซื้อก็มีพรรคพวกไปลักมาให้ สร้างบาปสร้างกรรมต่อไปอีก เจ้าภาพงานศพก็เดือดร้อนเป็นหนี้เป็นสิน

ถ้าทำเสียใหม่ก็น่าจะได้ ในสังคมกรุงเทพหรือสังคมเมืองทำอย่างง่าย ๆ ประหยัดเรียบ ๆ สงบ ๆ ให้สมกับงานที่ควรล้งเวชสลัดใจ งดจัดเลี้ยง เหล้าในงานศพ ในวัด ต่อหน้าพระสงฆ์เสียให้เด็ดขาด น้ำชาวดไม่ต้องมีก็ได้ เลี้ยงแต่น้ำจิตธรรมดาใส่น้ำแข็ง จะเป็นน้ำชาหรือน้ำสะอาดธรรมดาก็ได้ ข้าวต้มก็ไม่ต้องเลี้ยง เพราะคนไปงานศพ เขากินข้าวเย็นกันแล้วทุกคนพอสวดไปนิดหน่อย เอาข้าวต้มมาเลี้ยงอีก แขกก็มักับประทานด้วยความเกรงใจมากกว่าเพราะหิว จึงรับประทานคนละนิดคนละหน่อยแล้วก็วางไว้เหลือทิ้งมากกว่า น่าเสียดาย

ขณะที่พระสวด แขกที่ไปก็ควรได้รับประโยชน์ในทางธรรม คือนั่งสำรวมจิตให้สงบพิจารณาธรรม หรือนั่งสมาธิก็ได้ ไม่ใช่คุยกันลั่นศาลา พระสวดก็สวดไป ทางที่ตีควรจะสวดสักจบเดียวก็พอ อย่างที่บางวัดทำอยู่ (คือวัดชลประทานรังสฤษดิ์ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งท่านเจ้าคุณพระราชนันทมุนี หรือปัญญานันนทริกขุ เป็นเจ้าอาวาสอยู่) ต่อจากนั้นก็มีการกล่าว

ธรรมกถา ซึ่งแจ้งให้เจ้าภาพและแขกผู้มาในงานเข้าใจในธรรมของพระพุทธเจ้า
ให้นำธรรมะไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต อย่างนี้เรียกว่าเข้าวัดได้บุญอย่าง
แท้จริง ไม่เสียเวลาเปล่า ...เป็นการประหยัดเวลาอีกด้วย

สำหรับในสังคมชนบท เมื่อมีใครตายลง ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านควรมา
มาช่วยกันและนำข้าวปลาอาหารมากินกันเอง และมาเลี้ยงเจ้าของบ้านด้วย
เพื่อไม่ให้เจ้าของบ้านซึ่งมีเรื่องทุกข์ร้อน เพราะพ่อ แม่ หรือลูกตายอยู่แล้ว
ต้องเดือดร้อนกังวลเรื่องเลี้ยงแขกอีก ต้องหมดเปลืองอีกมากมาย ถ้าทำได้
อย่างนั้นเรียกได้เต็มปากว่ามาช่วยงานศพจริง ไม่ใช่มาช่วยกันกิน นอกจากนี้
นี้พวกสัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ก็ได้ไม่ต้องพลอยตายไปด้วย

**การเข้าถึงศาสนาในส่วนที่เป็นเนื้อแท้ จะช่วยให้สังคมไทยสงบสุข
อย่างแท้จริง สังคมไทยคงไม่เดือดร้อนอย่างที่เป็นอยู่เวลานี้**

ทำบุญให้ทานที่ถูกต้อง

“บางคนเข้าใจว่า เมื่อจะทำบุญทำทานแล้วไม่ควรเลือกให้ คือเห็นว่า
เมื่อเป็นพระแล้วก็ไม่ต้องเลือก เป็นพระเหมือนกันทั้งนั้น ความเห็นนี้ไม่ตรง
ตามหลักพุทธภาษิตเพราะพระพุทธองค์ตรัสว่า “ควรเลือกให้ (วิเจยย ทานํ
ทาทพฺพ) ในที่ๆ จะมีผลมาก (ยตุถ ทินนํ มหปฺผล)”

ทาน ตามตัวอักษรแปลว่า การให้ จำแนกเป็น

- การให้สิ่งของเป็นเครื่องอุปโภค เรียก **อามิสทาน**
- การให้ธรรม - คำแนะนำสั่งสอนชักจูงในทางที่ดีเรียก **ธรรมทาน**
- การให้อภัยไม่ถือโทษล่วงเกินของผู้อื่น โดยเฉพาะเมื่อเขาารู้สึกสำนึก
ผิดแล้วมาขอโทษเรียก **อภัยทาน**
- การงดเว้นไม่เบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นก็เป็นอภัยทาน
เหมือนกัน

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

อามิสถาน การให้วัตถุสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค รวมเรียกว่า ปัจจัย ๔ นั้น เป็นความจำเป็นสำหรับผู้อยู่ร่วมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เป็นการแสดงน้ำใจต่อกัน ทำให้มีใจผูกพันในด้านความสำนึกคุณ เป็นสาราณีย-ธรรมข้อหนึ่ง **สาราณียธรรม** คือสิ่งอันก่อให้เกิดความระลึกถึงซึ่งกันและกัน ในด้านคุณ ด้วยเหตุนี้เราจึงนิยมให้ของที่ระลึกกันในโอกาสต่างๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่, แต่งงาน, วันเกิด, และในโอกาสอื่นๆ เท่าที่โอกาสจะเปิดให้ทำ ความดีต่อกันได้ พระพุทธเจ้าตรัสว่าการให้ย่อมผูกมิตรไมตรีไว้ได้ (๗๓ มิตตานิ คนถติ)

การให้ด้วยวัตถุประสงค์ ๓ อย่าง

การให้วัตถุสิ่งของ ผู้ให้ย่อมมีวัตถุประสงค์ต่างกัน ให้เพื่ออนุเคราะห์ บ้าง ให้เพื่อสงเคราะห์บ้าง, ให้เพื่อบูชาคุณบ้าง, การให้แก่คนลำบากยากจน แร้นแค้นลำบากหนักเข้ามาพึ่งพิงขอความช่วยเหลือ, การให้แก่ผู้น้อย ช่วยเหลือเขาให้พ้นความลำบากด้วยความกรุณา เรียกว่าให้เพื่ออนุเคราะห์

การให้แก่คนที่เสมอกันเพื่อรักษาไมตรีและน้ำใจกันไว้ เป็นการแบ่งปัน เอื้อเพื่อช่วยเหลือกันตามโอกาสที่มาถึง เรียกว่าให้เพื่อสงเคราะห์

การให้สิ่งของแก่มารดาบิดา อุปัชฌายะอาจารย์ ครูผู้สั่งสอนอบรม นักพรตผู้ประพฤติธรรมด้วยความสำนึกคุณของท่านที่มีต่อตัวเราหรือมี ต่อโลกต่อสังคม เรียกว่าให้เพื่อบูชาคุณ แม้ท่านจะไม่ขาดแคลนก็ควรให้ บ้างตามกาล ตามความเหมาะสม เพื่อให้ท่านได้ปลื้มใจและทำหน้าที่ให้ดี ยิ่งๆ ขึ้นไป

บุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้วย่อมมีผู้ที่ตนต้องอนุเคราะห์และต้องบูชา อยู่ด้วยกันทุกคน มากบ้างน้อยบ้าง สุดแล้วแต่ความผูกพันเกี่ยวข้องของ

แต่ละคน ผู้หวังความเจริญในธรรม ควรตั้งใจทำให้สมบูรณ์เท่าที่กำลังความสามารถของตนมีอยู่

ทาน ๓ ประเภท หรือทายก ๓ จำพวก

๑. **ทานทาสะ** บางทีเรียก **ทาสทาน** ท่านหมายถึงการให้ของเลวเป็นทาน คำว่าเลวนั้นหมายถึงเลวกว่าที่ตนบริโภคใช้สอยเอง ที่ท่านเรียกว่าทาสทาน...เพราะอธิบายว่าตนเป็นทาสของความตระหนี่ ถึงอย่างไรการให้ของเลวกว่าที่ตนบริโภคใช้สอยเอง แก่คนที่ควรได้รับเพียงแค่นั้น ก็ยังนับว่าดี ดีกว่าการไม่ทำอะไรเสียเลย เช่น การให้แก่คนรับใช้ ให้แก่ขอทาน ให้เสื้อผ้าซึ่งตนไม่ใช้แล้วแก่คนยากจน ให้อาหารเหลือกินแก่สุนัข เป็นต้น ผู้ให้ของดังกล่าวท่านเรียกว่า **ทานทาส** การให้ของที่เขาต้องการจำเป็นแก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจัดเป็นการให้ที่เลว

๒. **ทานสหาย** บางทีเรียกสหายทาน หมายถึงการให้ของที่เสมอกันอย่างเดียวกับที่ตนใช้สอย ตนบริโภคใช้สอยอย่างไร เมื่อถึงคราวจะให้ผู้อื่นก็ให้อย่างนั้น เหมือนการให้แก่เพื่อนฝูง ผู้ให้ของเช่นนั้นท่านเรียกว่า **ทานสหาโย**

๓. **ทานสามิ** บางทีเรียกสามิตาน การให้ของที่ดีกว่าตนบริโภคใช้สอย ส่วนมากเมื่อจะให้แก่ผู้ที่ควรเคารพ ทายกมักให้ของดีเท่าที่ตนจะพอหาได้เช่นของที่นำไปให้มารดาบิดา ครูอาจารย์ พระสงฆ์ หรือนักพรต ผู้ประพฤติธรรม

อนึ่ง ท่านผู้บริจาคทานด้วยความไม่ตระหนี่ บริจาคด้วยเจตนาอย่างแท้จริง ท่านเรียกผู้เช่นนั้นว่า **ทานบดี** ผู้เป็นใหญ่ในทาน

สิ่งไม่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ประเภทของอามิสทาน

กล่าวโดยย่อที่สุดท่านจัดทานไว้ ๒ ประเภทคือ ทานที่เจาะจงบุคคล เรียกว่า **ปาฏิบุคลิกทาน**, ทานที่ไม่เจาะจงให้เรียกว่า **สังฆทาน** การให้แก่สงฆ์ หรือให้แก่หมู่คณะ

คนส่วนมากเข้าใจสังฆทานผิดไป คือไปเข้าใจสังฆทานตามพิธีการ ได้แก่ จัดเครื่องไทยธรรมให้ครบตามประเพณีนิยม เช่น ต้องมีข้าวของอะไรบ้าง ในการทำสังฆทานนั้น แต่ตามความเป็นจริงแล้ว สังฆทานมีความหมาย ไปในทางให้เจาะจงหรือไม่เจาะจง ถ้าให้เจาะจงบุคคล แม้จะจัดข้าวของ มโหฬารอย่างไร ก็หาเป็นสังฆทานไม่

ตัวอย่าง บุคคลผู้หนึ่งต้องการทำสังฆทาน ไปนิมนต์พระองค์หรือ สองคนไปนิมนต์พระ แต่เจาะจงว่า พระ ก.ข.ค. แม้จะนิมนต์สักร้อยรูป ทาน นั้นไม่เป็นสังฆทาน คงเป็นปาฏิบุคลิกทาน ถ้าเขาไปนิมนต์กับเจ้าหน้าที่ จัดพระ (ภักตทุทเทสก์) หรือกับพระที่ตนคุ้นเคยกว่า ต้องการทำบุญที่บ้าน หรือที่วัดก็ตาม ขอนิมนต์พระ ๑ รูปหรือ ๒ รูป (สุดแล้วแต่ต้องการ) ขอให้ จัดพระให้ด้วย ไม่เจาะจงว่าเป็นใคร ทานนั้นเป็นสังฆทานเต็มเม็ดเต็ม หน่วย โดยนัยนี้การทำบุญใส่บาตรตอนเช้าจึงเป็นสังฆทานเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์

อนึ่ง ในการทำสังฆทานนั้น ท่านสอนให้ทำใจให้ยินดีในบุญกุศล ไม่ ยินดีในบุคคลผู้รับ ทำใจให้ตรงแนวแน่ต่อคุณพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม และพระอริยสงฆ์ ทานอย่างนี้แหละมีอานิสงส์มาก มีผลมาก เพราะเป็นการขัดเกลาจิตใจของตนไปด้วย พระพุทธเจ้าเคยตรัสกับ พระอานนท์ ปาฏิบุคลิกทานจะมีผลมากกว่าสังฆทานไม่ได้เลย ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ตัวอย่างเช่น ถวายทานแก่พระพุทธเจ้าเป็นการเจาะจงก็มีอานิสงส์ล้นถวายเป็นสังฆทานไม่ได้ แต่ต้องเป็นสังฆทานที่ถูกต้อง ไม่ใช่สังฆทานตามความเข้าใจ

ของคนทั้งหลาย หรือสั่งฆทานตามประเพณีนิยม ที่แปลว่าหมู่หรือคณะ **สั่งฆทาน**ย่อมหมาถึงการให้แก่ส่วนรวม เมื่อมุ่งถึงประโยชน์แล้วการให้แก่ส่วนรวมย่อมอำนวยความสะดวกกว้างกว่าการให้เป็นส่วนตัว ผู้ให้จึงได้รับอานิสงส์มากไปด้วย ถ้าหมู่นั้นเป็นหมู่ที่ดีมีศีลธรรม เช่นพระอริยะด้วยแล้ว อานิสงส์ก็ย่อมจะเพิ่มพูนขึ้น

ควรเลือกให้ หรือไม่ควรเลือกให้

บางคนเข้าใจว่าเมื่อจะทำบุญทำทานแล้วไม่ควรเลือกให้ คือเห็นว่าเมื่อเป็นพระแล้วก็เป็พระเหมือนกันทั้งนั้น ความเห็นนี้ไม่ตรงตามหลักพระพุทธภาษิต เพราะพระพุทธองค์ตรัสว่า “ควรเลือกให้” (วิเจยย ทานํ ทาทพฺพ) ในที่ๆ จะมีผลมาก (ยตุถ ทินฺน มหฺพฺผล)”

ความจริงแล้วเป็นพระเหมือนกันก็จริง แต่ก็ไม่เหมือนกันในด้านคุณภาพ ก็เหมือนคนเรานี้แหละ ซึ่งเป็นคนเหมือนกันแต่ก็ไม่เหมือนกันในด้านคุณภาพ บางคนดีมาก บางคนดีน้อย แม้ในคนธรรมดาเราก็ควรเลือกคนที่ควรได้รับการสงเคราะห์ ไม่ใช่ให้ตะพึดตะพือไป อันจะเป็นการก่อโทษมากกว่าก่อคุณ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสว่า “**ให้แก่ผู้มีธรรมย่อมมีผลมากกว่าให้แก่ผู้ไม่มีธรรม**”

เพราะฉะนั้นการให้ทานเจาะจงบุคคล (ปาฏิบุคลิกทาน) ถ้าหวังอานิสงส์มาก ก็ควรเลือกให้แก่คนดีมีศีลธรรมหรือเป็นคนที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ถ้าให้แก่หมู่คณะ ก็ควรเป็นหมู่ที่ดีเช่นเดียวกัน

มีอีกปัญหาหนึ่งที่คนทั่วไปยังเข้าใจคลาดเคลื่อนอยู่ คือเรื่องการทำบุญกับการให้ทาน คนทั่วไปเข้าใจว่าการทำบุญคือการทำกับพระ ส่วนการให้ทานนั้นคือการให้แก่คนทั่วไปหรือให้แก่ฆทาน ความจริงเรื่องนี้ชาวบ้าน

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

มาแยกออกเอง ตามหลักศาสนาหาแยกอย่างนี้ไม่ ไม่ว่าจะให้แก่ใครเรียกว่า ทานทั้งหมด เพราะคำว่า “ทาน” แปลตรงตัวว่า “การให้” อยู่แล้ว และ บุญก็เกิดขึ้นจากการให้ไม่ว่าจะให้แก่ผู้ใด เมื่อเราทำไปด้วยจิตเมตตา ปราศจาก สงเคราะห์ อนุเคราะห์ หรือบูชาคุณ ส่วนจะได้บุญมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น เจตนาของผู้ให้คุณธรรม ของผู้รับ ให้ในกาลที่เขาต้องการหรือขาดแคลน เป็นต้น

การทำของน้อยให้มีผลมาก

เรื่องนี้ขึ้นอยู่กับความฉลาดรอบคอบของผู้บำเพ็ญทาน คือเลือก ให้แก่คนที่ควรให้ในกาลที่ควรให้และด้วยเจตนาดีของตน และไทยธรรมคือ ของที่ให้นั้นตรงตามความต้องการหรือสำเร็จประโยชน์แก่ผู้รับด้วยดี มิฉะนั้นจะได้รับผลน้อยมากหรือไม่ได้ผลเลย เข้าทำนอง ให้แวนแก่คน ตาบอด ให้แหวนแก่คนนิ้วด้วน ให้หวีแก่คนไม่มีผม บางคนสงเคราะห์ผู้อื่น ด้วยความไม่เต็มใจ เขาก็รับการสงเคราะห์นั้นเหมือนกัน แต่ความสำนึกคุณ มีน้อย เพราะผู้รับเขารู้เหมือนกันว่าผู้ทำ ทำอย่างเสียไม่ได้ไม่เต็มใจทำ

พูดสำหรับการทำบุญกับพระก่อน ตำราทางพุทธศาสนาบอกเราว่าการ ทำบุญจะให้ผลมากนั้นต้องประกอบด้วย **สัมปทาคุณ ๔ ประการ**

สัมปทา ๔ (ความถึงพร้อมแห่งองค์ประกอบ) ซึ่งจะทำให้ทานที่บริจาค แล้ว มีผลยอดเยี่ยม คือ

๑. วัตถุสัมปทา ความพร้อมแห่งวัตถุ ในที่นี้หมายถึงผู้รับ (ปฏิคาหก) หรือทักษิณียบุคคลเป็นผู้พร้อมด้วยคุณธรรม ทานมีคุณธรรมสูงมาก เท่าใด ย่อมทำให้ทานที่บริจาคแล้ว มีผลมากขึ้นเท่านั้น

๒. ปัจจัยสัมปทา ความพร้อมแห่งปัจจัย ในที่นี้หมายถึงสิ่งของที่

ทายกนำมาทำบุญ (ไทยธรรม) นั้นได้มาโดยทางบริสุทธิ ชอบธรรม

๓. เจตนาสัมปทา ความพร้อมแห่งเจตนา ในที่นี้หมายถึงมีเจตนาดี เจตนาเพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์ หรือบูชาคุณโดยบริสุทธิ์ใจ มิได้หวังลาภยศ หรือชื่อเสียง มีเจตนาดีทั้ง ๓ กาลคือ ก่อนให้ กำลังให้ หลังจากให้แล้ว รักษา เจตนาอันเป็นกุศลไว้ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยปัญญาในการให้ มิใช่ให้ด้วยความเขลา

๔. คุณาติเรกสัมปทา ความพร้อมแห่งคุณพิเศษของปฏิคาหก คือ ผู้รับมีคุณพิเศษ ท่านระบุไว้ในตำราว่า พระสารีบุตรบ้าง พระมหากัสสปบ้าง ออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ๆ กำลังทิว พิจารณาหาคนที่ท่านควรจะไปโปรด ในวันนั้น เพราะเมื่อท่านไปรับอาหารจากผู้ใดในวันนั้น เขาจะต้องได้สมบัติ เป็นอันมาก ท่านจึงมักไปสงเคราะห์คนจนเพื่อให้เขาได้มีความสุขขึ้น

ส่วนการทำบุญกับคฤหัสถ์หรือคนทั่วไปนั้น ถ้าจะให้มียผลมาก ก็ อนุโลมอย่างเดียวกับที่ทำบุญกับพระนั่นเอง ที่ควรกำหนดเป็นข้อสำคัญ อย่างหนึ่งก็คือ ให้สิ่งที่เป็นแก่เขาและในเวลาที่เขาต้องการ น้ำเพียง แก้วเล็กๆ ก็มีความหมายมากสำหรับคนกระหาย เงินเพียง ๕ บาท ๑๐ บาท ก็มีค่าสำหรับคนผู้กำลังขัดสน ถ้อยคำปลอบประโลมใจเพียงเล็กน้อยมี คุณค่ามากสำหรับคนที่ว่าเหวต้องการคำหวานประโลมใจ

การให้แก่สัตว์ดิรัจฉานนั้น ถ้าให้ด้วยจิตเมตตาจริง ๆ มิใช่เพราะเหตุ อื่นแล้ว พระพุทธองค์ตรัสว่ามีผลมาก มีผลไพศาลเหมือนกัน ไม่ต้องกล่าวถึง ให้กับคนทั่วไปและท่านผู้มีศีลธรรม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

เพราะเหตุไรการทำบุญให้ทานแก่ผู้มีศีลธรรม จึงได้บุญมาก?

ข้อนี้ทรงเปรียบเทียบเหมือนการหว่านพืชลงในเนื้อดินที่ดี เมื่อเมล็ดพืชดีหว่านลงในเนื้อดินดี และได้น้ำหล่อเลี้ยงตามสมควร พืชย่อมเจริญงอกงามกว่าพืชที่หว่านลงในเนื้อดินเลวหรือดินจืดฉั่นใด ...การทำบุญทำทานหรือการทำความดีต่อผู้มีศีลธรรม ก็ย่อมมีผลมากกว่าการทำแก่ผู้ไร้คุณธรรมฉั่นนั้น

พิจารณาในแง่ธรรมดาสามัญก็พอมองเห็น กล่าวคือ คนดีเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที ใครทำความดีให้ก็คิดตอบแทนตามกำลังความสามารถของตน เรียกว่าทำให้ผู้ประกอบกรรมดีได้รับผลดีของกรรมดี ส่วนคนชั่วเมื่อใครทำดีให้แล้วไม่คิดตอบแทน นอกจากนั้นบางคนยังคิดร้าย ทำร้ายต่อผู้มีบุญคุณเสียอีก เรียกว่าทำให้กรรมดีของท่านไม่มีผลหรือบางทีกลายเป็นโทษ ด้วยเหตุนี้แหละ ท่านจึงว่า ทำดีกับคนดีมีผลมาก

คราวหนึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ควรทำบุญในที่ใด พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า **ควรทำในที่ที่เลื่อมใส** พระเจ้าปเสนทิโกศลทูลถามว่า ทำบุญในที่ใดจึงจะมีผลมาก ตรัสตอบว่า ถ้าต้องการผลมาก ก็**ต้องทำในท่านผู้มีศีลธรรม** ถ้าทำในท่านผู้ไม่มีศีลธรรมหาจะมีผลมากเช่นนั้นไม่

ในที่อื่น ตรัสอธิบายขยายความเรื่องนี้ว่า นาข้าวมีต้นหญ้าเป็นโทษ ปลุกข้าวลงในนาที่มีต้นหญ้ามก ข้าวย่อมไม่งอกงาม เพราะถูกต้นหญ้าเบียดเบียน เรียกว่า ประทุษร้าย ฉั่นใดบุคคลทั้งหลายมีราคะ โทสะ โมหะเป็นโทษ เป็นเครื่องมือประทุษร้าย การทำบุญให้ทานในบุคคลผู้เพียบแปล้ไปด้วย ราคะ โทสะ โมหะ ย่อมไม่มีผลมากฉั่นนั้น ... ส่วนการทำบุญให้ทานในท่านผู้ปราศจาก ราคะ โทสะ โมหะ ย่อมได้รับอานิสงส์ประมาณมิได้

ด้วยเหตุนี้แหละ คนทั้งหลายจึงนิยมทำบุญกับพระภิกษุสามเณร โดยเชื่อว่าท่านเป็นผู้มีศีลธรรมสูงกว่าคนสามัญ ในบรรดาภิกษุสามเณรด้วยกัน พุทธบริษัทก็นิยมทำบุญกับท่านที่มีอายุพรรษามาก บวชมานานมีคุณธรรม ด้วยเชื่อว่าท่านมีจิตใจสูงกว่า บำเพ็ญบารมีมากกว่า เป็นต้น

อานิสงส์ของอามิสทาน (การให้สิ่งของ)

พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์ของอามิสทานไว้ ๕ ประการ แก่ สัทธนาบดีแห่งนครเวสาลีดังนี้

- ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักที่พอใจของคนเป็นอันมาก
- คนดีทั้งหลายย่อมพอใจคบหาสมาคมกับเขา
- ชื่อเสียงอันดีงามย่อมพุ่งขจรไป
- เป็นผู้แก้แค้นล้างมลทิน เมื่อเข้าที่ประชุมก็ไม่เก้อเขิน
- เมื่อสิ้นชีพย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ตามเรื่องราว...เสนาบดีทูลขอให้แสดงอานิสงส์ของท่านที่เห็นได้เอง หรือเห็นได้ในปัจจุบัน พระพุทธองค์จึงทรงแสดงอานิสงส์ของท่านที่เห็นได้ในปัจจุบัน ๔ ข้อ อีก ๑ ข้อ เป็นผลในสัมปรายภพ คือชาติหน้า

เมื่อแสดงจบ สัทธนาบดีทูลว่า ๔ ข้อข้างต้น เขาเห็นด้วยตนเองแล้ว ในปัจจุบัน แต่ข้อที่ ๕ เขาไม่เห็น แต่เชื่อพระตถาคตว่าเป็นอย่างนั้นจริง

ธรรมทาน

ธรรมทาน แปลว่า การให้ธรรม กล่าวคือทำให้คำแนะนำสั่งสอน อันเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต ในการทำจิตใจให้ปลอดโปร่ง สงบ สดใส การสั่งสอนศิลปะวิทยาการ เป็นต้น เหล่านี้รวมเรียกว่าธรรมทานทั้งสิ้น

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ธรรมทานมีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคลมาก เพราะทุกคนจะได้ดีก็ด้วยอาศัยการได้ยินได้ฟังถ้อยคำพรั่สอนให้เว้นสิ่งไม่ควรเว้น ให้ประพฤติกระทำการที่ควรประพฤติกระทำ อนึ่ง วิชาสำหรับประกอบอาชีพเลี้ยงตนของทุกๆ คน จะมีได้ก็เพราะอาศัยท่านผู้มีใจกรุณาล้ำสอนวิชานั้นๆ ให้จึงได้มีวิชาติดตัวใช้เลี้ยงชีวิตไปจนตาย และยังเป็นอุปนิสัยติดไปในชาติหน้าอีก

วิถีชีวิตของคนจะดำเนินไปอย่างไร ย่อมสุดแล้วแต่คำสอนที่เขารู้อีก ประทับใจยึดไว้เป็นแนวทางชีวิต และมีอิทธิพลต่อความรู้สึกรู้จักคิดของเขา อยู่ตลอดเวลา ผู้เสื่อมใสในคำสอนที่ดีก็ดำเนินชีวิตไปในทางที่ดี ผู้เสื่อมใสในคำสอนที่เลวก็ดำเนินชีวิตไปในทางเลว เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จึงตรัสเตือนว่า “อย่าเสพธรรมเลว... *หีนํ ธมฺมํ น เสเวยฺย*” แปลความว่า อย่าเสื่อมใสศรัทธาซึ่งธรรม (คำสอน) ที่ผิด หรือลัทธิที่ผิด เพราะจะนำตนไปในทางที่ผิด เมื่อจมลงไปแล้วถอนได้ยาก บางคนก็จมลงอยู่ในลัทธิที่ผิดนั้นจนตาย และยังเป็นอุปนิสัยอันเลวร้ายติดตัวไปในชาติหน้าอีก...ช่างน่ากลัวจริงๆ ตามทรรคนะของพระศาสดา **มิจฉาทิฏฐิ** คือความเห็นผิด จึงเป็นยอดโทษ คือไม่มีโทษอื่นยิ่งกว่า

คนที่ต้องเป็นมิจฉาทิฏฐิไปก็เพราะอาศัยเหตุ ๒ อย่างคือ ได้ยินได้ฟังจากคนอื่น (ปรโตโฆสะ) และไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้รอบคอบ (อโยนิโสมนสิการ) จึงเชื่อตามเห็นตามแล้วดิ่งลงไปในปลักของความเห็นผิด จึงพูดผิด ดำเนินชีวิตและพยายามไปในทางที่ผิด ส่วนคนที่เห็น **สัมมาทิฏฐิ** ก็เพราะได้ยินได้ฟังจากผู้อื่นในทางที่ถูกต้องและใช้ปัญญาพิจารณาโดยรอบคอบ (โยนิโสมนสิการ) จึงเชื่อตามเห็นตาม ดิ่งลงไปในความเห็นถูก คิดถูก พูดถูก ทำถูก พยายามในทางที่ถูก เลี้ยงชีพในทางที่ถูกที่ดี ดำเนินชีวิตถูก

ดังนั้น การให้คำสอนที่ผิดจึงเหมือนการโปรยยาพิษลงในจิตใจคน

ยาพิษจริงเสียอีกกินทีเดียวแล้วตายหนเดียว ก็เป็นอันพ้นภัยจากยาพิษนั้น แต่ยาพิษคือความเห็นผิด หลงในลัทธิที่ผิดนั้น เสพแล้วทำให้ก่อกรรมทำเข็ญ ทั้งแก่ตนและผู้อื่นไปตลอดชีวิต ยังเป็นปัจจัยให้เสพความเห็นผิดอันนั้นติดตัวไปในชาติหน้า ชาติต่อๆ ไปอีก ต้องระกำลำบากหมกไหม้ในอบายทุกคติวินิบาต ไม่รู้จักพ้นก็หมื่นก็แสนชาติ

ส่วนการให้คำสอนอันถูกต้องแก่บุคคลนั้น...เหมือนการให้ประทีปประจำตนแก่เขาไว้เป็นแสงสว่างส่องทางดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูก นำชีวิตไปสู่ความสุขความเจริญ เมื่อยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสงสารวัฏก็เป็นผู้ไม่ตกต่ำ ย่อมได้คตติ เป็นสุคติ เมื่อบารมีแก่กล้าแล้วย่อมปลดเปลื้องกิเลสได้โดยสิ้นเชิง บรรลุความเย็นสนิทที่เรียกว่านิพพาน ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอันเป็นความทุกข์อีกต่อไป ด้วยเหตุนี้แหละพระพุทธองค์จึงตรัสว่า “ธรรมทานย่อมชนะทานทั้งปวง รสแห่งธรรมชนะรสทั้งปวง ความสิ้นตัณหาชนะทุกข์ทั้งปวง”

อภัยทาน

ยังมีทานที่สำคัญอีกประการหนึ่งคืออภัยทาน การให้อภัย การไม่ถือโทษในการล่วงเกินของผู้อื่น มีจิตเมตตาปรารถนาประโยชน์แก่เขา ไม่ผูกเวร ไม่ปองร้าย เปิดโอกาสให้เขาแก้ตัว กลับตัวใหม่ การให้อภัยทำให้ผู้ได้รับอภัยตื่นต้นใจและพอใจที่จะกลับตัว รู้สึกซาบซึ้งในอาการของผู้ให้อภัย และผู้ให้อภัยเองก็รู้สึกว่าเป็นผู้มีใจสูงขึ้น...สูงพอที่จะมองเห็นว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์

ท่านมหาตมะคานธี ได้เขียนเล่าไว้ในประวัติของท่านว่า การที่ท่านถืออหิงสาประจำชีวิตนั้น สาเหตุที่สำคัญก็คือเมื่อท่านยังเป็นเด็กอยู่ ท่าน

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกับใหม่ เพื่อความถูกต้อง

ทำความเข้าใจแล้วเขียนจดหมายสารภาพแก่ท่านบิดา บิดาของท่านอ่านจดหมายแล้วน้ำตาไหล แสดงความปลื้มใจที่ลูกสำนึกผิดและให้อภัย เรื่องนี้ฝังใจท่านคนธิดาลอดมา ทำให้ท่านถือลัทธิการให้อภัยแก่ผู้อื่น ไม่ถือโทษ ไม่เบียดเบียน มอบให้แต่เมตตาปราณีแก่คนทั้งหลาย ท่านเป็นมหาบุรุษชาวอินเดียที่โลกนับถือเป็นที่สอง รองจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

รวมความว่า การทำบุญให้ทานและระบบแห่งการทำความดีนั้นเป็นสิ่งที่ชาวเราพุทธบริษัทควรทำความเข้าใจกันให้ถูกต้อง เพราะความเข้าใจที่ถูกต้อง ย่อมนำไปสู่การกระทำ การพูด และการแนะนำพร่ำสอนที่ถูกต้อง เป็นสาเหตุให้พุทธบริษัททำบุญให้ทานอย่างถูกต้อง การทำบุญให้ทานอย่างถูกต้องนั้น ไม่เป็นผลเสียแก่สังคม แต่เป็นผลดีทั้งแก่ตนคือผู้ทำและแก่ผู้รับ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชน

พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้พุทธบริษัทศึกษาเรื่องบุญ (*บุญเมวโลสิกุเขยฺย*) ซึ่งมีผลเลิศ มีสุขเป็นกำไร คำว่าศึกษาเรื่องบุญนั้น หมายรวมถึงการบำเพ็ญบุญด้วย คือศึกษาให้รู้ให้เข้าใจและทำให้ถูกต้อง ก็จะมีผลเลิศและมีสุขเป็นกำไรอย่างแน่นอน ถ้าทำอย่างตรงกันข้าม ก็จะไม่ผลเลิศและจะขาดทุนคือยังทำยิ่งทุกข์

...เพราะฉะนั้นพุทธบริษัทจึงควรเป็นผู้ฉลาดในการบำเพ็ญคุณงามความดีดังกล่าวแล้วแต่ต้น

“คนพวกหนึ่งเกิดมาเพื่อประโยชน์สุขแก่คนมาก
เพื่อประโยชน์สุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
นั่นคือผู้เป็นสัมมาทิฐิ-มีความเห็นถูกต้อง
ทำให้บุคคลเป็นอันมาก
ออกจากอสังกรรมให้ดำรงอยู่ในสังกรรม”

(อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต

พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ หน้า ๔๔ ข้อ ๑๙๒)

รายชื่อหนังสือของ อ. วศิน อินทสระ

ที่จัดพิมพ์โดยชมรมกัลยาณธรรม

๑ การปรินิพพานของพระพุทธเจ้า	๑๘ พระอานนท์ พุทธอนุชา
๒ การพึ่งตน	๑๙ พัฒนาชีวิตด้วยสัมมาทิฐิ
๓ การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี	๒๐ เพชรแห่งธรรม
๔ ความดีและอานาจของความคิด	๒๑ โยนิโสมนสิการ
๕ ความสุขจากการไม่เห็นแก่ตัว	๒๒ เรียนธรรมจากคำถาม
๖ คุณของพระรัตนตรัยและการเข้าถึง	๒๓ โวทานธรรม
๗ คุณของพระสารีบุตร และจิตตคหบดี	๒๔ ศรัทธากับปัญญา ในพุทธศาสนา
๘ คุณสมบัติของผู้มุ่งสันตบพ	๒๕ สันทนาธรรมกับพระธรรมทูต และพุทธปรัชญาแก้ปัญหาเศรษฐกิจ
๙ คุณสมบัติพื้นฐานของชาวพุทธ	๒๖ สันทนาธรรมกับอ.วศิน เล่ม ๑ - เล่ม ๘
๑๐ ธรรมชาติกับชีวิต	๒๗ หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด
๑๑ ธรรมเพื่อครองใจคน และธรรมเพื่อความสำเร็จ	๒๘ หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา
๑๒ ธรรมสำหรับผู้สูงอายุ	๒๙ อัตตชีวประวัติ ของ อ.วศิน อินทสระ
๑๓ ปัญหาที่น่าสนใจในพระพุทธศาสนา	๓๐ เหมือนภูเขาก
๑๔ พระคุณของพ่อ	๓๑ อภรณ์ประดับใจ
๑๖ พระพุทธบารมีในอดีต	
๑๗ พระพุทธโอวาทก่อนปรินิพพาน	

สัมมาทิฐิหรือทิฐุชุกรม
เป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาและปฏิบัติ
พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนหัวรถจักรของรถไฟ
มุ่งไปทางใด ขบวนรถทั้งขบวนก็จะตามไปทางนั้น
ความเห็นที่ถูกต้องของพุทธบริษัท
ทำให้เขาดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง
เป็นประโยชน์แก่ตนเอง
ครอบครัว และสังคม

www.kanlayanatam.com